

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvzemi pondeljke. Mesečna naročnina: v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 22.—
 Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/l. — Telefon št. 213
 Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“
 Upravništvo: Marjini trg št. 8. — Telefon št. 44.
 Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifi. Pismenim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor. Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Današnja številka obsega 12 strani. (Radikalni Glasnik.)

Proč z nemoralno kliko!

Trpke so bile besede, ki smo jih večeraj zapisali na tem mestu na račun one politične klike, ki je okužila vse slovensko ozračje s smrdom korupcionizma, protekcijonizma in neodgovorno gonjo proti vsemu, kar se je protivilo kurzu takozvane »demokracije«. Naj nam bo dovoljeno, da spregovorimo o tem še nekaj več, čeprav bi bilo najidealnejše, da se o strahovitih grehih mladine ne bi razpravljalo v javnosti. Grehi, ki so jih storili mladini nad narodom, bi malodane spadali v tajno obravnavo.

Po osvobojenju je vladal med slovenskimi strankami takozvani Burgfrieden. SLS se je aktivno udeleževala uprave in ni v svojem udejstvovanju med narodom prav nič kazala kakšne agresivnosti proti naravnemu procesu narodnega edinstva. Takrat je res vladala med Slovenci lepa sloga. Vse je teknovalo v idealnem poletu, da je treba graditi in urejati, nikdo pa ni mislil na rušenje. Voditelj Slovenske ljudske stranke je v divnih besedah proslavljal državno in narodno edinstvo, rivalizacije med klerikalizmom in liberalizmom (te ponesrečene definicije!) ni bilo, vsaj take ne, ki bi škodovala narodnim in državnim interesom. Ta Treuga Dei je trajala tako dolgo, dokler se ni pojavil na obzorju gospod Kuhnding. Od tistega časa naprej pa je šlo z medstrankarsko strpnostjo bliskoma navzdol. Afera se je vrstila za afero. Povsod, kjerkoli so imeli sateliti gospoda Kuhndinga svoje prste vmes, je šumelo in pokalo. Cena osebne časti je bila — kakor se danes — v zadnjih štirih letih daleč pod svetovno pariteto: zato pa so s polno paro delovale demokratske brigadne, ki jih je vzdrževala neodgovorna in nadvse koruptna bankarska klika za vsako ceno na površju. V takih razmerah je vzcvetel »Pondeljek« žalostnega spomina. Sleherna številka demokratskih listov je bila mali ali večji dokument naše kulturne sramote. V teh observatorijih »javnega mnenja« so se gledale muhe s teleskopi in sloni z mikroskopi. Tako je nastala specifično slovenska Eulenbug - afera, vredna njenih iniciatorjev, sramota za vse Slovence, ki so morali v svoji sredini trpeti revolverjski žurnal s tako pokvarjenim kurzum.

Največji paradoks — in naj si zveneti tako čudno za napredna ušesa — je brez dvoma ta, da ni največja nesreča za slovensko ljudstvo že sto in stokrat na križ pribiti klerikalizem, temveč duh, ki veje iz Delniške tiskarne in ki se je nemoralno polastil tudi Narodne tiskarne. Kdo je razbičal politične strasti s sadistično naslado in kdo se je vedno satansko smejal, kadar je gorela stavba bratske vzajemnosti? Vedno le gospoda, ki ji je dajal svoje direktive g. Kuhnding. Dolgo časa smo molčali, bolj iz splošne obzirnosti na javno mnenje, katero si želi koncentracije poštenih elementov, kakor pa iz namena, da pričujemo ob drugi priliki potrebno kampanjo.

Demokrati so se s svojimi deli obsojili. Slovensko ljudstvo jih je primer-no justifikiralo na dan zadnjih volitev, toda sedaj je treba zbrati vse sile, da se iztrebi iz slovenskega organizma ogabna rana, na kateri boleha vse javno življenje. Tehnično so razlogi, ki nas silijo da zakličemo kot glasniki vseh pošteno mislečih Slovencev »Na branik, za poštenje slovenskega naroda!«

Vse, kar se ne strinja z nemoralnimi ekscesi židovske demokratske klike, bi se moralo združiti v enem tabornu, združiti pa nas mora trdnj namen, uničiti za vedno politični vpliv bankokratskih demokratov ter jih potisniti v pozicije, v katerih jim bo onemogočena vsaka rehabilitacija. Mislimo, da je treba na praktični bojkot demokratskih reptilov, ki groze okužiti še ono politično moralo, ki se je rešila s težavo pred njihovim vandalizmom. Iz slovenskih hiš morajo izginiti vsi organi, ki se jih ureja po navodilih gospoda Kuhndinga! Kdor podpira demokratski tisk, je soodgovoren za njih lumparije ter za častikrajo, ki se vrši v njih predalih en gros in en detail. Šele tedaj, ko bo izginala demokratska nemoralnost, šele tedaj je pričakovati sanacije našega političnega življe-

Podpis konvencije o razmejitvi z Romunijo.

Uradno poročilo o delu in rezultatih razmejitvene komisije.

Beograd, 24. nov. (B) Danes predpoldan ob 11. uri je bila v zunan-njem ministrtvu podpisana konvencija in protokol o razmejitvi z Romunijo. Konvencijo je podpisal v imenu naše vlade zunanji minister dr. Momčilo Ninčič, v imenu romunske vlade pa poslanik Teodor Emandi. En izvod konvencije je bil dostavljen medzavezniški razmejitveni komisiji v svrhu registracije. Ta komisija zboraže sedaj v Temišvaru.

Beograd, 24. novembra. (B) Tiskovni oddelek ministrtva za zunanje zadeve je objavil nočjo sledeči komunikacije:

»V zmislu pogodbe med zavezniškimi in pridruženimi silami z ene in Poljsko, Romunijo, kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in Češkoslovaško z druge strani o gotovih mejah teh držav, ki je bila podpisana dne 10. avgusta 1920 v Sevresu in kasneje ratificirana z naše in romunske strani, je potekala meja med kraljevinama Srbov, Hrvatov in Slovencev in Romunijo od srbsko-madžarsko-romunske mejne točke na severu proti jugovzhodu do točke ob železnici 3 km severno od Žombolje. Odtod je imela iti meja proti jugu do točke ob reki Tamišu med Šurjanom in Boko, 6 km od Modosa, potem v glavnem jugovzhodno do točke med Jamom in Mirkovcem ob železniki proti Karašječene — Oravica — Banja, od tu proti jugovzhodu do točke ob reki Neri 1 km vzhodno od poti med Kusicem in Zlatico, nadalje ob glavnem plovbnem kanalu Donave od ustja Nere v Donavo in do ustja Timoka v Donavo.

Povodom podpisa srbsko-romunske konvencije o obrambni zvezi je bil dne 7. junija 1921 podpisan zapisnik o srbsko-romunski meji, glede katerega sta prevzeli obe vladi obveznost sestaviti v najkrajšem času mešano komisijo za proučevanje in določitev sevske meje v terenu, pri čemer naj bi se po možnosti ozirala na krajevne gospodarske razmere, in drugo mešano komisijo, čije naloge je bila, da prouči možnost izmene vasi v Banatu z etnografskega stališča.

Obe komisiji sta začeli poslovati meseca avgusta 1921 v zmislu prvega in drugega sporazuma. Zaradi naravi vprašanja samega ni mogla zadeva hitro napredovati. Bil so trenutki, ko se je zdelo, da je navzlic dobri volji z obeh strani nemogoče doseči sporazum in da se bo treba obrniti do veleposlaniške konference, da sama določi mejo. Vслед odkritosrčne želje obeh zavezniških vlad, da se na prijateljski način razpravljajo o tem kočljivem vprašanju,

Naša solunska luka.

Beograd, 24. novembra. (Z) Zaključna konvencija o aneksiji k dogovoru o svobodnem pasu v solunskem pristanišču je dana danes v tisk. Čez nekaj dni bo konvencija razdeljena med poslance, da se bo moglo v narodni skupščini razpravljati o ratifikaciji.

INVALIDSKE PODPORE.

Beograd, 24. novembra. (B) Minister za socialno politiko dr. Dušan Peleš je zahteval od finančnega ministra dr. Stojadinovića potreben kredit, iz katerega bi mogel izplačati zaostale invalidske podpore za meseca maj in junij t. l.

PREMESTITVE ŽELEZNIČARJEV.

Beograd, 24. novembra. (Z) Minister za promet je odredil, da se morajo vse premestitve železniških uslužbencev smatrati kot premestitve na lastno prošnjo in ne po službeni potrebi, tako da oni, ki se premeste na podlagi natečaja, nimajo pravice do povračila selitvenih stroškov.

nja. Strpnost, hladni razum, stvarni argument in spoštovanje pred drugim političnim mišljenjem se bodo povrnil v našo deželo, ko bo v političnem in žurnalističnem smislu besede likvidirana stranka žalostnega spomina. Ne motimo se, če predpostavljamo, da se lahko brez bojzani za specifične interese združijo vsi poštenomisleči Slovenci v eni bojni vrsti, ki bo imela nalogo očistiti slovensko politično življenje z odstranitvijo zadnjih ostankov koruptne in nemoralne demokratske klike.

se je moglo na podlagi sklepa ministrskega sveta vendarle priti do sporazuma o končno veljavni razmejitvi med kraljevinama Srbov, Hrvatov in Slovencev in Romunijo.

V zmislu tega sporazuma dobi kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev v Banatu preko sevske meje vasi Modoš, Bardanj, Šurjan, Veliki Gaj in Krivo Baro, kraljevina Romunija pa Jam, Žombolja, Čorda, Staro Bebo in Pusta-Kerestur. V vaseh Modošu in Bardanju, ki štejeta po sedanjih podatkih nad 8000 prebivalcev, je nekaj več kot polovica Srbov, Šurjan je popolnoma srbska vas, v Velikem Gaju pa je polovica Srbov. Kriva Bara je madžarska vas, vzeti pa smo jo morali zato, da se more izvesti potrebna poprava meje pri trojem mejščju pri Bebi in Pusta-Keresturu. Od odstopljenih krajev so Jam, Čorda in Beba romunske vasi s 4300 prebivalci. Žombolja je nemška, Pusta-Kerestur pa je popolnoma madžarska vas. Razen tega je dobila kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev na onem delu Donave, ki tvori mejo proti Romuniji, otok Ogradino in Pleviševico, Romunija pa otok Moldavo, ki je po sevski mirovni pogodbi pripadel naši državi. Otok Moldava ni naseljen in je last kmetov srbske vasi Stare Moldave, ki se nahaja na romunskem ozemlju. Ker je s tem sporazumom odstopila kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev ta otok Romuniji, nam je le-ta dala po obsegu isto površino nenaseljenega zemljišča vzdolž celine v Banatu. Za odstopljeno površino otoka Moldave je dobila kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev 569 hektarjev, pri Mokriini 102, pri Velikem Gaju, 114 pri Šurjanu in 418 hektarjev pri Kloriju.

Po pričujočem zapisniku se ima tekom desetih dni po podpisu končno veljavnega sporazuma o razmejitvi začeti s tehnično določitvijo doslej še nerazmejene dela granice. To delo se mora končati še letos. Obe vladi bosta ukrenili vse potrebno, da se v roku enega meseca po podpisu tega sporazuma začne izpraznitev občin in ozemlja, ki pripadajo po sevski mirovni pogodbi eni ali drugi pogodbeni stranki. Izpraznitve se ima izvršiti najkasneje do 15. februarja 1924. Kar se tiče vzajemne izpraznitve vseh ostalih občin in ozemlja, ki preidejo po tem zapisniku iz ene države v drugo, bosta storili obe vladi vse potrebne korake, da se konča izpraznitev po ratifikaciji najkasneje v štirih mesecih od dne podpisa tega zapisnika.

Iz ministrtva za zunanje zadeve.

Iz Bolgarske.

Sofija, 24. novembra. (B) Zanimivo je zabeležiti, da je od 202 poslance, ki jih je pri volitvah dobila vlada Cankova, 168 bivših aktivnih častnikov, ki so bili za vlade pokojnega Stamboliškega odpuščeni iz bolgarske vojske. V caribrodskem okrožju sta bila izvoljena celo dva bivša generala.

VOLILNI BOJ V ALBANIJI.

Beograd, 24. novembra. (Z) Kakor javljajo iz severne Albanije, se tam vrše hudi strankarski boji, ki so se že spremenili v nemire. Spopadi se ponavljajo. Kakor izgleda, bodo volitve prav burne.

PARASTOS ZA STAMBOLIŠKEGA.

Beograd, 24. novembra. (B) Danes ob 11. uri je bil parastos v spomin velikih prijateljev svojega in našega naroda, Stamboliškega in Daskalova. Parastos so priredile hči Stamboliškega in soproga Daskalova skupaj s prijatelji umorjenih vodij bolgarskega naroda. Od naše vlade se je parastosa udeležil in v imenu vlade izrazil sožalje soprogi Daskalova in gospej Bojadžijevi ministri Trifković. Od strani Češkoslovaške je prisostvoval parastosu svetnik češkoslovaškega poslanstva dr. Černy. Med mnogobrojnimi prisotnimi čestilci pokojnikov je bilo tudi veliko številno uglednih beograjskih dam. Od politikov so prisostvovali dr. Voja Marinković, dr. Momčilo Ivančić, Milan Komadinić, dr. Mihajlo Ilić, Žika Lazić in vsi voditelji zemljoradniške stranke dr. Uroš Stajić, Dušan Dimitrijević, dr. Moskovjević, dr. Gavrilović, Kokanović in Stanko Miletić.

Reško vprašanje.

Tendenciozne italijanske vesti o aneksiji.

Beograd, 24. novembra. (B) »Politika« poroča iz Trsta: Iz Rima javljajo, da je bila vlada iz Beograda obveščena, da je kabinet kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev voljan nadaljevati pogajanja glede Reke, da pa ovi-ra nadaljnje pogovore bolezen ministrskega predsednika Pašića. Na vsak način pa imajo rimski politični krogi vtis, da bo jugoslovenska vlada pristala na aneksijo Reke po Italiji, če se ji zagotovi odstop Baroša in Bankina.

Beograd, 24. novembra. (B) »Novi List« poroča z Reke: V kratkem se ima otvoriti projektirana svobodna carinska cona, ki bi jo tvorila tudi liburnijska obala. Izgleda, da se bo to izvedlo, kakor hitro bo med Rimom in Beogradom sklenjen sporazum

o tem, da neodvisna reška država ostane tudi naprej pod Italijo zasedena, do-čin bi se Baroš in Delta odstopila nam. S poučene strani doznavajo list, da so priprave za izpraznitev Baroša in Del-te že v teku. Kot značilno se mora v tem oziru omeniti, da je že nekaj časa sem sneta italijanska zastava iz Baroša. Pri zadnjih italijanskih svečanostih ita-lijska zastava v Barošu ni bila raz-obešena, četudi je bila vsa Reka okra-šena z zastavami.

Rim, 24. novembra. (B) »Il Nuovo Paese« poroča, da bo v vprašanju Reke prihodnje dni prišlo do znatnih izpre-memb, s katerimi bo reško vprašanje v kratkem rešeno. Isti list trdi, da je ge-neral Giardino prejel nova navodila.

Dr. Ninčič pri kralju.

Beograd, 24. novembra. (B) Sinoči je sprejel Nj. Vel. kralj zunanjega ministra v daljši avdienci. Dr. Ninčič je kralju referiral o aktualnih zunanje-političnih vprašanjih. Izvestil je kralja o vprašanju razmejitve z Romunijo ter o vprašanju Reke. Takoj nato je odšel dr. Ninčič v Pašičevo stanovanje ter je o istem predmetu referiral ministrskemu predsedniku.

Delovanje parlamentarnih odborov.

Beograd, 24. novembra. (B) No-tranjepolitično življenje postaja vedno bolj živahno, četudi vlada ne deluje, ker njen predsednik Pašić še ni okrevaj. Vse politično življenje je prenešeno v narodno skupščino, kamor prihaja vsak dan več poslancev. Parlamentarni klub so se jeli polniti. Začenja se tudi delo v sekcijah zakonodajnega odbora, četudi v neznatnejši meri. Pričakuje se, da bo predsednik zakonodajnega odbora Marko Gjurinčič za ponedeljek sklical plenarno sejo odbora. Na seji se bo vzel v pretres zakonski načrt o ustrojstvu sodišč, ki je sekcija o njem že razpravljala. Tudi mora pred plenum zakonodajnega odbora priti načrt zakona o sred-njih solah, ki ga je sekcija že obravna-vala pred nekaj meseci. Ta načrt je za-stal, ker se ni vedelo, kako bo z razvr-stitvijo nastavnikov, da bi se moglo končno redigirati poglavje o nastavn-ških plačah. Sedaj ko je izšla uredba o razvrstitvi uradnikov, bo mogoče to narediti. Vendar pa se ne ve, če bo zakonodajni odbor takoj začel končno redi-girati zakon o srednjih solah, ker mnogi in med njimi celo ministri mislijo, da je uredba o razvrstitvi uradništva samo začasna in da bo v kratkem v skupščini znatno spremenjena. Pripomniti pa je, da se bo moralo, če se bo čakalo na končno redakcijo te uredbe, zastati tu-di delo na zakonu o sodnikih, ki ga je sekcija začela včeraj razpravljati. Treba bi bilo namreč tu v ta zakon postavi-ti končno veljavne plače sodnikov. Po-lev tega razloga, s katerim se opravi-čuje brezdelje zakonodajnega odbora, pa navaja opozicija tudi to, da vlada namenoma zavlačuje delo v zakonodaj-nem odboru, da bi na ta način čim bolj zavlekla sestanek narodne skupščine.

Nemške reparacije naši državi.

Beograd, 24. novembra. (B) V oddelku za izvršitev mednarodnih do-govorov v ministrtvu za zunanje za-deve pripravljajo noto, ki naj se pošlje direktno nemški vladi in s katero se bodo zahtevale dobave v naravi, ki jih Nemčija dolguje naši državi po mirovni pogodbi. V noti se bo posebno nagla-sila obveznost Nemčije, da likvidira te terjatve, ki so se že začele izvrševati že prde 11. preteklega mesca, to je še pred odpovedjo nemške vlade. Te ter-jatve so bile tudi že do polovice svoje vrednosti plačane. V svoji svoječasni izjavi, ki jo je naša vlada poslala repa-racijski komisiji v Pariz, je energično zahtevala, da se nam zagotove vsaj terjatve za one predmete, ki so že v mnogih tovarnah v delu.

Volitve na Grške.

Atene, 24. novembra. (B) Službeni list objavlja dekret, s katerim se vo-litve odlagajo do 16. decembra t. l. se-stanek skupščine pa se sklicuje za 1. jan-uar 1924.

Iz finančnega odbora.

Beograd, 24. nov. (B) Ker je bil na sinočnji seji finančnega odbora spre-jet predlog proračuna, se je danes pričela specialna debata. Pred prehodom na dnevni red se je vnel prepir med demokratom Sečerovom in radikalcem Božo Maksimovičem, in sicer radi za-pisnika zadnje seje. V specialni debati o izdatkih, ki jih je proučila prva sek-cija finančnega odbora, je kot prvi po-vzel besedo demokrat dr. Krizman, Go-vornik je pri tej priliki kritikoval celo-kupno politično situacijo. Govoril je pro-ti dispozicijskemu fondu, ni se pa iz-rekel proti njega ustanovitvi, ampak proti zlorabi denarja iz tega fonda. Navajal je, da je bil denar iz tega fonda porabljen za to, da bi se sondiral teren za sporazum z Radićem, ki je šel za tem da se ustanovi posebna Hrvatska in po-sebna Srbija. Denar se je porabljal tu-di za pisanje v »Slobodnem domu«. Go-vornik je dalje zahteval izenačenje po-kojnin, ker obstoji še prav velika raz-lika med upokojenci, ki so bili upokoje-ni pred novim uradniškim zakonom in po njem, kakor tudi med penzijami onih, ki so bili upokojeni za Avstrije. Nato govori o posameznih oddelkih proraču-na, stavlja pripombe in zahteva spre-membe v budgetu. Po njegovem govoru je bila seja finančnega odbora prekinje-na, ker so člani odbora na poziv skup-ščinskega predsednika Ljube Jovanovi-ća odšli, da pregledajo delo na novi skupščinski palači. Prihodnja seja je na-povedana za ponedeljek ob 9. uri dopol-dne.

Beograd, 24. nov. (B) Danes do-poldne so člani finančnega odbora s predsednikom skupščine Jovanovičem in ministrom Stojadinovičem in Uzunovi-čem posetili zgradbo narodne skupščine v ulici kralja Aleksandra ter si ogledali dela na zgradbi. Ta poset parlamentar-cev se spravlja v zvezo s predlogom gradbenega sveta, da bi narodna skup-ščina odobrila kredit v znesku 30 mil-jonov dinarjev, ki je potreben za dovr-šitev zgradbe. Na ta način bi ne bilo več potrebno dajati samo delne kredite, ki jako otežujejo posel. Kontrolo nad temi krediti bi vodil poseben parlamentarni odbor. V tem slučaju bi bila nova zgradba narodne skupščine končana v teku dveh let. Ta predlog bo vložen na eni prihodnjih sej finančnega odbora, zato so tudi člani finančnega odbora šli na lice mesta, da se uverijo o umestno-sti predloga. Izgleda popolnoma, da bo predlog sprejet.

Nemška vladna kriza.

Berlin, 24. novembra. (T) Med imeni kandidatur za državnega kancler-ja prihajata vpoštev v prvi vrsti dr. von Huber in dr. Albert. Dr. Huber je se-daj württenberški predsednik. Dr. Albert je bil v Cunovi vladi finančni minister.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Drama: »Krojaček-junaček.« Ob 3. uri popoldne. — Ob 8. uri zvečer: »Osma žena.« Izv.

Opera: »Evgenij Onegin.« Izv. Šentjakobski gledališki oder: »Zakonske zmešnjave.«

Marionetno gledališče: »Skrivnostno zrcalo.« in »Prolog.«

Kino Ljublj. dvor: »Jackie Coogan.«

V PONDELJEK, 26. NOV. V LJUBLJANI:

Drama: »Danes bomo tli.« Red E. Opera: Zaprt.

Kino Ljublj. dvor: »Jackie Coogan.«

Nočna lekarniška služba v Ljubljani: Vsakega teden: lekarna Piccoli na Dunajski cesti in Bukarčić na Varloški cesti.

Bodočnost Velike antante.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

ap. Pariz, 23. nov.

»Ce ne marche pas male — tako nam je izjavil francoski delegat v veleposlaniški konferenci g. Jules Cambon, ko smo ga povprašali, kakšen vtis so napravile na njega odločilne seje. To se pravi: se ni preloma, kakor so se mnogi nadejali. V četrtek je izustil g. Stanley Baldwin besede, ki so dajale dovolj povoda za temne slutnje. Toda g. Poincaré je odgovoril vladno, vsekakor pa z neko odločnostjo: »Nujno želimo, da se nam Anglija priključi, kadar bomo zahtevali izpolnitev versailleske mirovne pogodbe na podlagi razorožitvene klavzule ter za slučaj, da bi bili primorani seči po sankcijah. Če pa Anglija misli, da tega ne more storiti, smo prisiljeni hoditi sami po svoji poti.«

Ali bi to res pomenilo, kakor je namignil Baldwin, konec antante? Do tistega trenutka je še velika pot. Prelom ni toliko odvisen od voditeljev, ker jih lahko ljudska volja popliva s političnega pozorišča, pač pa je odvisen od obeh narodov ter s tem od obeh parlamentov. Toda v trenutku, ko bi se sprožilo formalno vprašanje preloma, je težko verjetno, da bi se našla tako v Spodnjem domu kakor v francoski zbornici večina za tak predlog. Ravno nasprotno: baš nasprotniki Baldwinu so otvorili volilno kampanjo — na čelu je seveda Lloyd George — z očitkom

da ni storila vlada ničesar, kar bi utegnulo zavezati francosko-angliško nesoglasje.

In res: večina vseh treznomislehih, ki so še v večini, tako v Franciji kakor tudi v Angliji, je mnenja, da bi prelom v Veliki antanti brez dvoma dovedel ves kontinent v nesrečo. Mirovne pogodbe — ne samo versailleske — bi postale razvaline. Država bi vstala zoper državo, narod proti narodu, ker ne bi bilo močne roke, ki bi s svojimi normami zaklicala poedinc in skupini svojo neizprosni stoji. Tudi najbolj pacifiščno razpoloženi narodi bi bili prisiljeni, množiti svoje obrambno orožje. To bi bil v resnici »Untergang des Abendlandes«, kakor ga propoveduje Oswald Spengler. Ali ta smrt ne bi kosila z gracio, prišla bi neopaženo, kakor jekla...

Zdravi instinkt velikih in močnih narodov bo znal ta protislovja premostiti. Ta instinkt bo med drugim povzročil, da se bosta predvsem Anglija in Francija spomnili — kljub masochizmu, ki sta ga doslej uganjali na svojo škodo — onega momenta, ki jima je vendarle skupen: trdna volja, ohraniti mir za vsako ceno. Edino sredstvo, s katerim se bo dal ta mir ohraniti, pa je veliki reparacijski načrt, ki bo sprejemljiv tudi za Nemčijo.

Italijanski imperijalizem.

Signor Mussolini je v svojem govoru natančno določil mednarodni položaj Italije. Dejal je, da je karakteristični znak Društva narodov, da dovoljuje majhnim narodom intervenirati, razpravljati in urevati zadeve velikih držav. Z drugimi besedami se to pravi, da Mussolini zanikava mednarodno pravico, rekoč, da je pravica za velikega drugačna kot za malega, za močnega drugačna kot za slabega. Natančno isto je bilo mnenje cesarske Nemčije, mnenje, katero so zavezniki uničili, ali vsaj mislili uničiti v vojni.

Mussolini je sicer dejal dopisniku lista Echo de Paris, da je uničil politično in ne vojaško revolucijo, na korist armadi, a brez armade, a priznal je, da je spremljal fašiste v milico s kadri, ki jim poveljujejo oficirji armade, da šteje 300.000 mož, a se more v slučaju mobilizacije povišati na 800.000, ker se dajo vsi člani stranke (fašistovske) militarizirati.

V resnici je pa Mussolini, kot prizna tudi Review of Reviews, napravil revolucijo kot osebni pooblaščenec italijan, generalnega štaba in z vojaško pomočjo. Ta angleška revija pravi: Za sedanjí čas izgine Mussolinijeva Italija iz liste svobodnih narodov, na katero bi se mogli obrniti za pomoč oni, ki jim je boljša bodočnost Evrope pri srcu. Na žalost je goli in nesramni egoizem postal deviza domovine Mazzinija, Garibaldija in Cavourja.

Mussolinijev trud, si nakloniti francosko javno mnenje in nerazčističeno razmerje med njegovimi nasledniki pa nam vzbujajo dvom, da-li gleda v bodo-

čnost danes z večjim zaupanjem kot pred letom dni, ko je dovolil avdienco časniškim dopisnikom v sobi, iz katere so odnesli vse pohištvo in v kateri so stali poleg njega oficirji, ki so imeli v svojih žepih skrite avtomatične pištole.

O nasiljih »demokratske« viane Mussolinija in fašistov poročajo dan na dan časopisi. Da se maščuje nad laškimi tiskom in njega kritikami, je dal po fašistihih trikrat požgati posledice socialističnega lista Avanti! Radikalne Secolo v Milanu so pa kar enostavno kupili z državnim denarjem in ga spremenili v fašistovski organ. Razen tega je Mussolini izdelal zakon, ki prepoveduje svobodo tiska. Kot se pripoveduje, je kralj Emanuel dejal, da ga je v tem slučaju podpisal, če glasuje zanj parlament in s tem spremenil zakon o svobodi tiska iz l. 1848, drugače pa ne.

Tako razume Mussolini svojo »demokracijo«. To je res prav lep razvoj: fašistovski gibanje je nastalo in se drži le z vstrahovanjem in nasiljem, Mussolini stoji sedaj tu kot Cezar in miniaturni, ki je pa v precejšnji zadregi, kot delegat italijanskega generalnega štaba, kot Conquistador, ki pa ni zavojeval ni ti Krfa!

— Češko-francoski slovestveni stiki. »Revue mondiale« je te dni obelodanila študijo češkega profesorja Siblka o predsedniku Masaryku. Emanuel Sibilik očrtava v širokih potezah moralni portret velikega filozofa in državnika, ki se kaže s svojim delom kot prvi predstavnik češkega narodnega izročila.

Ugotovitev.

Včerajšnje »Jutro« poroča o radikalskem panamu v Trbovljah. Konstatiramo, da smo mi stranka ljudi čistih rok in da hočemo za vsako ceno teki ostati, pa naj bo to mladinskim korupcionistom prav ali ne. Zato tudi nečemo v svoji sredi na kakršenkoli način osumljenih ljudi in nečemo zakrivati nobenih umazanosti, pa naj se iste tičejo tudi na najvišjih vodilnih mestih naše stranke stoječih oseb. Vsed tega smo ravno mi zahtevali brezobzirno razčiščenje trboveljske afera in smo povzročili ml vsjo prelaskavo in njene posledice. Stranka je sama v svoji sredi takoj napravila red. V Trbovljah obstoja novi krajevni odbor Narodne radikalne stranke iz ljudi popolnoma čistih rok, kakor je to že bilo javljeno v eni prejšnjih številki »Radikalnega Glasnika«.

Vprašanje kemičnega instituta v Ljubljani.

V zadnjem času so prispele iz Beograda vesti o uklepanju kreditov za ljubljansko tehnično fakulteto. Ker so ti krediti za tehniške institute in zlasti za kemični neobhodno potrebni, so kemiki sklicali dne 25. nov. proteštni zbor, na katerem je bila sprejeta sledeča resolucija: Dovoljeni krediti kemičnemu institutu ni z daleka ne zadostujejo za obstoj in še manj za izpopolnjenje laboratorijev kemičnega instituta v Ljubljani.

Dokazi: a) manjka prostora in inventarja za 20 slušateljev, b) manjkajo vsi specialni aparati za anorgansko tehnološki laboratorij, c) manjka cel organski tehnološki laboratorij in aparat, d) manjka laborant, e) manjka steklopihača.

Og. profesorji, docenti in asistenti morajo izvrševati dela, ki spadajo v delokrog laboranta in slušničadi. Čas in sila, ki jih omenjeni gg. žrtvujejo za taka dela, bi se na znatvenem polju plodnosneje uporabila, ako se sistemizira mesto laboranta.

Vsi pokvarjeni aparati se morajo pošiljati na reparaturo v inozemstvo, kar jemlje čas in visoke vsote.

Vsi doslej dovoljeni redni krediti preteklih proračunskih let niso nikakor zadostovali, tako da je bilo dijaštvo prisiljeno iz lastnega žepa kriti stroške za kemikalije. To jim je bilo do sedaj mogoče le z največjo požrtvovalnostjo in idealizmom. Ker pa cene kemikalijam še vedno silno rastejo bo slušateljem v bodoče študij onemogočen.

Razen teh razlogov sta še dva za državo najvažnejša faktorja: a) nacionalno-ekonomsko ojačanje države potom kemijske industrije; b) vloga, ki jo zavzema tehniška kemija v slučaju vojne.

Na osnovi zgoraj navedenih razlogov prosimo, da se dovolj kakor v proračunu predlagano: 1. redni kredit v znesku Din. 750.000; 2. izredni kredit v znesku Din. 270.000; 3. mesto laboranta; 4. mesto steklopihača.

V nadi, da bojo naše zahteve našle popolno razumevanje merodajnih faktorjev, se v naprej zahvaljujemo vsem, ki se bodo za našo stvar zavzeli.

— Podružnica uredništva in uprave našega lista v Mariboru posluje začasno, dokler se ne preseli v lasten lokal, v Frančiškanski ulici št. 14. Stranke se sprejemajo vsak delavnik od 9. do 12. in od 15. do 17. ure. Podružnica sprejema vse dopise, objave, naročila in inserate.

Rešimo Sokolski Tabor!

čer v zbornični dvorani univerze (bivšega deželnega dvorca). Program je sledeč: 15. dec. 1923, dr. Izidor Cankar; Snov v umetnosti. 22. dec. 1923, dr. Fr. Stelè; Vsebinska umetnosti, a) arhitektura. 5. jan. 1924, dr. V. Molè; Vsebinska v umetnosti, b) slikarstvo in plastika. 12. jan. 1924, dr. V. Molè; Narava v umetnosti. 19. jan. 1924, dr. Fr. Stelè; Umetnost v naravi. 26. jan. 1924, dr. Izidor Cankar; Kompozicija. 9. febr. 1924, dr. Fr. Mesesnel; Plastični slikoviti slog. 16. febr. 1924, dr. Fr. Stelè; Enotnost sloga raznih umetnostnih panog. 15. marca 1924, dr. V. Molè; Umetnost izraz življenjskega nazora. 22. marca 1924, dr. Fr. Mesesnel; Naše razmerje do umetnosti.

Vstopnice za celi ciklus predavanj se prodajajo v prodajalnah Nove založbe in Tiskovne družge. Vstopnica za vseh 10 predavanj stane za člana 60 Din, za nečlane 100 Din. Vstopnice k posameznim predavanjem se bodo dobile pri vhodu, pa le kolikor bo dopuščal prostor, po 12 Din.

— Dr. Fran Sturm: Francoska vladna. Tretji letnik. Cena 40 Din. Ljubljana 1923. Založilo Proforsko društvo. Knjiga je predodborna za šole od pokrajinske uprave, oddelka za prosveto in vere. Težko pričakovani tretji del Sturmovih francoskih predavanj nadaljuje dobro uvedena in praktično sestavljena prva dva dela. Knjiga sestoji iz sredo izbranih lekcij, ki so vzete deloma iz slovnstva, deloma iz zgodovine in zemljepisja, temu sledi slovnica, slovarček in na koncu načrt Pariza. Tako bomo polagoma dobili slovenščino vendarle lastne polne učne pripomočke vsaj za študij enega jezika, kajti francosko-slovenski slovar bo menda že izšel v kratkem, francoska žiž in kmalu tudi izdejo kot prva knjiga »Francoske knjižnice« za šole Daudetove Lettres de mon moulin v originalnem besedilu z opombami v slovensčini in zvraven spadaločim slovarčkom.

Mariborski občinski očetje in delavnice državne uprave južne železnice.

Mnogo se je že po časopisih pisalo o slabem gospodarstvu mariborskih občinskih očetov, o raznih aferah, pretepih itd. V seji od 20. t. m. je pa občinski svet, obstoječ iz samih Slovencev, pokazal, da zna biti tudi smešen.

Kakor znano, je posejil 19. nov. gospod minister za promet dr. Vel. Jankovič Maribor in si s posebno pozornostjo ogledal tudi železniške delavnice. Pri razgovoru, ki se je vršil med merodajnimi železniškimi funkcionarji, je g. minister naročil, da se izdelajo nekateri načrti za proširjenje delavnice, da se poskrbi za dobro vajeniško vzgojo in da se v Mariboru vse potrebno ukrene za otvoritev železničarske šole. Tedaj — sami zaključki, ki merijo na proširjenje delavnic in železniških ustanov.

24 ur pozneje pa se vsedejo občinski možje skupaj in protestirajo — proti naklepom vlade radi nameravanega razpusta železniških delavnic. Človek bi se smejal, če ne bi bila blamaža tako žalostna. Seveda bodo pri prihodnji seji konstatirali, da se je vlada ustrašila njih protesta in je svojo namero opustila. Saj eni smešnosti sledi lahko druga! Kaj zato, da je minister naročil razširjenje delavnice en dan prej, nego so mestni očetje protestirali proti razpustu delavnic. O kakem razpustu sploh nikdar govora ni bilo.

Incident v občinskem svetu mariborskem pa vse eno pomenja nekaj več, kakor samo smešnost.

Kdor nekoliko pazno zasleduje razne članke po časopisju glede železniških delavnic v Mariboru v teku zadnjih dveh, treh let, bo jasno zapazil, da se je v Mariboru zasidrala gotova klika, ki si je nadela nalogo, da stori vse, kar je treba za razbitje tega lepega podjetja, ki ga ima železnica. Ne samo za južno železnico v Jugoslaviji, temveč za celo naše železniško omrežje, tedaj za vse naše narodno gospodarstvo, so te delavnice in njih mirno in točno delovanje največje važnosti.

Od prej imenovane klike pa se dela z vsemi sredstvi na to, da se delavstvo v delavnicah razburja, in se mu

greni življenje, se ga žene v štrajke, prepire, samo, da se mu otežuje življenje, se ga materijelno ubija in mu stavlja vsak dan z neresničnimi govoricami novih eksistenčnih skrbi. One pa, ki se trudijo v državnem interesu za dobro in strokovno funkcioniranje teh naših važnih delavnic, se psuje in grdi po časopisih, se spodkopuje smisel za disciplino pri delavstvu in tako otežkoča delo za dobrobit tega delavstva.

Danes se proglašja kakega delavca za nemškega hujskača in se zahteva od železniške uprave njegovo odstranitev, denuncira se ga na vlado in bogve kam. Ko pa nastopi moment, da se istemu delavcu mora po zakonu odpovedati službo, se od iste strani zopet lopne po železniški upravi, češ to ne gre — saj je ta delavec Slovan.

To smotreno »podkopavanje« naših železniških delavnic, ki se žal vrši po naših narodnih krogih — izvira od prej omenjene klike, ki dela po navodilih iz Avstrije.

Namen je jasen. Z vednim razburjanjem delavstva greniti temu življenje, zmanjšati njegovo veselje do dela, in tako tudi zaprečevati dostop boljšemu delavstvu v te delavnice z blatenjem in sramotanjem železniške uprave in nje funkcionarjev pa pri teh vzbuditi prepričanje, da dobro funkcioniranje teh delavnic v Mariboru ne bo nikdar mogoče.

Upamo, da bo državna železniška uprava energično znala nastopiti proti vsakemu vmešavanju nepoklicanih nestrokovnjakov v zadeve delavnic v Mariboru. Inače bodo morali merodajni krogi res vzeti v pretres, če ne bi kazalo premestiti to važno železniško podjetje v kraje, kjer ima prebivalstvo več smisla za važnost takih ustanov in kjer občinski očetje kažejo več resnosti. Končno mora pa tudi delavstvo izpregledati, kam vodijo pota raznih demagogov, železniške delavnice v Mariboru niso politični cirkus, temveč važno gospodarsko podjetje, kjer ni mesta za politične žonglerje.

Mariborsko pismo.

Zima je nam zaprla lepe jesenske izprehode v okolico in prepredila vsaj za nekaj časa številnim in trdovratnim ljubiteljem našega Pohorja nedeljske izlete na širok hrast vseh morebitnih skrbi in nadlog. Tako smo primorani ostajati doma in je upati, da se do naše društveno in kulturno delo v tej dobi poživilo. Zadnje čase smo imeli namreč prav slabe izkušnje s svojimi kulturnimi prireditvami. Gledališče je sicer majhno, a je še vedno preveliko za naše razmere, ker čisto so prazni ravno tisti prostori, ki bi največ nesli. No, pa to vprašanje ne povzroča posebnih skrbi. Treba je samo ziniti našim klerikalcem v finančnem odboru in se državna subvencija povša. Vsaj tako je zadnjič poročalo njihovo časopisje, da je dosegel poslanec Vesenjak izdatno zvišanje podpore za naše gledališče. — Lisinski iz Zagreba je odnesel baje 8000 dinarjev — deficitu iz Maribora in si bo seveda drugič premislil seznanjati Mariborčane s klasično glasbo. Lep je bil rapalski večer v gledališču, med tem, ko pa ni bilo za slike iz Koroske v kinu prav nikakega zanimanja. To je pri nas razumljivo, ker večina ljudi itak pozna Korosko po naravi in misli, da mu ni potreba še gledati slik. Kljub temu bi se pa bil kino še prav lahko napopolnil. — Največ presenečenja pa je napravil Martinov večer »Mariborskega Sokola« v sled pomankanja občinstva. Tega ni nihče pričakoval, kdor je videl dolge sokolske vrste pri pogrebu dr. Serneca. Napaka ne leži samo na občinstvu in v denarni krizi, ampak mora biti še kje drugje.

Iz številnih prireditev zadnjega časa pa je razvidno, da bo treba pri nas kulturne in društvene prireditve vendarle regulirati. Rajši manj, pa tiste oskrbeti s polnoštevilnim občinskom. Drugače si ne bo upal nobeden več tuj umetnik, ali pa društvo med nas. Saj smo itak prišli v tem oziru na slab glas in se celo domača društva pomisljajo s prireditvami v večjem obsegu, ker se bo jilo — rizika. Pogostih prireditev ne prenesemo in jih tudi ne potrebujemo. Rajši manj, pa tisto dobro. Ali bi se dalo iz zastopnikov raznih kulturnih društev sestaviti nekak kulturni odbor, ki naj bi skrbel v tem oziru? V današnjih časih in razmerah ima le organizirano delo uspeh.

Preteklo soboto je vladalo v mestu precejšnje razburjenje radi nemške prireditve pri Götzu. Pričakovano se je z vso gotovostjo večjih incidentov. — Celu urednik »Straže« in »Palorov« Reja, ki sta si poleti izkazovala dejansko prijateljstvo v Jurčičevi ulici in sta stala nedavno kot nasprotnika pred sodiščem, sta šla skupno protestirati na policijski komisariat. Na splošno začudenje je zavzela takrat »Straža« docela pravilno stališče napram nemškimi prireditvam pri nas. Dokler Nemci ne pristopijo na Koroskem našim ljudem kulturnih prireditev, jih ne pripustimo tudi mi našim Nemcem, ker nosi vsaka njihova kulturna prireditev večalmanj tudi politično obležje. Sicer se Nemcem ta prireditve v senci bajonetov ni posebno obnesla, a kljub temu upamo, da bo tudi odslej avstrijska vlada s podobnim aparatom omogočila slovenske prireditve na Koroskem.

Števine Nemce izomezence v našem mestu in okolici je neljubno presenetila poslednost naše vlade, ker zahteva, da morajo ti zapustiti svoje službe in oditi tja, kamor spadajo. Dasi je bil opeljski rok dosti dolg in večkrat podaljšan, se kljub temu niso zmenili za to. Ponosni so bili na to, da niso in tudi ne bodo bili naši državljani. Naša država jim je bila le za to dobra, da jim je polnila žepo in želodce. Za plačilo pa so ti ljudje zabavljali čez vse in rovarili proti vsem. Mislili so, da smo mi tako navezani

na nje, da sploh ne moremo izhajati iz njih. Sedaj se je pa naenkrat nekaj zganilo v Beogradu in pobrati morajo šila in kopita ter iti tja, kamor jih vleče srce. Sedaj pa se seveda križi in težeje v pomoči. Kar naenkrat boče večina optirati za našo državo, čeprav jim tako ležijo naše »balkanske« razmere v želodcu. Upamo pa z vso gotovostjo, da vsa ta pota in različne jere-mijade na bodo imele uspeha na merodajnih mestih. Treba je štiti pred vsem interese domačinov. Ti so gotovo državi bližji nego tujci, ki bodo ostali tujci po mišljenju in čustvanju tudi takrat, če postanejo naši državljani.

To nedeljo ima v Mariboru demokratska stranka svoj oblastni zbor »da premaga krizo napredne ljudske misli v Sloveniji«, kakor pravijo sami. Nam se pa zdi, da vlada še večja kriza kakor v napredni ljudski misli, v njihovi demokratski misli, katero so sami privedli tako daleč, da je prišla ob vso veljavo v javnosti. Oblastni zbor li bo skušal pomagati z raznimi injekcijami sicer zopet na noge, a dyomimo, da bi vse to kaj zaleglo. Zašli so že predaleč in voz se je pogreznil pregloboko, da bi ga mogli še iz-vleči. Sicer je res, da že dolgo skušajo ustvariti blok napredne misli, a to se jim ni posrečilo in sicer samo za to, ker bi ta blok služil pred vsem sam demokratom v re-pulacijo in rehabilitacijo.

Zapiski.

»MARBURGER ZEITUNG.«

Maribor, 23. novembra

»Jutranje Novosti« so parkirali zaporedoma kritizirale pisavo »Marburger Zeitung« z ozirom na njeno pisavo o vladi, iz pisave pa je bilo razvidno, da piscu razmerje tega lista do Nemcev ni znano in da tudi sicer ne ve, kdaj pravzaprav izdaja ta list. Ko je l. 1919 kupil slovenski demokratski konzorcij bivšo Kralikovo tiskarno v Jurčičevi ulici ter jo spremenil v »Mariborsko tiskarno d. d.«, je avtomatično prišel tudi do posesti »Marburger Zeitung«, ki jo je do takrat izdajal lastnik tiskarne sam. List je s tem torej prešel v slovenske roke, v last konzorcija katerega tvorijo sami največji demokratski gromovniki od Lipolda doff. V istem lastništvu se nahaja še vedno, zato ni čudno, če se zaganja v sedajo radikalno vlado. Toda to ni glavno, ampak je veliko bolj važno, da ta list, ki ga izdajajo slovenski demokratski še danes tulntam rad za-brenka na čiste germanske strune in lopne po — Slovencih, ne da bi se njegovi lastniki, demokratski »ultranacionalisti« tega sramovali. Čudimo se le, da se za to za-devdo do danes še nihče pri nas ni zanimal, ko bi bila ravno »Marburger Zeitung« sama najboljši odgovor na »Jutrovo« in »Taborovo« pisarjenje o »narodnem izdajstvu« radikalne stranke. Do danes narodni radikalni še nikoder niso izdajali nemškega lista, ki bi pisal v nemškem duhu, kakor to delajo mariborski demokratski, ki se v »Taboru« besno bore proti Nemcem ter si pridružujejo pravico do nacionalizma in patriotizma, v drugem svojem listu, ki se piše istotam in tiska istotam in istočasno kakor »Tabor-« — zastopajo in podpirajo Nemcel in vse to za par sto dinarjev, katere jim prinaša »Marburger Zeitung«. — Živel demokratski nacionalizem!

Širite

Jutranje Novosti!

Iz prosvetnega življenja.

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI.

Drama:

Začetek ob 8. uri.

Nedelja 25. nov. ob 3. uri popoldne Krojaček-junaček, mladinska igra. Izven. — Ob 8. uri zvečer: Osmo žena, komedija, Izven.

Ponedeljek 26. nov. Danes bomo tiči, burka, Red E.

Torek 27. nov. Zaprtó.

Sreda 28. nov. Kar hočete, komedija, Red D.

Četrtek 29. nov. Danes bomo tiči, burka. Na korist Udruženja gledaliških igralcev. Izven.

Petek 30. nov. Mogočni prstan, premijera. Izven.

Sobota 1. dec. Ob 4. uri popoldne: Hamlet, dijaška predstava. Izven.

Nedelja 2. dec. Ob 3. popoldne: 2 X 2 = 5, ljudska predstava. Izven. Ob 8. uri zvečer: Mogočni prstan, Izven.

Ponedeljek 3. dec. Osmo žena, komedija, Red F.

Opera:

Začetek ob pol 8. uri.

Nedelja 25. nov. Evgenij Onegin, ljudska predstava. Izven.

Ponedeljek 26. nov. Zaprtó.

Torek 27. nov. Nikola Šubic Zrinjski. Red C.

Sreda 28. nov. Zaprtó. Vojaška predstava.

Četrtek 29. nov. Zaprtó. (Generalna vaja.)

Petek 30. nov. Psoglavci. Red B.

Sobota 1. dec. Gosposvetski sen, premijera. Izven.

Nedelja 2. dec. Aida. Izven.

Ponedeljek 3. dec. Zaprtó.

— Dvoje izvirnih slovenskih del v Narodnem gledališču. Prihodni teden se vprizori v našem gledališču dvoje izvirnih del. Drama igra pravilčno igro »Mogočni prstan«, katero je napisal priznani slovenski pisatelj Fran Milčinski. Izvirne glasbene točke k tej igri pa je komponiral g. Viktor Parma. — V operi se pa pole izvirna opera

»Gosposvetski sen«, delo našega najplodovitejšega opernega skladatelja g. Risto Savina. Libreto za to opero je napisal skladatelj sam in pa Franjo Roš. Premijera Gosposvetskega sna se vrši na narodni praznik v soboto, dne 1. decembra. »Mogočni prstan« pa gre čez oder prejšnji večer.

— Ljudska operna predstava. Danes v nedeljo ob pol 8. uri zvečer se vrši v operi ljudska predstava z znižanimi cenami in sicer se poje Čajkovskega opera »Evgenij Onegin«. S to predstavo daje uprava priložnost najširšim plastem ljubljanskega prebivalstva, da se naslaja ob divno lepi glasbi znamenitega ruskega skladatelja Čajkovskega. Zasedba je sledeča: Larina-Smolenska, Tatjana-Zikova, Olga-Silligova, Filipjevna-Borova, Onegin-Popov, Lenski-Kovač, Gremin-Zathey, Stotnik-Perko, Zarecki-Subeli, Triquet-Mohorčič. Cene znižane — ljudske. Dobe se tudi posamezni ložni sedeži.

— Operni pevec, baritonist g. dr. Aleksander Rigo, priredi dne 3. decembra v Filharmonični dvorani koncert, na katerem bo izvajal celo vrsto umetnih pesmi slovenskih in drugih skladateljev. Koncert se vrši v dobrodelne namene.

— Slovensko marionetno gledališče v Mestnem domu. Danes se ponovi bajna igra v 5. delanji »Skrivnostno zrcalo« ter isto-tako otvoritveni »Prolog«. Ceneno občinstvo se opozarja, da si preskrbi vstopnice v predprodajo od 10. do 12. ure popoldne, da ni ob pol 3. uri prevelikega navala in da ni prisiljen marsikdo oditi brez vstopnice. Med odmorji igra godba na klavirju ob spremljevanju vjoline. Za drugi teden se pripravila pravilčno igro »Carobne gosile«, na katero se ljubljansko občinstvo, zlasti pa mladina že sedaj opozarja.

— Uvod v umevanje umetnosti je naslov ciklu desetih predavanj, ki jih priredi v letošnji zimski sezoni Umetnostno zgodovinsko društvo v Ljubljani. Lanski zgodovinski ciklus je vzbudil med ljubitelji umetnosti veliko zanimanje; pokazala pa se je potreba predvsem teoretskega uvoda in razlasiitve nekaterih osnovnih pojmov, brez razumevanja katerih je lajkju pravilno stališče napram umetnostno zgod. dejstvom in pojavom nemogoče. Predavanja bodo bogato ilustrirana s sklopičnimi slikami. Vršila se bodo ob sobotah od 6. do 7. ure zve-

Dnevne novosti.

— Ker so bile radi velikih snežnih zametov potrgane brzajavne in telefonske zveze z inozemstvom, so izostala janca zadnja inozemska poročila.

— K preobratu v Narodni tiskarni. Pod tem naslovom piše včerajšnji »Slovenec« med drugim: »Narod« in »Jutro« sta se zadnje čase napadala kot dva tigra. Radi korupcije v demokratiški stranki so se »Narodovci« — tako so dejali — ločili od demokratske stranke in ustanovili lastno narodno — napredno stranko. Dan za dnem sta se obmetavala oba lista z najogabnejšimi očitki, borila sta se za »načela« — bančna načela kajpada — danes je pa »Narod« že prijadral v jutrovske »izvenstrankarske pristane in samoavestno desaurira svojo dosežajo kampanjo z »Jutrom« kot medsebojno klanje. Ueber allen Wipfeln ist Ruh!, tudi pri »Jutru«. V kratkem že bomo morda lahko poročali tudi še o drugih spremembah pri »Slov. Narodu«. Vse »penkrat« pač ne gre, ne da bi »Narodovci« naročniki tega ne zapazili in dejali: zdaj nas še la ta farbajo! — K temu je treba le pripomniti, da so spremembe, ki jih napoveduje »Slovenec« že v teku. Sicer pa je dovolj značilno za »revolucionarje« pri »Slov. Narodu«, da nimajo niti toliko pojma poštenosti, da bi svojim naročnikom povedali, od kdaj »Slov. Narod« ni več zastopnik dr. Tavčarjevega političnega testamenta, ki je bistveno nasproten politiki jutrovske demokratske klike, kateri se je prodal »Slov. Narod«.

6% provizije od male prodaje, naprtiti še vzdrževanje družabnika. To je še tembolj žalostno z ozirom na že itak velik pritisk finančnega ravnateljstva in pa oddelka za socialno skrb, ki hoče socialne probleme reševati, z redukcijo in še bolj znižanjem provizije. Trafikant v mestu komaj izhaja s svojim zaslužkom, na dežel pa je srečen, če sploh krije svoje stroške in se invalidi že sami nedežno več baviti s trafikami, temveč odstopajo svojo zakonito pravico trgovcem, kvarno pravilniku k zakonu o začasni pomoči invalidom. Dolžnost vsakega invalida, posebno funkcionarja pa je, da šteti interes vseh svojih tovarišev v smislu člena 2 n pravil, ne pa da jim dela še sitnosti. Da se je zgodila trafikantini v Slovenski ulici krivica, vključ temu, da je članica podružnice, se ima v prvi vrsti zahvaliti razrešenemu tajniku podružnice, ki je samovoljno rešil spis, ne da bi ga dal prenesti po določilih pravil v seji. Glede vdeve po carniku izjavljamo, da je žalostno, da se ne zaveda dejstva, da je združjenje ne more štiti v smislu pravil, dokler ni redna članica, ker bi le kot taka lahko iskala pri združenju zaslonbe; najbolj žalostno pa je, da se pisec, ki je baje sam invalid, kvarno svojim pravilom potejuje za nečlanico združenja v škodo članov. Ako je bilo pisu samo za senzacijo, mu moramo povedati, da v mariborski invaristični organizaciji res ni bilo reda, kar se je ugotovilo že pri širši seji v prisotnosti delegatov izvršnega odbora iz Ljubljane, kateri so konstatirali nerednost v tajništvu in pri minulih prireditvah veselic, ter so ravno radi tega bili primorani razpustiti odbor in postaviti gerenta. Dalje bi, tudi moral vedeti, da onih osem odbornikov ni odstopilo prostovoljno, temveč so bili radi nerednosti odstavljani. In končno bi moral vedeti in povedati tudi to, kako poparjena je bila večina tistih taktov, ko so se ugotavljali njihovi grehi in kako si niti uparjavati niso upali. Kar so pa te gerente, moramo pripomniti, da je v smislu pravil postavil izvršni odbor na to mesto moža, ki je večš poslov, pozna pravila in bo gledal namo na občni interes članov, ne pa morda za svoj žep. Toliko javnosti v vednost s pristavkom, da se po časopisih sploh ne bomo spuščali v spor, temveč bomo z lastnim delom pokazali, da imamo resno voljo v smislu pravil priti do končnega cilja očistiti organizacijo nezdravih elementov in po dobljenem ugledu tudi doseči eno: naš zakon in naše pravice! Ravno zbog tega pa nimamo časa odgovarjati dopisnikom take vrste. Z ntimi se bomo pomenili na občnem zboru dne 9. decembra 1923 ob 9. uri v gostilni »Kosovo«. — Udrženje vojnih invalidov, podružnica Maribor. Gerent.

— Najstarejša slika kralja Petra I. Osvoboditelja. Vdovi železniskega uradnika 85 letni Olgii Olah v Zagrebu je bila ukralena penzija in obrnila se je vsled tega na odvornika dr. Rafajlovića v Zagrebu. Priložila je svoji vlogi tudi neko fotografijo kralja Petra, katero je dobila Olahova od kralja pred 60 leti. Zanimivo je, kako je starica, tedaj cvetoča deklica, prišla do Seledina v Budimpešto, se je v poštnem vozu seznanila z mladim oficirjem, ki je potoval iz Temesvara v Pariz. Med potjo je Olahova napravila temu mlademu oficirju več uslug in ob slovesu ji je dal svojo sliko z lastnoročnim podpisom in ji rekel: Jaz bom enkrat kralj Srbije. Na fotografiji stoji podpis »Petar J. Karagiojević« in predstavlja pokojnega kralja, ko je bil star 18 let. Na fotografiji stoji tudi pečat fotografskega ateljeja. Med drugim je rekel Peter Olahovi tudi: Če boste rabili pomoči, obrnite se s to sliko na koga v Srbiji. Ko je vdova zadnji čas listala po svojih spominskih albumih, je našla tudi sliko in jo uporabila zdaj pri svojem prizivu zaradi pokojnine. To je ena najstarejših slik pokojnega kralja.

— Poškodovanje telefonskih in brzajavnih vodov. Tehnični odsek direkcije pošte in telegrafa v Ljubljani nam sporoča: Zaradi snega se vsako leto poškodujejo vsi brzajavni in telefonski vodi krajevne in medkrajevnega omrežja, ker žice nikakor ne vzdržijo teže mokrega snega in se potražajo. Tehnični odseki brzajavne uprave, ki morajo skrbeti za vzdrževanje vodov se bore ob takih prilikah z velikimi težavami, ker so telefonske in brzajavne proge v vsem področju na mnogih krajih poškodovane in sicer so ne samo žice pretrgane, ampak tudi nosilci in drogi skrvljeni ali zlomljeni. Raven tega se ob takih katastrofah za popravila lahko uporabljajo samo izvežbani delavci, ne pa novinci. Izvežbanih delavcev je pa le malo na razpolago in sicer samo toliko, kolikor jih je treba za normalno delo na progah. Posebno za dela po strehah in na drogih je novinec neuporabljiv, ker je človek, ki ni izvežban v tem delu, vedno v veliki nevarnosti za življenje. Tehnični odseki pa morajo izvežbane delavce uporabiti najprej za popravilo železniških in medkrajevnih vodov in sicer zaradi tega, da ne bi bila cela pokrajina izolirana od ostalega sveta. Letos je to delo posebno težavno, ker neprenehoma sneži in se porjavljeni vodi vedno iznova trgajo. Po drugih državah so glavni vodi tudi za medkrajevni promet položeni v kabla, ki jih atmosferski vplivi ne morejo poškodovati. Pri nas tega nimamo in tudi krajevne telefonske mreže, ki največ trpe, so skoraj brez izjeme nad zemljo. Kabli za ljubljansko telefonsko mrežo so sicer že naročeni in baje tudi že izdelani, ali dobava kablov je zaradi reparacijskega vprašanja odložena. Prav tako je odložena tudi dobava avtomatske telefonske centrale in brezzične postaje za Ljubljano, ki bi bila sedaj jako potrebna, ko so žični vodi pretrgani. To so dejstva, na čijih razvoj poštna direkcija nima nobenega vpliva. Zaradi tega tehnične ustanove brzajavne uprave ne morejo drugega ukreniti, kakor da uporabljajo razpoložljive delavske moči na najvažnejših mestih in da upostavljajo telefonski in brzajavni promet stopnjeno po načrtu.

— Udrženje vojnih invalidov »podružnica Maribor« nam pošila sledečo notico: Na notico v nedeljskem »Taboru« in »Jutru« o dodeljevanju družabnikov trafikantov v Mariboru in gerentstvo podružnice ugotavljamo, da je vsako dodeljevanje vsled tega, ker zakon o takih dodeljevanjih sploh ne obstoji, popolnoma nezakonito. Člen 15 navedbe 30/22 pravi izrecno, da se oddajajo trafike izključno samo vojnim žrtvam in vdovam po javnih nameščenih, kar znači, da se trafika lahko takoj podeli, ako imajo prosilci na razpolago lokal in pa obratni kapital. Tega dejstva pisec vsakomur ni vedel, kakor je videti tudi v splošnem, da ni invalid, kajti sicer bi gotovo ne spravljal pred javnost, ki za to nima interesa tako važne invalidske zadeve, radi katere smo se že toliko borili. Žalostno pa je, da se hoče trafikantom, ki si itak komaj služijo svoj kruh in ki imajo komaj

Prepeljali so ga v bolnišnico v Brežicah. — Nevarno se je uskela po levih roki pri sekanju drv Antonija Dvoršek v Sevnici. — Ob pločevino se je nevarno obrezal po levih roki ključavničar Anton Nabernik pri ključavničarju Josipu Štirnu v Celju. — Pri brušenju si je prerezal kolarski vajenec France Kladinč v Mekinjah levo zapestje. — Pobegnili je od komande mesta v Vinkovcih redov I. bat. III. div. I. art. puika v Bjelini Bogomir Černivec. — V Radni je bilo vloženo v trgovino Rudolfa Traščarja. Tat je odnesel več kosov črnega in zeleneza ševljota, nekaj sukna in razne barve, ženskega pisanega blaga Struksa in Otforda in rižastega barchanta, v skupni vrednosti 24.000 Din. — Tatvine v Ljubljani. V skladišču na drž. kolodvoru v Ljubljani je bila ukradena bala usnja, težka 21 kg. Bala je bila zavita v juto vrečo in je bila poslana iz Tržiča na naslov Petra Miloševića v Zeleniki. — Zatekel se je, ali pa je bil ukraden 3 mesece star Bernardinec, last Alme Marinič v mestni baraki pri klavnic, vreden 300 Din. — Poštni avtomobil Brežice—Novo mesto. Ministrstvo pošte in telegrafa je zopet otvorilo avtomobilni poštni promet Novo mesto—Brežice. Avtomobil bo vozil štrikar na dan s posebnim obzirom na pridele in odhode vlakov. — Celjske novosti. Moderna razsvetljava celjskih ulic. S pomočjo električnega toka in razširjenjem električnih naprav bodo dobile celjske ulice novo moderno razsvetlavo in se bodo ulične svetilke pomnožile. Urejeno bo tudi avtomatično prižiganje in ugašanje svetil. Svetilke bodo gorele do 23. ure več, po 23. uri pa samo polovica. Zadnji čas je že, da dobi mesto dobro razsvetlavo, katere je bila doslej zelo pomanjkljiva. — Trgovine bodo v Celju dne 1. decembra na praznik ujedinjenja vsled sklepa Gradnja trgovcev celi dan zaprte. — Francoski krožek priredi danes v nedeljo 25. t. m. ob 4. uri v sejni dvorani mestne hranilnice celjske na Kerkovem trgu predavanje v francosem jeziku. Predaval bo lektor na ljubljanski univerzi Francoz g. Hucien Tesnière, kot delegat francoskega inštituta v Ljubljani. Predmet predavanja je: »Le discipline« od Burgeta. Predavanje je brezplačno. — Umri je v javni bolnišnici čevljarski rolnik Franc Kač.

— Informacijska pisarna za davčne zadeve v Mariboru. Tajništvo Narodne radikalne stranke v Mariboru, Franciškanova ulica 14, četvi počasnosti s 1. decembrom t. l. informacijsko pisarno za davčne zadeve, katero bodo vodili strokovnjaki. Somsiljeniki se vabijo, da se v svojem lastnem interesu poslužujejo te ustanove ter se posebno opozarjajo na napoved dohodnine, ki se zahteva prihodnji mesec ter na prizive proti nje odmeri. Pisarna bo počevala vsako soboto popoldne in v nedeljo dopoldne. Pisarne vloge se takoj rešujejo. Poslovanje je brezplačno! — Ptijske novosti. Kinopredstave. V mestnem gledališču gostuje te dni Globus-Kino in prireja poučne predstave s slikami iz pripodisa, zemljepis in fizike. — Skriatinka. V mestu se je začela porajati skriatinka. — Plesne vaje Sokola se vršijo vsako nedeljo zvečer v Narodnem domu, one Sportnega kluba pa vsako sredo in soboto v Društvenem domu. — Letni selim. V pondeljek 26. t. m. se vrši tukaj letni selim, ki je navadno močno obiskan in pridejo tudi kupci in trgovci iz Kranjske, Hrvaške, Prekmurja in prej tudi iz Gradca, Letos pa so izgledi dokaj slabi in to vsled slabega vremena in visokega snega, ki je padel, pa tudi zato, ker odpade živinski selim radi živinskega zavora vsled slinavke in parkljevke, ki močno razsaja v okraju. — Irtijanski nesreči v Duhovniču. Skoro redno se dogaja, da izlivajo mornarji italijanskih parnikov, ki pristajajo v Duhovniču mimo prebivalstvo. Posebno radi se poslužujejo pri tem izlivanih popevk in vsvek. Vsled tega pride seveda pogosto tudi do pretepot in italijanski časopisi zazenajo vsled tega krič in vik. Zadnje dni so se sprili zopet italijanski mornarji z moščali in pri tem je Italijan Giuseppe Armeti z nožem zabodel Matija Djoka iz Duhovniča, Italijan je pobegnul na parnik, to do oblasti so ga privedle nazaj in zaprle. Djoka, ki se nahaja v smrtonemernem stanju, so prepeljali v bolnišnico. — Nesreča na Denavi. Kakor poročajo iz Beograda, sta v petek trčila skupaj parnika »Prešern« in »Avala« in sta bila pri tem toliko poškodovana, da so jih morali vzeti iz prometa. — Železniška nesreča. Na progi Travnik—Golaš se je pripetila težka nesreča. Ki je zahtevala tri težkorojene žrtve. Vsled neklih defektov je počil kotel lokomotive, ki je padla na eno stran proge, a prvi trije vozovi so padli na drugo stran proge. Materijalna škoda je velika; strojevodja, kurjač in še neki drugi železniški uslužbenec so težko ranjeni. — Ciganska nadlega. Pred nekaj tedni je vdrla v Gunji v hišo nekoga Pfaffa tolpa roparjev, ki so bili oboroženi od pet do glave. Gospodarju in družini so zapretili z orožjem, da se ne oben ni smel ganiti in oropali in vzeli s seboj vse, kar je bilo le kolikaj vredno, med drugim več 10 tisoč dinarjev gotovine in več dragocenega nakita. Oblasti so takoj uvedle preiskavo, ki pa ni privedla do nobenih uspehov. Zadnje dni je pa prišla skozi Gunjo večja tolpa ciganov in Pfaffova služkinja je opazila na roki ciganke Katarine Schneberger zapestnico, ki so jo roparji ukradli Pfaffovi. Orožniki so ciganko Schneberger in nekoga cigana Müllerja aretirali in dognali, da sta se tudi ta dva udeležila roparskega napada. — Zahtevajte povsod našo domačo kolinsko ciklorilo Izvrten pridatek za kavo. — Svarilo. Pred nakupom manufakturnega blaga za dame in gospe, predno si ne ogledate veliko zalogo po najnižjih cenah v specialni trgovini Josip Bedrač (hiša Pok. zavoda) Ljubljana, Aleksandrova cesta 12. — Opozorilo. Tovarna čevljev Peter Kozina & Komp. je izdatno znižala dosežane cene v vseh detajlnih trgovinah. P. n. občinstvo naj se v lastnem interesu poslužuje te prilike.

Podmladek Rdečega križa pri nas. (Dalje.) Horacius: Omne tult punctum, qui misentit utile dulci. Ze stari narodi so razumeli filozofijo življenja. Kako je ne bi mi, moderni ljudje, otroci tisoletnih izkušenj! Zalibog je najvažnejša stvar v današnjih razmerah: praktična uporaba časa. A kako prijetno nam dé tudi kak oddih, kaka zabava. Kaj šele pri deci! Otrokova duša je tempel skrivnosten, bajen, sanjav, prepleten s trakom fantazije. Kdor stoji vanj, strmi, ko vidi vso to mavrično preost. Podmladek Rdečega križa je prava organizacija, ki se bavi z otrokom, z njegovim zdravjem, z njegovo dušo. Sola utrudí otroka. Ugrabi mu marsikak veseli četrt njegove prostosti. Podmladkarji so si bili umislili, da pride na narodni praznik, dne 1. decembra 1923 ob 16. uri in v nedeljo, dne 2. decembra ob 15. uri v dvorani Union mladinsko prirediteljev, kjer bo lahko rajala otrokova fantazija. Spored bo zelo pester; zabavn bo in podučen. Sestavljen je iz samih kratkih točk. Kakor v kinu. Sedaj bo drvela mimo tebe burka; potem ti bodo poljubljali dušo sladki zvoki Grieg-a; potem zopet lahen polet narodnih pesmi; nato pravilčna lepota Trnjulčice; in potem zopet bodo plavale čez oder, kakor senj, jesenske cvetice; v »ob zibelki prestolonaslednika« hoš čul gromki glas »naše Zgodovine...« in h koncu se bodeta sladkala Janko in Metka v kočji iz kolačev in čokolade... Ze jih vidim, malčke-gledalce, kako jim goré oči v napetosti, kako jim duša pričakuje... In malčki-igranci, njim trepeta srce, ker sedaj bodo kraljčine, sedaj princ, sedaj cvetice... Kako živahna bo predstava. Uživali jo bodo otroci, starši, učitelji vsi... otroško veselje le svetel akord v dnevih skrbi. Prireditelji se v korist »božni deci«. Vsakdo, ki je prijatelj deci — in kdo ne bi bil! — je vabilen. Pripričan sem, da nihče ne bo zapustil dvorane v zli volji, kajti v vsem očaraju bo plaval duh čiste otroške duše in njenih svetlih misli. Pri vzhodu bodo zdeli deklice lične sporede po 3 Din. Izdelale so jih same po svojem »kusu in zmožnosti. Predprodaja vstopnic je v knjigarni Glasbene Matice na Kongresnem trgu. Pričite in odprite srca — gladna deca pričé!

Podmladek Rdečega križa pri nas.

Ze stari narodi so razumeli filozofijo življenja. Kako je ne bi mi, moderni ljudje, otroci tisoletnih izkušenj! Zalibog je najvažnejša stvar v današnjih razmerah: praktična uporaba časa. A kako prijetno nam dé tudi kak oddih, kaka zabava. Kaj šele pri deci! Otrokova duša je tempel skrivnosten, bajen, sanjav, prepleten s trakom fantazije. Kdor stoji vanj, strmi, ko vidi vso to mavrično preost. Podmladek Rdečega križa je prava organizacija, ki se bavi z otrokom, z njegovim zdravjem, z njegovo dušo. Sola utrudí otroka. Ugrabi mu marsikak veseli četrt njegove prostosti. Podmladkarji so si bili umislili, da pride na narodni praznik, dne 1. decembra 1923 ob 16. uri in v nedeljo, dne 2. decembra ob 15. uri v dvorani Union mladinsko prirediteljev, kjer bo lahko rajala otrokova fantazija. Spored bo zelo pester; zabavn bo in podučen. Sestavljen je iz samih kratkih točk. Kakor v kinu. Sedaj bo drvela mimo tebe burka; potem ti bodo poljubljali dušo sladki zvoki Grieg-a; potem zopet lahen polet narodnih pesmi; nato pravilčna lepota Trnjulčice; in potem zopet bodo plavale čez oder, kakor senj, jesenske cvetice; v »ob zibelki prestolonaslednika« hoš čul gromki glas »naše Zgodovine...« in h koncu se bodeta sladkala Janko in Metka v kočji iz kolačev in čokolade... Ze jih vidim, malčke-gledalce, kako jim goré oči v napetosti, kako jim duša pričakuje... In malčki-igranci, njim trepeta srce, ker sedaj bodo kraljčine, sedaj princ, sedaj cvetice... Kako živahna bo predstava. Uživali jo bodo otroci, starši, učitelji vsi... otroško veselje le svetel akord v dnevih skrbi. Prireditelji se v korist »božni deci«. Vsakdo, ki je prijatelj deci — in kdo ne bi bil! — je vabilen. Pripričan sem, da nihče ne bo zapustil dvorane v zli volji, kajti v vsem očaraju bo plaval duh čiste otroške duše in njenih svetlih misli. Pri vzhodu bodo zdeli deklice lične sporede po 3 Din. Izdelale so jih same po svojem »kusu in zmožnosti. Predprodaja vstopnic je v knjigarni Glasbene Matice na Kongresnem trgu. Pričite in odprite srca — gladna deca pričé!

Inozemske novosti.

Juraška rešitev. Prošli teden sta trčile pred luko Gripsby na Angoškem dva mali ladji, Magnolia in Solon. Magnolia se je začela takoj potapljati in njeni posadka se je rešila na Solona. V tem trenutku se je pa začelo žalostno cvljenje iz Magnolie. Bila je velika črna mačka, ki so jo pozabili v zaprti kabini. Brez ozira na nevarnost, se je mornar Johnson vrnil na potapljalčo se ladjo, šel po stopnjah navzdol v kabino in prišel nazaj z mačko. Komaj sta bila na Solonu, je Magnolia izgubila v valovih.

Obnovite naročnino za „Jutranje Novosti“.

Glavni urednik: Ivan Podržal. Odgovorni urednik: Miha Gaberšek. Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

THE REX Co, LJUBLJANA.

TELEF. ŠT. 268 INT. GRADIŠČE 10.

Litografični papir.

Obnovite naročnino za „Jutranje Novosti“.

Glavni urednik: Ivan Podržal. Odgovorni urednik: Miha Gaberšek. Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

THE REX Co, LJUBLJANA.

TELEF. ŠT. 268 INT. GRADIŠČE 10.

Litografični papir.

Obnovite naročnino za „Jutranje Novosti“.

Glavni urednik: Ivan Podržal. Odgovorni urednik: Miha Gaberšek. Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

THE REX Co, LJUBLJANA.

TELEF. ŠT. 268 INT. GRADIŠČE 10.

Litografični papir.

Obnovite naročnino za „Jutranje Novosti“.

Glavni urednik: Ivan Podržal. Odgovorni urednik: Miha Gaberšek. Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

THE REX Co, LJUBLJANA.

TELEF. ŠT. 268 INT. GRADIŠČE 10.

Litografični papir.

Obnovite naročnino za „Jutranje Novosti“.

Glavni urednik: Ivan Podržal. Odgovorni urednik: Miha Gaberšek. Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

THE REX Co, LJUBLJANA.

TELEF. ŠT. 268 INT. GRADIŠČE 10.

Litografični papir.

Jugoslovenska Matica.

Kot protest proti vsiljeni krvnici rapaški pogodbi se je nabralo v Sovodnja (Gorenja vas) kot spomin na tretjo obletnico od narodno cutejih 70 Din; g. Josip Rusta, načelnik, Stari trg pri Črnomlju 10 Din; ob priiliki tretje obletnice Rapalla so nabrali: Solsko vodstvo Sv. Lovrenc ob Temenici Din 131.50; Solsko vodstvo Trbov je 312.75; Solsko vodstvo Breznica 143.75; Solsko vodstvo Stari trg pri Ložu 111 Din; Solsko vodstvo Dobrova pri Ljubljani 105 Din. — Vsem darovalcem iskrene hvala!

Novosti iz Primorske.

Likvidacija Goriske. Kakor poročajo s Primorskega, bodo v kratkem izginili zadnji ostanki nekdanje Goriske. Likvidacija pa biža svojemu koncu in že so hje pripravljani odloki, s katerimi bodo deželni uradniki prestavljeni v pokoj. — Vlom v davčno blagajno. V Vipavi so neznanzi zlikovci vdrlí v davčno protore, s silo coprli železno blagajno in odnesli iz nje lepe vsotice 56 tisoč lir. — Plemenit tat. V Vrtojbi je bilo ultrademno zadnje dni Josipu Bilinu skoro popolnoma novo kolo. Ko je pa Gulin naslednje jutro odrl vežna vrata, je našel svoje kolo pred hišo, na kolesu pa je bilo še 1 par novih m.ških čevljev, katere je Gulin odal otročnikom.

Sokolski vestnik.

Sokolsko društvo v Ljubljani (Narodni Dom) naznanja svojemu članstvu, da je pričel društveni sluga s pobiranjem članarine na II. polletje 1923. — Prosimo brate in sestre, da pripravijo svoj prispevek, ki znaša za pol leta 18 Din in da naroči svojem (gospodinj), da poravnava v slučaju njihove odsotnosti članarino zanje, ker prihranijo s tem nabralcu dvakratno pot. — Kdor ne poravnava zaostale članarine, se za smatra v smislu društvenih pravil izstopnim iz društva in se za črta iz seznamov članstva. — Sokol I v Ljubljani. Gradba Sokolskega doma na Taboru je poverjena tvrdki Tavčar & Svetina v Ljubljani. Konkurenčnega razpisa zgradbe se je udeležilo 5 tvrdk. Od teh sta prišli redoma v ožjo konkurenco kot najnižji v cenah tvrdki: »Ljubljanska gradbena družba« in pa stavbeno podjetje »Tavčar & Svetina« v Ljubljani. V ožjo konkurenco se je z ozirom na posebno naknadno dopolnilno izjavo pritegnilo tudi sicer prvotno nepopolno ponudbo tvrdke Gabor Accetto. Na podlagi detajlnih razgovorov s temi tremi ponudniki se je izkazalo kot najugodnejša tvrdka Tavčar & Svetina, ki je s ponudeno vsoto preje stala na drugem mestu (prvo mesto je zavzemala Ljubljanska gradbena družba), in ji je zbog tega bila poverjena zgradba. Vsem petim ponudnikom pa so se stavile na razpolago primerljive križalnice, na katerih so nazorno razpredeljene ponudbe v posameznih postavkah in cenah v svrhu primerjave.

Iz društvenega življenja.

Članom »Slovenskega lovškega društva«. »Boogradsko Lovsko Udrženje« nas vabi na lov na divje svinje dne 1. in 2. decembra t. l. v Morovici pri Sidu (Srem). Luvišče je izredno bogato na divjih svinjah in drugi divjačini. Odhod iz Ljubljane v noči od četrta na petek o polnoči s poštnim vlakom. Vozilna do Sida III. razred 156 Din. Prihod v Morovici v petek ob pol 9. uri zvečer. Za prenočišča je preskrbljeno. Kdor se lova udeleži, naj se javi najkasneje do 28. t. m. pri društvenem predsedniku dr. Ivanu Lovrenčiču, odvetniku v Ljubljani Miklošičeva cesta 8. Odbor SLD.

Sport in turiztika.

Olimpijska vas. Za tekmovalce, ki se udeležijo olimpijskih iger leta 1924 v Parizu, se bo zgradila v bližini stadiona cela vas z imenom »Village Olympique«. Naselbina se prične graditi že v kratkem. Za 1. december je naznanjeno polaganje temeljnega kamna. To je razumljivo že iz sledečega vzroka, kajti pariški hotelirji so izdali na prebivalstvo že sedaj oklice, v katerem naprošajo stanovanjske in hišne posestnike, da sporočijo in dajo na razpolago stanovanja za dobo olimpijskih iger. Za tisti čas se pričakuje tak naval obiskovalcev in gledalcev v Pariz, da je izključena njih namestitve v hotelih po mestu in okolici. Barake v Village Olympique bodo zgrajene iz nekatere vrste eternita. Vsebovale bodo sobe, ki bodo opremljene s tremi posteljami ter mizlo in goriko vodo. Kopalnice bo zgrajeno v centru naselbine. V tej koloniji bodo nameščene bančne poslovalnice, pralnice perila, brivski saloni, čitalnice, restavrant, trgovine, kratka sploh vse, kar si eden le zaželi. Restavracijski prostori bodo zgrajeni tako, da bodo lahko pripadniki enega naroda oziroma države na željo sami med seboj. Poleg tega se namerava zgraditi za vsako nacijo posebne kuhinje, tako da bodo pripadniki iste lahko dobivali hrano, na katero so navajeni.

Vremensko poročilo.

„Jutranje Novosti.“ — Ljubljana, dne 24. novembra 1923.

Kraj	Cas	Zračni tlak	Zračna temper.	Veter	Oblačno 0 — 10	Padavine mm
Ljubljana	7	763.9	1.2	jug	sneg	
Ljubljana	14	763.4	1.8	..	dež	
Ljubljana	21	765.9	1.3	
Zagreb	7					
Boograd	7	764.2	9.0	..	pol obl.	
Dunaj	7	763.7	0.0	jug. vzh.	obl.	
Praga	7	765.0	7.0	jug	več. jas.	1.0
Inomost	7	762.7	2.0	brozv.	megja	1.0

Barometer: nižji

Temperatura: nižja

Jackie Coogan je v Ljubljani in igra v kinu „Ljubljanski dvor“ za mladino!



Upravni svet Kranjske industrijske družbe naznanja v globoki žalosti, da je dne 22. novembra t. l. preminul na Dunaju gospod

Hugo pl. Noot

veleindustrialec, do leta 1920 predsednik Kranjske industrijske družbe, predsednik Montanskega društva itd.

Blagi pokojnik si je pridobil v 30. letih svojega predsedovanja nevenljivih zaslug za naše podjetje. Plodono njegovo delo častimo s hvaležnim spominom.

V LJUBLJANI, dne 24. novembra 1923.

Jugoslov. importno in eksportno podjetje ing. Rudolf Pečlin

Stroji za vsako industrijo, lesno in kovinsko; poljedelski stroji in orodje; lokomobili in motorji; vseh vrst stiskalnice; veletrgovina železa za stavbene in konstrukcijske svrhe. — Tovarna poljedelelskih strojev, livarna za železo in kovine F. FARIC izdeluje vse predmete iz litega železa v vsaki množini in velikosti točno po modelih, armature iz medu in kovin za vsako potrebo.

Maribor, Trubarjeva ulica 4.
Telefon Interurban šte. 82.

ELEKTRARNE! POZORI! POZORI! INSTALATERJI!

Izolirane in gole bakrene žice. Bergmanove cevi (Bergmannsröhren) kakor ves instalacijski material ter elektro-motorje po najnižjih tovarniških cenah. — Največje zaloge v Sloveniji.

MAZURAN & COMP.
LJUBLJANA, Dunajska cesta 33.
Telefon 366 in 223.



PO ČU

dovito nizkih cenah kupite letos

volneno blago

za ženske in sukno za moške obleke, kakor tudi vso drugo manufakturno robo v veletrgovini R. Stermecki, Celje. Trgovci engros-cene.

Radi splošnega pomanjkanja denarja treba povsod štediti ter je dolžnost vsakega, da se pelje v Celje in poskusi enkrat kupiti v veletrgovini R. Stermecki.

Pozori!

Pozori!

Podpisana tvrdka vlijudno naznanja slav. občinstvu, da sprejema odslej vsakovrstno žensko in moško perlo, dalje posteljno in namizno perlo

v pranje in likanje.

Istotako se sprejema perlo samo v pranje in sušenje.

Sprejema se vsaki dan in sicer v podružnici v tovarni v Šelenburgovi ul. 3. Poljanski nasip 4.

Za mnogobrojna naročila se priporoča z velespoštovanjem

tovarna

Jos. Reich, Ljubljana.

GRADBENO PODJETJE ING. DUKIČ IN DRUG

LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.

PRATIKA

ZA DEČE
NOVOST
ZA LETO
1924

Slike narisal akad. slikar M. Gaspari.
Besedilo zložil Tone Gaspari.
Krasno umetniško in literarno delo

za mladino

izide koncem novembra t. l.
v založbi Zvezne tiskarne in knjigarne v Ljubljani.

Cena po Din 25.—, v luksurni izdaji po Din 30.—.

Poštnina posebej po Din 1.— odnosno za luksurno izdajo po Din 1.50.—, za inozemstvo dvojna poštnina.

Naročila sprejema

Zvezna knjigarna,
Ljubljana, Marijin trg 8.

Zbirka opernih in operetnih tekstov.

Izšli so sledeči zvezki:

- St. 1. Tajnost.
- " 2. Jenufa.
- " 3. Seviljski brivec.
- " 4. Gorenjski slavček.
- " 5. Mefistofeles.
- " 6. Prodana nevesta.
- " 7. Nižava.
- " 8. Vrag in Katra.
- " 9. Carostelec.
- " 10. Janko in Metka.
- " 11. Zapečateni.
- " 12. Tosca.
- " 13. Aida.

Izdala in založila

„Zvezna tiskarna in knjigarna“

v Ljubljani, Wolfova ul. 1.

Vsak zvezek stane 4 Din.

Italija, Balkan in Jadran.

Gospodstvo nad Jadranskim morjem in s tem tesno zvezana hegemonija, gospodarska in politična, nad balkanskim polotokom tvori glavno potezo italijanske svetovne politike. To načelo nahajamo že pri starih Rimljanih, ki so kmalu spoznali važnost Jadranskega morja in njegovih vzhodnih obal, ki so jih osvojili šele tekom dolgoletnih in krvavih vojn. Tudi najnovejša italijanska politika se razvija v istem pravcu, kar pa je brez dvoma v diametralnem nasprotju s najprimitivnejšimi interesi našega naroda.

Že pred svetovno vojno, ali bolje rečeno po končani balkanski vojni, najdemo našo italijansko sosedo v skrajno slovansko-sovražnih vodah. Ko so namreč združene krščanske države na Balkanu po krvavih bojih zlomile moč turške države, smo gojili upravičeno nado, da je vendar napočil oni prelepi dan, ki bo od morja odrezani Srbi in podarili svoboden izhod na morje ter s tem obenem možnost lepšega razvoja in boljše bodočnosti! Toda uresničenje tega jugoslovenskega sna so smatrali za veliko nevarnost avstrijskim kakor tudi italijanskim imperijalističnim težnjam in ni čuda torej, da smo našli oba najhujša sovražnika jugoslovenstva sploh, Avstrijo in Italijo, v skupni bojni fronti proti življenjskim pravicam srbskega naroda. Imenovani državi ste stremeli za ustanovitvijo samostojne kneževine Albanije, ki Srbiji tudi še vnaprej zapira vrata na morje. V resnici je zmagalo jugoslovenstvu nasprotno stališče in eden izmed poglavitnih smotrov taktarne srbske politike se je moral znova pokopati!

Svetovne vojne se je udeležila Italija v nadi, da bo na ta način mogla doseči svoje zaželjene smote, katerih dosega tvori pogoj gospodarski ter politični hegemoniji nad Jadranom in Balkanom. Dobro nam je še v spominu, kako so se trudili italijanski diplomatje, da postane njih domovina edini dedič avstrijske monarhije, kar se namreč tiče nekdanjih avstrijskih obal, da bi našo državo na ta način izpodrinili iz Jadrana in obenem odrezali od svetovnega prometa in trgovine. Toda to jim

ne ni bilo dovolj! Svoje pohlepne roke so segli tudi po albanskih obalah, zlasti po Valoni, da bi bila popolna naša gospodarska in politična obkrožitev. Ni čuda! Valonski zaliv je kakor nalašč ustvarjen za zavetišče največjim bojnim ladjam in predstavlja prekrasno oporišče za maritimne operacije. Valona tvori najlepša vrata v južni in zapadni Balkan. V posesti obeh velevažnih oporišč Brindisija in Valone bi imela Italija Jadransko morje popolnoma v svoji roki in bi nas mogla poljubno odrezati od odprtega inozemskega morja. Edina pot od naših pristanišč do obali Sredozemskega in svetovnih morij bi bili izrgali našemu prometu in z njo bi bili izgubili naravno tudi našo gospodarsko in kmalu tudi našo politično samostojnost na morju. Brez prostega izhoda na morje bi bila obsojena naša država na hiranje!

Pravičnemu in treznemu mišljenju nekaterih nam naklonjenih državljanov imamo pripisati, da ni prišlo do uresničenja zgoraj navedenih skrajno nevarnih imperijalističnih teženj italijanske diplomacije. Toda česar Italija ni mogla doseči legalnim, to hoče sedaj »kompenzirati«
ilegalnim potom. Že dolgo časa vzdržuje z vsemi razpoložljivimi sredstvi italijansko propagando med albanskimi plemeni z namenom, da si gradi svoje postojanke za bodočnost, eventualno tudi za poznejšo prisvojitve. Italija je prav marljivo na delu, da si osvoji polagoma albansko deželo s pomočjo obširnih gospodarskih koncesij, ki so jih v istini že dobila razna italijanska industrijska in trgovska podjetja pod pritiskom italijanske vlade, brez dvoma se hočejo Italijani na ta način ustvariti nekako »skakalo«, ki bi jim bilo na razpolago v slučaju odločilnega boja za hegemonijo na balkanskem polotoku. Zavedati se moramo, da bi imeli Italijani od Drača ali Valone tja do Skoplja in Bitolja le kakih sto kilometrov! Ena izmed poglavitnih nalog naših merodajnih faktorjev mora biti, da natančno slede notranjemu razvoju albanske države, ker bi sicer mogli doživeti bridka in nevarna presenečenja!

U. Kasper.

Peta mednarodna konferenca dela.

Trinajsti del versajske mirovne pogodbe se bavi z mednarodno organizacijo dela. Njen namen je, zagurati v notranjosti držav socialno pravo in ščititi delavca zoper vrnitev industrijske reakcije; nasprotno pa tudi ščititi podjetnika, da ga ne prekosi mednarodna nepoštena konkurenca, ki bi se pokazala v izrabljanju delavstva z namenom, da zmanjša ceno produkciji in se konča slednjič s katerokoli vrsto dumpinga. Enakost velikih industrijskih držav glede bremen, ki jih nalaga proizvajanju socialno zakonodajstvo, postaja na ta način element notranje in zunanje pacifikacije.

Najlepše uspehe v tem oziru je žela prva mednarodna konferenca v Washingtonu novembra 1919. v naslednjih pa, 1920 v Genovi, 1921 in 1922 v Genovi se je napredek nekoliko zmanjšal. V resnici je pač težko, si predstavljati neprestan in nagel napredek v socialnih zadevah v dobi gospodarskih zmed in politične anarhije, kot jo preživljamo sedaj. Za Mednarodno organizacijo dela (Organisation internationale du Travail) je že mnogo, da se je mogla razviti in živeti brez prehudih udarcev.

Letošnja (peta) mednarodna konferenca dela, ki se je vršila v Mednarodnem uradu dela (Bureau International du Travail, ali kratko B. I. T.) v Ge-

nevi, je imela na programu samo eno točko, namreč nadzorstvo dela. V resnici je to izredno važna točka, kajti nadzorstvo dela je neobhodno potrebno za pravilno funkcioniranje delavskega zakonodajstva v vseh deželah in za kontrolo mednarodnih dogovorov. Po pravici se je reklo: »Brez nadzorstva ni zakona!«
Nadzorstvo omogočuje splošno revizijo vseh odredb za zaščito delavca.

Letošnja konferenca se je končala s tem, da je odobrila priporočilo (Recommendation), ki je zelo zanimivo in v katerem se nahajajo združena glavna načela nadzorstvene službe v katerikoli si bode državi.

Namen nadzorstva dela je sledeči: določiti oblast, ki jo izvršujejo nadzorniki; tehnično pripravo, ki jo rabijo za izvrševanje svoje službe; avtoriteto, ki jo morajo imeti napram delodajalcu in delojemalcu; neodvisnost, ki jo morajo imeti napram političnim oblastem in lokalnim upravam; sodelovanje, do katerega mora priti med njimi in zastopniki delavcev, bodisi v tovarni, bodisi v strokovnih organizacijah; slednjič izrabljanje njih poročil in način, kako bi bilo mogoče, jih mednarodno primerjati in tako izvleči iz njih znanstveno in praktično korist, ki jo donajajo. Vse to je bilo natančno uveljavljeno v tem »pri-

poročilu«, ki ga je skrbno izdelal B. I. T. in je zanj glasovala konferenca.

Ta konferenca je pokazala, da Mednarodni urad dela krepko živi in se razvija. Sunki, ki so pretresavali Društvo narodov, ga niso dosegli. Še večje številico držav je bilo zastopanih na konferenci, letos 42, lani 39, od 57, ki jih šteje danes Organizacija. 192 odposlancev in tehničnih izvedencev je napolnjevalo posvetovalno dvorano. Res je — in žalostno — da je samo 17 vlad od 42 poslalo vladne poslanca. Zato so bili pa zastopniki delavcev in delodajalcev tem številnejši. Trinajsti del versajske mirovne pogodbe namreč zahteva, da morajo biti interesi delodajalcev in delojemalcev zastopani posebej in na enak način; princip enakosti je podlaga te institucije.

Mednarodna akcija proletarijata je dobila po mirovni pogodbi novo, urejeno, zakonitno obliko, ki odgovarja novim pojmom mednarodnega Društva narodov.

Mednarodna konferenca dela ni samo nad-parlament, temveč predstavlja reprezentativni organizem, še manj je pa diplomatska, kot skupščina Društva narodov. Edino vladni zastopniki imajo tu vladne instrukcije in zastopajo vlade. Delegati delodajalcev in delavcev pa govorijo v imenu svojih strokovnih organizacij, brez vsakega ozira na narodnost. Radi tega je ta institucija tako velike važnosti.

—zn—

Indci bojkotirajo Anglijo.

Narodni tabor Indov je nedavno s 640 proti 221 glasovom sklenil dejati v preključ angleško blago. Tokrat so se zedinili Indci vseh verzopovedi. Mnogobrojni odbori po mestih in pristaniščih pa, da se bo bojkot ne krši. Kolonija Kenja je pripravila Indijo iz enostavnega nesodelovanja v to silovitejšo taktiko. Kenja — tako nazivlje Velika Britanija bivšo nemško, sedaj lastno naselbino Vzhodno Afriko, kjer živi 3 milijone črncev, 10.000 belokožcev in 25.000 Indov. Prišeljevanje iz Indije pa se zlasti po vojni čvrsto nadaljuje, tudi kupčija cvete med Kenjo in Indijo.

Ker pa imajo v britanskih prekomorskih posestih, dominijonih ali kolonijah, samo bilci politične pravice, domačini katere koli polti pa nič, so krajevne oblasti v Kenji jele hruliti in puliti Inde. Kot odgovor so se voditelji narodnega pokreta v Delhi in v Bombayju takoj obrnili v London... ki pa je dal prav svojim zastopnikom v Kenji. Takele odredbe so izšle v afriškem iztoku zoper doseljence: Indci ne smejo kupovati zemljišč v Kenji; nastaniti se morajo na nezdravi obali, ne pa na zdravih brdih; bivati smejo samo v odločenih okrajih po mestih idr. V samoozbrambi so Indci seveda segli po dostopnem orožju: preključali so britsko trštvo.

Kdor razmotriva mračno in zavito nemško politiko, tajno oboroževanje, potuhnjene priprave društev, ki so skrita samo nam, takoj jasno uvidi, da nudi edino varnost »vmesna država ob Renu«.

Maurice Schwob (Le Phare de la Loire).

— Mrgodna in mrka Mumija. Tut Ank Amon brani svoj grobnico, ne oiraje se na egiptologijo. Faraonovo astralno telo, njegov obdušec ali perisprit, še vedno straži in straši okoli tisočletnega groblja. Za lordom Carnarvonom je padla v kratkem še druga žrtev: George Jay-Gould. V drugi polovici novembra pa poročajo iz Anglije o tretjem smrtnem slučaju egiptoslovcev: Woolf Jool, vračaje se z Angleškega na novo ekspedicijo, je spotoma na parniku izdihnil.

Socijalna politika.

Had Gil Loia:

Nadomestno pokojninsko zavarovanje.

Ko je stopil pokojninski zakon leta 1909 v veljavo, se je razširil krog zavarovancev predvsem na one sroje privatnih nastavljenecv, ki doslej sploh še niso bili zavarovani. Bili so to nastavljenici v malih podjetjih, v odvetniških in notarskih pisarnah, na farah in slični. To je bil pa tudi glavni namen zakonodajalca, zakaj, dasi je obstajalo leta 1909 skoro 300 nadomestnih naprav za pokojninsko zavarovanje privatnih nastavljenecv, je ostajala vendar ogromna večina nezavarovana, in sicer baš večina onih, ki so bili zavarovanja najpotrebnejši. Obvezno pokojninsko zavarovanje je torej poseglo tu-sem s pomožno roko vmes, a je pri tem zajelo večino zavarovanju namenjenih oseb. Sličen položaj je ostal še leta 1914, ko je bil pok. zakon noveliran. Tudi tedaj še ni nastala nikaka bistvena sprememba, ki bi nekoliko razmajala bujno pestrost pokojninskih zavodov, institutov, društev etc., etc. Zakon je sicer v novi obliki nalagal nadomestnim uredbam težje pogoje, odpravil jih pa ni.

Čisto nov položaj pa je nastopil s prevrato. Do malega vsi pokojninski zavodi so imeli sedeže namreč na teritoriju, ki je postal takrat — inozemstvo. Obvezno zavarovanje je prevzel od Narodne vlade v Ljubljani in Splitu ustanovljeni Začasen obči pokojninski zavod za nameščence, ki pa je bil tudi edini legitimirani nosilec inozemskega do takrat nadomestnega zavarovanja. Vsekakor pa so ostala nedotaknjena domača nadomestna zavarovanja, dokler jih ni odpravil z eno samo potezo za čas po 1. 7. 1921 naš zakon o pok. zavarovanju iz leta 1922. In v stanju, katero je vstvaril ta zakon, smo dandanašnji.

To stanje pomeni do skrajnosti centralizirano pokojninsko zavarovanje pri enem samem nosilcu — pokojninskem zavodu v Ljubljani, ki pa izvaja zavarovanje po določilih zakona, ki je po svoji vsebini že davno izgubil moralčno pravico eksistence in katerega novela je k stvarnim, izpremenjenim gospodarskim in socialnim razmeram podleglimi nedostatkom prislona leta 1922 še opasne formalne pogrške. Potemtakem je povsem razumljivo, če stoji ogromna masa zasebnih nameščencev napram obveznemu pokojninskemu zavarovanju ne samo apatično nasproti, temveč da zmaguje tudi med njimi bolj in bolj tendenca, dati močnejšim gospodarskim faktorjem, velepodjetjem — zopet možnost ustanovitve lastnih privatnih pokojninskih fondov v obliki, ki je svoječasno povzročala oprostitvev od pokojninskozavarovalne dolžnosti pri pokojninskem zavodu.

Če se prav zelo ne motimo, so močne struje na delu, da se v novi pokojninski zakon — kadar ga dobimo! — vnesejo zopet določila o prostosti nadomestnega zavarovanja, pod kaveljami seveda, ki jih stavljajo principi zavarovalne tehnike. Na ta način bi se naj dosešlo ozdravljenje dandanašnji v koreninah bolnega prislonega zavarovanja.

Ali pa so i delodajalci i delojemalci na pravem potu, če iščejo rešitve v tej smeri, hočemo razčistiti v naslednjih vrsticah. Mislimo si, da je nadomestno zavarovanje zopet dovoljeno. Pribito je, da bodo ustanovila lastne pokojninske fonde je velepodjetja z urejenim birokratičnim korpusom odnosno le sindikati podjetij po strokah. Kajti le ti subjekti bodo imeli sredstva, zadostni garancijam, ki jih bo država sigurno zahtevala od njih, čim jim dovolj nadomestne fonde. V koliko bo zavarovanje pri teh pokojninskih fondih materialno boljše nego obvezno zavarovanje, z drugimi besedami, v koliko se bodo zavarovanci približali svojim ciljem, bo odvisno od morebitnega minimuma pravic, določenega z zakonom — še bolj pa od dotičnih velepodjetij oziroma sindikatov. Ker morebitna minimalna meja ne bo dosti višja od meje za zakonite najmanjše dajatve v obveznem zavarovanju, in so le te dandanašnji daleko pod normalno ravnostjo, se bojimo, da se bo upanje v izboljšanje potom nadomestnih fondov kaj kmalu stajalo, in delojemalci pričnejo potem zopet lahko z agitacijo za centraliziranje zavarovanja. Kar pa jim bodo fondit nudi, bo v dveh oziroma škodovalo onim, ki bodo ostali v obveznem zavarovanju. V pravicah bo nastala socialna nenakost, in ker bo število obveznih zavarovancev zmanjšano za število oproščenih, bo pokojninski zavod v geometrični progresiji zbujaščil možnost, dajati k rentam doklade, ne da bi se v istem razmerju nižali njegovi upravnih stroški.

Na vse zadnje bodo pa vsi nadomestni fondit jamčili za dajatve le pod pogojem, da ostanje zavarovanci v službi podjetja, lastnika fonda in le za slučaj solvenec podjetja. Za vse presežek pravic nad zakonite

pravice se lahko v danem primeru zavarovanci prevarajo. Umavno je, da moramo torej zavzeti načelno stališče proti nadomestnim zavarovanjem, namreč v tej obliki. Nasprotno, smo za to, da se centralizacija zavarovanja v enem, od vsakokratnih službodajalcev nameščencev neposredno neodvisnem zavodu čim bolj forsira neglede na merituz vsakokratnega pokojninskega zakona.

Po čemer pa streme delojemalci in v gotovem obsegu tudi delodajalci, dvigniti namreč dajatve zavarovanja pa možnost brez dvignjenja prispevkov na tisto višino da bodo dajatve imele pravico do naslovni rent, to vse se da doseči na analogen način in z istimi garancijami brez nadomestnega zavarovanja v dosedaj opredeljenem smislu.

Pred očmi nam je glavna tendenca današnjih zavarovancev — in njih delodajalcev: Kako doseči, da bo šel zavarovanec v pokoi s polno zadnjo plačo najpozneje po 35 letih službe (i. e. zavarovanja). Princip kapitalnega kritja zahteva povišanje — in sicer zdavno! — premij. Tega pa ne želijo zavarovanci, niti delodajalci. Princip dokladnega kritja dopušča sicer samo delna kritja v premijah, in bi le-te smeje ostati n. pr. na višini 1. januarja 1924, zahteva pa kritje ostanka potom letnih doklad, ki bodo vsako leto naraščale — s številom rentnikov. In prav verjetno je, da bi letne doklade sčasoma dosegle višino, ki bi skupaj s premijami presegla letni znesek premij golo kapitalnega kritja.

Vrhu tega pa nastane vprašanje: kaj je polna zadnja plača? Ali je s tem mišljen njen nominalni ali njena notranja vrednost? Prepričani smo, da drugo, kajti če ob prvi alternativni valuta pade potem ko je stopil zavarovavec v pokoi, mu polna zadnja plača ni več polna; če pa valuta naraste, potem je njegova pokojnina višja nego plača aktivnega kolege ob istem času in isto dobo zavarovanja. Veliko sigurneje, pravičnejše in racionalnejše je »zavarovanje«
notranje vrednosti tistih službenih prejemkov, ki jih je prejemal »zavarovavec«
tik pred vstopom v pokoi.

In tako »zavarovanje«
se da izvesti igranje s privatno pogodbo, ki ne derogira in ne nadomešča obveznega zavarovanja, temveč ga samo in subsidiarno, po potrebi izpopolnjuje in nadopolnjuje. Naj nam bo dovoljeno osvetliti korist take pogodbe za obe strani i delodajalca i delojemalca na konkretnem primeru, vpeštevaje sledeči tri argumente:

1. sedanjí pokojninski zakon;
 2. predvideno dolgo pot do novega »zakona«;
 3. negotovost valutne stabilizacije.
- Podjetje sklene z nastavljenecem pogodbo, po kateri zajamči v glavnem nastavljenču po 35 letnem službovanju tisto polno plačo, ki jo doseže vsakocasno aktiven nastavljenec pod sličnimi pogoji (vrsta zaposlenja, rodbinsko stanje itd.), kot pokojnino proti temu, da cedira nastavljenču za slučaj prejemanja pokojnine od podjetja svoje pri pokojninskem zavodu pridobljene zakonite pravice podjetja (gl. § 19a, t. 2. pok. zak.); vsakem slučaju zajamči podjetje te najmanjše pravice. Učinek te pogodbe je sledeči:

1. ostane nastavljenec zavarovan pri pok. zavodu in se premije zanj nemoteno vplačujejo naprej;
 2. podjetje je prihranjeno zbiranje lastnih rezerv v znatni meri, vplačevanje eventualnih doklad na premije popolnoma; bat se mu ni treba da bi ob izstopu nameščenca moralo naenkrt preokazati zanj v privatnem fondu podjetja nabrano rezervno pokojninskemu zavodu;
 3. v slučaju vpokojitve prejme nastavljenec dogovorjeno pokojnino, ki ima zanj stalno notranjo vrednost, od podjetja, ki dobiva zato od pok. zavoda nastavljenčevo rento, tako da plačuje dejansko podjetje le razliko nad zakonito rento in če bo ta renta dajatev dobrega zakona bo tudi razlika majhna;
 4. v slučaju izstopa nastavljenca ali insolvenca podjetja pred ali po vpokojitvi nastavljenca ostanjeo temu varovane vse zakonite pravice istotako, kot pri nadomestnem zavarovanju; v slučaju konsumiranja pogodbe pa ima nameščenec večjo korist nego pri nadomestnem zavarovanju, podjetje pa manjše breme.
- V tej obliki pa je nadomestno »zavarovanje«
ne samo možna, temveč praktično lahko in hitro izvedljiva uredba, ki more takoj zamašiti luknje, ki jih kaže obvezno zavarovanje vsled strogih zahtev zavarovalne tehnike, ne da bi slabila gospodarsko kapaciteto nosilca obveznega zavarovanja. Moralnih prednosti se niti ni treba dotikati, ker so — očitvidne.

LAFEADIO HEARN:

Strahovi.

(Japonska pravljica.)

V davnih časih, ko so še lisičje žene in strahovi vzemirjali našo deželo, je prišla s svojimi starši v glavno mesto plemenita deklica, ki je bila tako lepa, da se je vsakdo zaljublil vanjo, kdor jo je le videl. In stotine mladih plemenitavev jo je želelo in upalo poročiti in so svojo željo izrekli njenim staršem. Kajti vedno je bila navada na Japonskem, da so pri ženitvi odločali starši. Toda pri vseh običajih so izjeme in v tem slučaju je bila ta deklica tudi izjema. Njeni starši so izjavili, da bodo pustili svoji hčerki prosto voljo pri izbiri moža, in kdor bi jo želel dobiti, da naj jo kar snubi.

Mnogo mož iz visokega stanu in z velikim premoženjem, je prišlo v njeno hišo jo prositi za roko; in vsak ji je dvoril, kakor je najboljšje vedel, z darili, z lepimi besedami, s pesmimi zloženimi v njeno čast, in z objublami večne ljubezni. In vsakemu je govorila sladko in nadebudno. Vsakega snubača je zavezala pod častno besedo, da se podvrže preizkušnji ljubezni in da ne bo nikoli izdal živemu človeku, kakšna je bila ta preizkušnja. In vsak je privolil v to.

Toda najvztrajnejši snubači so takoj odnehali, ko je prišlo do preizkušnje; in videti je bilo, da je vsakega nekaj prestrašilo. Da, nekateri so celo zbežali iz mesta in niti njihovi prijatelji jih niso mogli pregovoriti, da bi se vrnili. Toda nihče niti znil ni, zakaj. In zato so oni, ki niso o skrivnostih ničesar vedeli, govorili, da je deklica ali lisičja žena ali pa večša.

Ko so vsi snubači iz odličnega stanu odnehali od svojih namer, je prišel mlad samurai, ki ni imel premoženja, ampak samo meč. Bil je dober in pošten mož prijetne zunanosti; in zdelo se je, da ga deklica ljubi. Toda prosila ga je za isto obljubo kakor druge; in ko jo je izrekel, mu je naročila, naj se vrne na nek določen večer.

Ko je prišel na ta večer, ga je v hiši sprejela samo deklica. Z lastnimi rokami mu je pripravila okrepčilo in mu stregla; nato pa mu je rekla, da želi, da bi šla ob pozni uri ven z njim. V to je vesel privolil in vprašal, kam bi hotela iti. Toda odgovorila ni ničesar, postala je zelo tiha, in čudna v svojem obnašanju. Nekaj časa pozneje je odšla iz sobe in ga pustila samega.

Šele precej po polnoči se je vrnila, oblečena čisto v belo — kakor duh — in ne da bi črhnila besedico, mu je samo pokimala, da naj ji sledi. Vse mesto je že spalo, ko sta hitela iz hiše. Bila je

mesečna in oblačna noč. Pravijo, da v takih nočeh hodijo duhovi okoli. Hitro je stopala po svoji poti in psi so lajali za njo. Prišla sta že izven mesta na majhen griček posajen z ogromnimi drevesi in na katerem je bilo staro pokopališče. Zdrsnila je vanj, kakor bela senca v črni. Začuden ji je sledil z roko na meču. Njegove oči pa so se že privadile teme in je videl.

Pri novozkopanem grobu je obstala in mu dala znamenje naj počaka. Še je ležalo tam orodje grobarjev. Prijela je za lopato in pričela je kopati, končno je zadela na krsto; par trenutkov pozneje se je prikazal bel svež les. Odvila je prte, ki so zavijali telo — otroško telo. S strahotno kretinjo je odtrgala roko od telesa, jo prelomila v dve polovici in začela jesti manjšo polovico. Drugo pa je zavijala proti njemu in mu vzkliknila: »Jej, če me ljubiš, to jaz jem.«

Niti za trenutek se ni obotavljal. Počlenil je na drugo stran groba, pojedel polovico roke in rekel: »Stijajno; prosim te, daj mi še. Kajti ta roka je bila iz najboljšege peciva, ki ga je Saikyvo mogla pripraviti.«

Nato je deklica poskočila na noge, se glasno zasmejala in vzkliknila: »Od vseh mojih hbrabih snubačev, samo ti nisi ubežal. Želela pa sem si moža, ki ne pozna strahu. Tebe bom vzela, tebe lahko ljubim, ti si mož!«

IVAN ALBREHT:

Kar je, to je.

Te dni me je srečal prijatelj, silno razburjen je bil in kar bliskalo se mu je za očali. Pozdravil sem ga lepo prijateljsko in ljubezljivo do skrajnosti, mož pa ni mogel iz svojega ogorčenja. Govoril je o tem in onem, silno važne in imenitne stvari je pravil, da se mi je kar vrtele pred očmi. Kakor bi bil rad, le nisem mogel do besede. Nazadnje se je omečil sam.

»Veš kaj?«
me je pogledal, da me je bilo res strah in groza.

»Ne vem,«
sem ponižno zajecjal.

»Počakaj! Ali veš, kaj je modrost?«

»Ne, tega ne vem, res ne vem,«
sem odgovoril.

»No, torej čuj!«
se je odkašljil moj prijatelj. »V neki ljubljanski oštariji —«

Potem se je nenadoma prekinil:

»To menda veš, kaj so v Ljubljani oštarije?«

»Da, to vem, res vem,«
sem dejal.

»Torej v neki ljubljanski oštariji hoče učena glava prepričati ves svet, da si ti v slovenski literaturi pokveka!«

Moj prijatelj se je spet važno odkašljil, jaz pa sem se zasmejal.

»Kako? ... Zakaj se smeješ?«
»Čemu se ne bi?«
»Ali to —«

»Kaj?«

»To bi vendar moral —«

»Kaj bi moral?«

»Na tak napad —«

Moral sem se res smejati.

»Kar se iz vina rodi, se v vinu potopi,«
sem dejal. »To resnico lahko poveš tisti učeni glavi!«

Prijatelj je premišljeval:

»Na tvojem mestu bi jaz to vseeno kje zabeležil.«

»No, pa bom, tebi na ljubo«
sem potolažil razburjenega prijatelja, zavil ž njim v najbližjo kavarno in po njegovi želji napisal te vrstice. Morda pridejo tudi tisti učeni glavi v roke in morda bo sirofte iz svojih lastnih besedi o pokvekah spoznalo, kako hudo človeka skveči vinska modrost. Meni je vse to nazadnje prav do domače povedano — deveta briga.

Franoska in Evropska koristi zahteva, naj se Francija, ki jo je Nemčija v dobrih sto letih petkrat napadla, v bodoče očuva pred osvetno vojno. Francija ne sme biti več zastavilo za vojno, katero ji Nemčija občasno napoveduje.

Le Temps.

Književnost je podlaga vsemu.

Flaubert, 1880.

Iz kulturnega sveta.

Znanost in vera.

(Konec.)

Nasprotja med religijo in znanostjo ni na se more biti. Obe postelirata transcendentni svet, nobena pa ne poskuša ta svet vsebinsko določiti. Nasprotje se lahko kaže edino med znanostjo in konfesijo pa tudi tukaj še tedaj, ako hoče konfesija brez in proti znanosti postavljati svoje dogme. Sicer pa obstaja med znanostjo in vero z ozirom na izvor in pomen obeh idejni antagonizem, vera je nadalje od znanosti idejno odvisna in ji je v tem pogledu kulturno podrejena.

Veber ugotavlja tudi razliko med metafiziko na eni ter znanostjo in vero na drugi strani.

Znanost je načelno avtonomna, vera pa načelno heteronomna prepričanje, dočim je metafizika sicer ne načelno, vendar pa po navadi v tem oziru heteronomna značala. Po Vebru služi kot posredovalka med znanostjo in vero umetnost. Konfesijo veže z umetnostjo njen idejni izvor, od znanosti pa si izposoje formalno stran svojega bivanja.

Tako se postavi ob zaključku svojih izjavljanih Veber tako proti konfesijskemu in svobodomiselnemu dogmatizmu kakor tudi proti izraskom religije in znanosti, kakor se javljajo v misticizmu.

Delo je pisano z vso Vebru lastno znanstveno temeljitostjo, bo pa navzlic temu dostopno tudi širšemu občinstvu, ker so glavni problemi podani tako nazorno in osvetljeni po raznih primerih, da mislim, da se da knjiga študirati in razumeti tudi od strani onih čitateljev, ki ne poznajo avtorjevih prejšnjih del. Marsikatero vprašanje, ki se vidi na prvi pogled čisto enostavno, je obravnavano izčrpano in to tudi vedno umestno. Za primer navajam vprašanje, ali je tudi verovalje prepričanje? Kdor pozna bistvo verstev, bode temu takoj pritril. Ne bode pa vsakemu znano, koliko se je ravno v tej točki grešilo in to od poznanih mislecev.

Ze Kant, James I. dr. so se jako dvomljivo izražali o vprašanju, ali temelji vera res na prepričanju. V novemsem času pa zlasti Valtinger odločno trdi, da je verovanje fikcija nekega transcendentnega sveta, fikcija, katere se vernik zaveda. Naravno neobhodno potreben pa se mi zdi povdarek, da si bode obdržala religija in verstva sploh vedno svoj kulturno-zgodovinski pomen in da jih kot eminentno važne činitele nikakor ni poudenjati. Veber povdara to dejstvo osobito napram našim takozvani svobodomiselnim mladim. Jaz bi še pristavil, da naj se tega dejstva zavedajo tudi zrela sloja naše inteligence, da celo naši znanstveniki sami. Kogar ni uverilo Vebrovo delo, da tvori religija v kompleksu pojavov človeške bitnosti eno najdodnejših mest, bi mu bilo svetovati, da si ogleda vsaj površno znanstveno literaturo velikih kulturnih narodov, ki posevajo še danes tem problemom pozornost, ki jo v resnici tudi zaslužijo. Zlasti v Ameriki, na Nemškem, pa tudi drugod se naravnost kupčijo znanstvena dela te vrste osobito od onega časa sem, odkar se je uveljavila religijska psihologija kot samostojna veda. Sprednje žnjo pa je zadobilo na veljavni tudi primerjalno veroslovje, sociologija ter vse one vede, ki obravnavajo religijo pod svojim vidikom ter služijo s tem religijski psihologiji kot važne pomožne vede.

Upati smemo, da je z Vebrinom delom storjen prvi korak za večje uvaževanje in boljše razumevanje vseh onih vprašanj, ki zadevajo posredno ali neposredno religijo in njene manifestacije.

K Vebrinom izjavljanem, osobito k prvemu delu, nimam niti v formalnem niti v stvarnem oziru prav ničesar pripomniti. Problem in njih rešitev se mi zdi povsem jasna. Nekoliko nejasnosti mi je ostalo koncem izjavljanih o verskem čustvovanju, kar pa sicer ni čudno, vsaj je to eno najtežjih in najglobljih vprašanih cele razprave. Predvsem mislim, da je imel Veber pri orisu generalno-rodbinskega nagona nekoliko premalo pred očmi njega intelektualno stran. Po mojem mnenju bi bilo treba ta nagon raztegniti še bolj v to smer tako, da nam bi bili jasni in umljivi tudi pojavi kakor animizem, fetišizem itd. Ne smemo namreč pre-

zreti dejstva, da je okolica (narava) bistveno vplivala na nastanek in razvoj verskih predstav primitivnega človeka in sicer direktno na njegovo intelektualno plat. Dvomim tudi, da bi izvirali generalno-rodbinski nagon pri odraslem človeku iz otroškega nagona po domačosti; sicer bi bilo versko čustvovanje recimo pri nomadih in drugih narodih, kjer je imelo rodbinsko življenje skrajno primitivne in pomanjkljive oblike, težko umeti.

Pač pa mislim, da je ta nagon zasidran v človeški naturi sploh. Prav leno pa se da izjavljati bistvena stran religioznega čustvovanja iz drugega, individualno-specifičnega nagona. Na ta način je utemeljeno še dandanes močno zastopano mnenje, da se je porodila religija iz hrepenenja človekovega po odrešenju (Erlösungsbedürfnis).

To mnenje osvetli Veber na podlagi teze o specifično-individualnem nagonu na umljivi in enostaven način povdajajoč, da se počuti človek nesrečnega, ako se stavi njegovemu prostemu razumu ovire nasproti. Dejansko so te ovire takšne, da zamorejo dobiti premoč takozvana depresivna čustva (čustva odvisnosti, strahu itd.), ki so ravno rodila željo po odrešenju.

V splošnem pa moramo pritriliti, da je zadel Veber v svojih izjavljanih globoko vplivajoče činitele, ki nam vsaj nekotno posvetilo v težko dostopni religijski pro-

blem. Vebrov uspeh je omogočila le strogo psihološka metoda, katere se je vsepovsod držal. Omenim naj pri tem še, da je edino pravilno ako poskuša pisatelj orisati najprvo one momente, ki so nekaka podlaga religioznemu čustvu. Neposredna analiza tega čustva bi bila skrajno težavna in bi vodila do napačnih izsledkov, kot se je pripetilo n. pr. Windelbandu, ki definira predmet ozir. normo zavest resničnega, dobrega in lepega, doživljana kot transcendentna istinitost, pri čemur se seveda zabriše razlika med verskim in med ostalimi čustvi.

Izključno psihološka metoda omogoča Vebru tudi, da se ogne tekom svoje študije vsakemu kulturno-bojnemu povdaru. Glede tega bode tudi kak ozkosročje je težko našel kako kritično mesto. Kar se pa tiče nasprotja med Vebrovo ugotovitvijo, da je vsebinska določitev transcendentnega sveta iz analogije empiričnega vesolstva nedopustna in med tozadevnim konfesijskim stališčem, se mi zdi vsaka debata brezplodna, ker smatram že to vprašanje samo izven kompetence vsake znanosti.

H koncu se pridružujem v polnem obsegu prof. Dolarju, ki upravičeno sprašuje po odmevu, katerega bi morala izjaviti Vebrova študija. Očitvidno si nismo niti zdaleka na jasnem, da gre tukaj za delo, ki bode zavzelo v naši znanstveni literaturi odlično mesto in si ohranilo trajen pomen.

Leop. Benko.

Splošna knjižnica. — Novi zvezki.

Boškovičev nauk o materiji, prostoru in času v luči relativnosne teorije, tako se glasi naslov 6/1. zvezku Splošne knjižnice (Zvezna tiskarna in knjigarna, Ljubljana). Avtor te brošure, ki je na žolost izšla v tako nesorazmernem formatu v primerj z ostalimi snopiči te zbirke, prof. dr. Lavo Čermelj je Trsta je znan slovenski javnosti kot en prvih žrtev italijanske nepristranosti in drugi strani pa kot pisatelj razprave »Materija in energija v sodobni fiziki«. Opravil je zaslužno delo, predloživši nam največjega duševnega velikana, ki je izšel iz našega jugoslovenskega naroda. Rudjer Josip Bošković (1711—87) se edini sme postaviti v isto vrsto s svetovnimi veličini, kakor so Descartes, Newton, Leibniz ali Kant. Kot redek večinski genij se je proslavil v zvezdoznanstvu, fiziki, matematiki, zemljemerstvu, starinoslovju, filozofiji pesništva in diplomaciji.

Izza Newtona († 1727) sta zlasti Mach in Poincaré pripravljala pot relativnosni teoriji Alberta Einsteina, ki ga je H. Poincaré l. 1910 toplo priporočil za profesuro v Curihu kot »enega najizvirnejših duhov, kar jih je kedaj srečal« (J. d. Débats, 11. 8. 1922), onega Einsteina, o katerem je dejal Brunshwieg lani v svoji knjigi L'Expérience humaine et la Causalité physique (Paris, Alcan), da je »zares prenesel filozofijo z neba na zemljo«.

In tem velikim možem je bil vreden, dasi premalo poznan predhodnik naš Bošković. Njegove ideje o prostoru in času, gibanju in vstrajnosti se nam zde danes tako moderne, da jih moramo nehotе primerjati z dotičnimi razpravami zadnjih let. Boškovičeva atomistika tvori prehod od materialistične atomistike k teoriji o atomih kot središču sl. Njegov zakon o silah nedvomno pomeni napredek od Newtonovega naziranja. Kakor umetnik tako si tudi znanstvenik skuša napraviti sinoptičen zenostavljen nazor o svetu, ki je Boškoviču končen, a ločeno od njega utegne bivati še več svetov, neodvisnih med seboj, zamisel,

ki jo je po Einsteinu prevzel danes ravnatelj pariškega observatorija Charles Nordmann.

Newton trdi, da absolutni prostor in absolutni čas obstajata sama po sebi brez vsakega odnošaja napram našim čutilom. Absolutni čas (doba) poteka sam po sebi in po svojem bistvu enakomerno in neglede na kak vnanji predmet. Relativni, navidezni in navadni čas pa je znanjavna zunanja, bodisi prava ali različna mera nasebnege časa, ki jo navadno rabimo namestu pravega časa. Bošković pa biva en prostor in en čas, ki ga tvoriata dve različni vrsti elementov, materija in energija.

Dubrovniški vseznalec je prepričan relativist, neodvisen v znanstvenem pogledu, dasi je iz ozira na rimski indeks dodal v razpravi o »Komētih« tole pripombo: »Po Newtonovem naziranju se giblje Zemlja. Mi pa jo hočemo iz spoštovanja do pričanja Sv. Pisma in pokorec se ukrepom Sv. Rimske Inkvizicije smatrati za mirujočo«. Njeno gibanje bomo prepuščali le kot podmeno za lažje tolmačenje, pri tem pa bomo dokazali, da so vsi pojavi isti in da so vzroki gibanj in sile isti, če se Zemlja vrti ali pa če kroži Solnce s planeti in kometi okoli mirujoče Zemlje«.

Za meritorno razglabanje Čermeljjevo bi bilo nestrokovnjakom pomniti gesla, vklesanega na atenski Akademiji: »Medels geometretos eisito — Nihče naj tu ne vstopa, če ne pozná geometrije«. Sicer pa za vse znanosti — razen moralke — velja Kantov izrek: »Vse prirodne vede vsebujejo toliko istine, kolikor vsebujejo matematike«.

Splošno pa bo dostopen Čermeljjev Uvod in Dodatek življenju in delovanju velikega dubrovniškega Jezusovca. Dostavim naj samo to, da je prvo delo dubrovniškega slovstva, prevedeno na francoščino (1779), Boscovičeva latinska pesnitev »Mrk«. Takrat je učeni Jezuit zastopal svojo domovino pri francoskem kralju Ludoviku XVI., kateremu je spis posvečen; prelagatelj je abbé de Barruel. Posve-

tilo slove: »Zaščitnik najrazsežnejših narodov, ne zdi se ti za malo, da čuvaš nad bolj omejenimi državami. Res, ozke granice stiskajo tvoje očetnjavo. Ob jadranskih bregovih cvetè Dubrovnik edino po bogastvu in obširnosti svoje trgovine; njegov sloves sloni zgolj na geniju ved in umetnosti, na starodavnem plemstvu in večnih pravih njegovih svobode« (V. Yovanovitch, La Guzla de P. MÉRIMÉE, p. 23).

Kot 7. zvezek so zagledale beli dan Andersenove pripovedke: za slovensko mladino priredila Utva. — Svetovno znani Danec H. Kr. Andersen (1805—75) je bil sin ubožnega čevljarja. Mati vdova ga je poslala študirat v Kodanj, kjer je po mnogih neprilikah našel med glasbeniki in slovstveniki pokrovitelje, ki so ga spravili v gledališko šolo in mu pozneje preskrbeli kraljevo podporo. Ze kot gimnazijca so ga rojaki poznali po uspehih pesmih, osobito po »Umirajočem detetu« (Det døende Barn). Potovanja po Evropi, Afriki, Mali Aziji so svojevrstno vplivala na njegovo delovanje. Neposredni odmevi zvené iz potopisov »Popotne sence«, »Pesnikov bazar«, »Na Švedskem«. Leta 1861. je bil četrtič v Rimu, nato na Španskem in v severni Afriki. Odtod nov potopis »V Španiji«. Posehkrate je ostal v Kodanju.

Andersenove pesniške zbirke se odkljujejo po domišljiji ter občutju. Posebno je omeniti ciklus »Aarets tolv Maaneder« (Leta 12 mesecev), dramatska pesnitev »Agneta in pomornik« in epos »Ahasver«. Med dramatičnimi deli naj še navedem »Mulat«, »Nevidni na Sprogöju«, ter osobito »Nova stanica«, ki se je obdržala na odru. Opera »Karinka« se je prvič uprizorila v Weimaru; med libretti je zabeležiti »Svatbo na Komskem jezeru« in »Povodkinjo«. Od številnih pravljicnih glum omenim »Ole Lukkie« in »Lipovko«. Andersenovim romanom prednjači »Iznenadnik«, opisujoč v pestrih prizorih italijansko nravo in naravo. Za njim pride »O. T.«, ki vsebuje uspele slike s severa, nato »Samo goslar«, poln samoniklih in ljudskih potoz po lastnem izkustvu. Danske razmere predstavljata »Dve baronici«. Med poznejšimi romani je »Biti ali ne biti«.

Višek pa je dosegel Andersen v pravljicah (Eventyr), kjer se zrcali žaljivost, šegavost, pristrčnost in avtorjeva bujna fantazija. Prvič so prišle na svetlo l. 1835, potlej pa še veliko novih. Vse pa so se razprostrle po strani zemlji, prevedene na mnogo jezikov. Tako imamo Slovenci kar troje prireditev. Sicer je res, da so Erjavčevi prevodi ostali pokopani v Janežičevem »Cvetju«, toda letos smo dobili dva Andersena. Prvega je preložil dr. V. Mole iz danščine (Učiteljska tiskarna), drugega pa je prikrojila Utva, avtorica lilliputanskih »Kraguljčkov«, ki je poleg tega z Miro pri Štoki v Trstu objavila pred leti »Pravljice«. Ob tej priliki naj poudarim, da bi bilo spričo pomonih kolizij umestno vzpostaviti n. pr. v Zvnu rubriko »Kaj prevajamo«. Pisateljci pričujoče izdaje se vidi, da je vajena sukati pero. Zato se stvari gladko čitajo. Tudi se je tupatam potrudila, dati dejanju nekoliko domačega in sodobnega obeležja, n. pr. »Bliskalo se je in grmelo, kakor da bi podili Lahe čez Sočo«; Grah so shranili v muzeju, »in je še sedaj tam, če ga ni uničila svetovna vojna«.

Snov je vseskozi zanimiva, edino »Paradiž« je morda malce dolgozvezen; učinkovita n. pr. »Miklavž in Miklavžek«, »Kresilnik«, »Budalo« itd. Tudi stari bodo radi jemali v roko te pripovedke, bodisi da si pridobe zakladov, ki jih utegnajo izročati naprej naraščaju in podmladku, bodisi da se želé zabavati nad imenitno popisanimi položaji, ki jih mladina docela še ne razume, oni pa čutijo vso skrito porednost, n. pr. o kmetu, ki kovačev ni mogel trpeti, ali o vojaku, ki mu je kuža prinašal kraljično i. dr.

Povsem v skladu z narodnim pripovedovanjem takih zgodbic je, če se včasih vrine pritajen stih in stik v govorico, n. pr. str. 19 idr. ali če osebe dobe mnemotehničen naziv; dvorjanka Marjanka, Norinka Prismodinka.

Ker je že vsa oprema tolikanj prikupna, se ne morem vzdržati sledeče pripombe, brez katere pa seveda danes ne prođe nobena slovenska knjiga in nobeden list: škoda, ker se avtorica (kakor domala vse današnje pišočé občinstvo) ne odklene zadnjih jezikovnih izsledkov dr. Breznika: Slov. pravopis, Jugosl. knjigarna 1920. Za šolsko mladino so številne neskladnosti toliko bolj nezdodne. Da preidem prav na posebnosti: neologizem »odplohčiti« (9) bi se dal nadomestiti s priznanim glagolom »odsloviti«; pustim pripovedovati (22) je germanizem za: dam (velim) pripovedovati.

Nadalje nam je zaznamovati prevod »Akt št. 113«, ki ga je oskrbel pokojni E. Vodeb, novinar pri »Slovenskem Narodu«. Pisec izvirnika je Emil Gaboriau (1835—73), doma iz Saujona (Charente Inferieure) in pokopan v Parizu. Nekaj časa je bil tajnik pri lahkotnem romančeru Paulu Févalu, čigar romane si utegneta nabaviti pri Schwentnerju. Oba avtorja sta si dokaj podobna po svoji begotni pripovedni umetnosti. Gaboriau je početkoma pisal humoristične skice n. pr. Les Cotillons célibres (1860), Trinajsti luzarski polk, Pisarniško ljudstvo, Oboževane glumačice in več jedva opaženih romanov. Leta 1866 pa je v obzorniku »Pays« obelodanil L'Affaire Lerouge, policijski in kriminalistični roman, ki je vzbudil pozornost. Poslej se je avtor držal te smeri, napisal množino del z nepričakovanimi peripetijami, kjer igra deus ex machina poglavito vlogo, psihologija pa je bolj potisnjena v ozadje. Velik uspeh je dosegel pri slojih, ki ljubijo prijetno kramljanje, napeto situacijo, nepričakovani zaplet in razplet dejanja, ne da bi se pulili za logično zvezo dogodkov. Za »Lerougeovo pravdo« je spravil na svetlo pričujoče delo, »Le dossier No 113«, in še istega l. 1867. »Le crime d'Orçival«, ki je izhajal nedavno v pokojni »Jugoslaviji«. Vrhu tega naj omenim; Gospod Lecoq, ki nastopa tudi v našem prevodu, Pariški sužnji, Peklensko življenje, Zlata klika, Vrv za vratom, Denar drugih, Polom, Starček iz Batinjolov (1876). Iz Lerougeve zadeve pa je leta 1872 s Hosteinom prikrojil učinkovit igrokaz. Običajne slovstvene zgodovine nikjer ne omenjajo Gaboriauvega imena. Morda je to celo priporočilo za poprečnega čitalca, ki mu gre za oddih. Saj vemo, da še odlični duhoviti kot Edmond Rostand ali Masaryk niso zamehtavali lahne hrane kriminalističnih, mukavinih avanturnih romanov. Dr. F. L.

Jul. Zeyer :

Gompači in Komurasaki.

(Japonski roman.)

(Nadaljevanje.)

Gompači je šel naglo k oknu in zagledal spocaj nosilnico, v kateri je sedel mož, ki ga ni poznal, a se je nejasno spominjal njegovega obraza. Brčkone ga je kdaj videl na dvoru.

»To je moj ženin!« je vzkliknila Hotaru, »vstopi v hišo, ko okusiš svojo kazen, ve o vsem in mi je dovolil, da se sama maščujem! Nisi vreden, da bi umrl pod njegovo roko!«

»Da se maščuješ? Nad kom?« je vprašal in mrzel pot mu je stal na čelu.

»Nad teboj, nevredež!« je vzkliknila in se tresla od nevolje. »Ti, bedak, si mislil, da me smeš žaliti brez kazni?«

»Odpustila si mi, saj me ljubiš!« je zavpil.

Dijve se je zasmejala in rekla:

»Čuj par besed in razumel boš vse, blaznik, ki si se drznil igrati se z menoj! Davno ljubim moža, ki bo v par trenutkih moj soprog. Enkrat sem neprevržljivo dovolila, da se snidem z njim ponoči prav v predsobi cesarice. To je bilo takrat, ko sem govorila prvič s teboj, v oni zate usodni noči. Moj ljubček mi je naglo sporočil, da si ga brčkone opazil, ko se je kradel v palačo. Skrila sva se za zaveso. Ti si vstopil! Umirala sem od strahu in v zmedenosti prevrnila blizu stoeččo mizico. Bila sem že izgubljena! Šlo je predvsem za to, da ne bi ti preiskal dvorane. Obupna laž me je rešila. Brž sem stopila iz svojega skrivališča in nalagala sem te, da sem prišla le zavoljo tebe. Pulaji bedak, nisi videl, kako se mi gnusiš? Ne, verjel si. Odpuščata sem ti tvojo ničevost, toda zakaj nisi smatral svoje pustolovine za mrzlični sen? Hotela sem na tvoje bedno bitje hipoma pozabiti, Ti pa si hotel drugače. Ti nisi znal niti molčati! Povedal si svojemu prijatelju — svojemu prijatelju! To je bil tvoj pogin. Mubara te sovraži in izvedela sem vse. Rdečica me je obliha, toda

upala sem, da se iztrezniš. Ti pa si me začel dražiti in žaliti. In Mubara mi je pojasnil, zakaj ti delaš. Da bi bila cilj tvojih preračunljivih načrtov, to se mi je zdela največja žalitev. Umirala sem od sramu in želalo me je po maščevanju. Ko bi te bila zapeljala strast k tvojemu nezasičanemu početju, bi ti morda bila odpustila. Toda gnal si me svojevoljno in hladnokrvno v obup. Postala sem torej tudi sama hladnokrvna in sem računala kakor ti. Današnji dan te je izročil v moje roke. Dogovorila sem se s tvojim prijateljem — s tvojim prijateljem! Ah, kako si smešen, šleva, in kako neumno si padel v naše zanke. Le težko sem zadržala smeh, ko si mi verjel, da nas zasleduje ladja, ladja, v kateri je hitel za menoj moj ženin.«

Glasno se je smejala. Potem je naglo potegnila bodalo in mu bliskoma vrezala globoko brazdo v lice.

»Za spomin krasni Gompači!« je vzkliknila.

Gompači je zakričal od presenečenja in boječine. Kri mu je curljala v gorkem potočku na brokatov poročni plašč.

»Furija!« je zarovel in dvignil roki, kakor da se hoče vreči na njo. Toda v tem trenutku ga je zgrabilo desetero rok za rameni. Deklice so potegnile nože in ga zbadale, ker ni imel orožja, in mu vezale roke z vrvmi. Zaman se je branil; slednjič se je zgrudil na preprogo, krvaveč iz dvajsetih ran; porazila ga je sramota in črni obup.

Tu se je znova oglasila godba. Deklice so sipale sveže cvetlice na krvave madeže na tleh, ulivale dišave po sobi, vrata so se odprla in ženin krasne Hotaru je vstopil v dvorano. V tem hipu so vrgle deklice Gompačiju čez glavo plašč in ga vlekle skozi nasprotna vrata. Njegov zadnji pogled je padel na Hotaru, ki je žarela od sreče in je povzdignila roke vstopajočemu možu nasproti. Slišal je še njen radostni, strastni, vriskajoči vzklik. Potem je čutil, da so ga dvignile nevidne roke, ga izpustile, in da pada v globino. Pri težkem padcu se je udaril in izgubil zavest.

Dolgo je ležal v dremavi zavesti, dokler ga niso hudi udarci končno zbudili. Gledal je okoli sebe; bila je skoro tema v prostoru, kjer je bil.

Njegova podzemeljska ječa je bila prostorna in prazna. Daleč od mesta, kjer je težal, je prodirala svetloba skozi ozko, gosto zamreženo okno. Z velikim trudom se mu je posrečilo, da se je osvobodil svojih vezí. Toda zaradi izgubljene krvi je bil tako slab, da ni mogel niti vstati niti hoditi. Dremavost, posledica te slabosti, ga je zopet premagala. Prebudil se je v drugič, ko so se odprla samozaklopna vrata nad njegovo glavo. Starka se je pojavila v svetli odprtini. Spoznal je, da je bila tista, ki se je pripeljala v ladjici z njim in s Hotaru.

»Tu je riž in voda,« je rekla mirno in mu spuščala po vrvi, ki je bila spletena iz slame, posodo v ječo.

»Kaj nameravate z menoj?« je vprašal skoro obupan.

»Ne vem,« je odgovorila in vrata so se zaprla.

Gompači je stisnil obraz v dlani in zajokal; sram ga je bilo. Ni hrepenel po maščevanju, bil je kakor otrok, ki ga je sram kazni, ki ga je zadel.

»In zaslužil sem si to!« si je bridko očital.

»Jaz neumnež, bedak!« in tolkel je s čelom ob tla. Njegove rane so začele znova krvaveti, mrzlica ga je tresla, težka omedlevica ga je omračila. Zdelo se mu je, da umira. Tako mu je bilo dolgo vrsto dni. Ni se jasno zavedal, kje je in kaj se z njim godi. Skozi okno so svetili večeri v žolti zarji in jutra v belem svitanju, zaklopna vrata nad njegovo glavo so se praviloma odprala in posoda z vodo in z rižem se je spuščala ob določenem času, naj je že jedel in pil ali ne. Drugega časovnega merila ni imel in se ni brigal zanj. Dolgčas je ležal na njem kakor nagrobni kamen. Včasih se mu je zdelo, da je res zakopan, in misel, da je v grobu, mu je bila sladka. Ne biti, ne živeti, to mu je bil sedaj vrhunec sreče. Saj ni bilo življenje nič drugega kot bridkost, prevara in sramota. Toda iz razvalin njegovih spominov je vendar cvetel en bel, osošen, žareč cvet — sen o tisti deklici, tam daleč, daleč v tihí vasici, o tisti deklici, ki jo je bil pozabil in izdal! Ah, bila je zanj izgubljena... »Umreti, umreti!« si je zopet jokale šepetal. Toda smrti ni bilo. Moči so se mu vračale kakor po

čudežu in nekega dne, ko je videl tudi v svoji ječi, da zunaj solnce sije, se je splazil k oknu in pil te zlate žarke, ki so prodirali skozi mrežo, in zdelo se mu je, da mu ogrevajo dušo.

»Še vedno živim!« je vzkliknil. »O, kako it mogoče zbežati iz tega groba?«

Še tisti dan je izpregovoril s starko, ko mu je spuščala posodo s hrano.

»Koliko časa bom še pokopan tukaj?« in je zaklical navzgor. »Ako imaš srce v prsih, usmili se me!«

Starka se je skoro dobrosrčno nasmehnila.

»Saj je to odvisno le od vas,« je rekla. »Hiša je prazna in moja gospa daleč. Cesarica jo je spravila s sorodniki in živi s svojim soprogom na rodbinskih posestvih. Sama sem ostala v teh razvalinah le zavoljo vas, da ne umrjete od lakote. Moja gospa ne želi vaše smrti. Zadovoljna je, da se je maščevala. Od vas zahteva le svečano obljubo pred bogovi, da je ne boste iskali, da se ji ne boste hoteli maščevati. Če to storite, vam spustim močno vrvo, splezate gori in svobodni ste.«

Gompačija je obliha rdečica radosti in sramu; ni mogel takoj odgovoriti! Slednjič je dejal:

»Hočem na solnce in zrak, hočem makar! umreti, toda daleč odtod, pod dreviem, na polju, na vrtu. Maščevanje? Ne, ne bom je iskal. Pred živimi bogovi in pred svojo častjo ti prisegam.« Preden je odgovoril, je spustila starka vrvo, ki jo je zgoraj varno pritrčila. Nato pa je takoj izginila.

Gompači je hotel takoj splezati navzgor, pa je bil preslab. Posrečilo se mu je to šele čez dva dni. Starka se ni več prikazala in nič več ni dobival niti hrane niti vode. Strah mu je dal torej moči, strah, da pogine, če se mu ne posreči takoj uiti. Njegove mišice se mu niso več uprale, srečno se je rešil iz ječe in utrujen, toda slednjič vendar svoboden, se je priplazil v dvorano, kjer ga je doletela nesreča onega usodnega jutra. Dvorana je bila prazna, prav tako vsa hiša in vrt. Samo njegov plašč, ki ga je bil odložil, ko so mu deklice podajale poročni brokat, je ležal na mestu, kjer ga je Hotaru pozdravila kot svojega ženina.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarska politika.

Hipotekarna banka.

Pod tem naslovom je priobčil »Kmetijski list« sledeči članek, ki ga priložimo zaenkrat brez komentarja:

»Še nikdar niso razkrili demokrati gospodje svojega značaja v tako brezstranski goloti, kakor se je to zgodilo pri boju za Hipotekarno banko. Nočemo še danes razkriti vse nekorektnosti mahinacije demokrati gospodje v svrhu uzurpacije nadoblasti v tej, za vslovenijo tako važni gospodarski korporaciji, zato se bomo zaenkrat omejili le na najvažnejša odkritja. Toda že ta so za demokrati gospodje tako zelo uničujoča in tako porazna, da se mora človek začuden vprašati, kako je sploh mogoče, da uporabljajo inteligent, ki se vrhu tega hvali s svojim naprednjatvom, sredstva, ki bi bila v sramoto celo klerikalcem, in kar je najgrše, je to, da merijo vsa prizadevanja demokrati gospodje za tem, kako bi denar kmetijskih zadrug uporabili za svoje osebne in strankarske cilje. Ves boj demokrati gospodje za Hipotekarno banko ni drugo ko atentat na naše denarne kmetijske zadruge.

Naravnost neverjetno je, s kakšnim cinizmom so računali demokrati gospodje, kako da bodo s pomočjo kmetijskega denarja zagospodarili nad Hipotekarno banko. Izneverili bi se kmetijski misli, izstavili bi se očitku osebne nepoštenosti, če ne bi storili vsega, da te nečedne demokrati namene preprečimo. Naše delo je imelo uspeh in od tod vsa jeza demokrati gospodje bankarskega tiska proti nam, odtod vse njihove laži, kako da se vežemo s klerikalci, kako da ubijamo napredno misel, itd. Tovariši! Zapomnite si dobro! Ne gre danes za napredni blok, gre le za bankarske interese demokrati gospodje in samo v čast našim voditeljem je, da v tem boju niso na strani bankokratov.

Toda boj še ni končan in demokrati gospodje misli celo, da se je njen položaj izboljšal, ker so ubili edini neodvisni slovenski dnevnik, ker so dobili v roke »Slovenski Narod«. Kljub triumfiranju demokrati gospodje pa smo prepričani, da mora pravica zmagati tudi v tem boju, kakaj svet bi bil postavljen na glavo, če bi uspela brezstranska demokrati špekulacija na kmetijski denar.

Vsi naši bralci vedo, da smo mi dosledno branili združništvo proti bankarstvu. Zato bi se mogel kdo čuditi, kako to, da smo nakrat v ospredju boja za Hipotekarno banko. Stvar je zelo enostavna.

Prvič smo prišli do delnic Hipotekarne banke brez svoje volje in brez lastnega prizadevanja. Drugič pa ni Hipotekarne banke primerjati z drugimi bankami, kakaj Hipotekarna banka je dedinja bivše Deželne banke in je zato napolnjen zavod. Hipotekarna banka bi morala vsled svojega ustroja, svoje pupilarnosti postati ena največjih bank Ljubljane, toda ne zato, da bi imeli od nje dobiček posamezniki, temveč celota, vsled česar so njeni delničarji samo posojilnice in zadruge. Glavna naloga Hipotekarne banke pa je, da vpliva s cenim kreditom blagodejno na vse gospodarstvo. Dvakraten greh demokrati gospodje je, da tega namena še ne izvršuje.

V Hipotekarno banko smo prišli mi sledeče:

Kakor je znano, se je na občnem zboru Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani, ki se je vršil dne 26. oktobra 1922 levolilo novo vodstvo Zveze, obstoječe iz voditeljev kmetijskih zadrug, kjer so po večini naši somišljeniki.

S tem lepim in tudi upravičenim uspehom, kajti ravno naše kmetijske zadruge tvorijo večino Zvezinih članic, si ni pridobilo naše kmetijsko zastopstvo samo vodstva Zveze, ampak je prevzelo s tem tudi težko odgovornost za pravilno vodstvo našega kmetijskega in obrtnega združništva, predvsem pa odgovornost za pravilno in varno upravljanje premoženja, ki so ga zadruge zapadle Zvezi v obliki vlog.

Ob prevzemu zvezine uprave se je ugotovilo, da je bivše zvezino načelstvo kupilo 10.000 delnic novoustanovljene »Hipotekarne banke jugoslovenskih hranilnic v Ljubljani« za znesek 4.000.000 kron, kar predstavlja 40 odstot. bankine delniške glavnice. Dalje je tedanje zvezino načelstvo imenovalo v upravni svet banke 3 svoje zastopnike, od katerih je bil samo eden član zvezinega načelstva, dva pa sta bila ljubljanska advokata brez pravega stika z združništvom in brez odgovornosti napram Zvezi. Tako je imela Zveza v bankini upravi v resnici samo enega zastopnika, v izvršnem odboru, ki je dejanski vodja banke, pa nobenega. Ker to tako škibko zastopstvo niti iz daleka ni odgovarjalo riziku odpadajočem na 40 odstotne delniške glavnice, zato je zvezino načelstvo izjavilo na zvezinem občnem zboru dne 17. maja t. l. v svojem poročilu glede te zadeve sledeče:

»Dalje je prejšnje (po večini demokratiško, op. uredn.) zvezino načelstvo subskribiralo 10.000 delnic novoustanovljene »Hipotekarne banke jugoslovenskih hranilnic v Ljubljani«, s čimer si je pridobila Zveza znaten vpliv na ta zavod. Da ima Zveza vsaj delno kontrolo nad poslovanjem banke, zato je delegirala po enega zastopnika v njen upravni in nadzorstveni odbor. Sicer se s tem pičlim zastopstvom kot glavni delničar ne moremo zadovoljiti, toda ker se je prejšnje načelstvo pogodbeno obvezalo, zato sedanjemu načelstvu ni preostalo drugega, kot vzeti dovršeno dejstvo na znanje. Pripomniti morem le, da vodi sedanje načelstvo o poslovanju banke točen račun in da bo takoj ukrenilo vse potrebno, čim bo dana za to prilika, odnosno, če bo treba temeljiteje varovati zvezine interese.«

Občni zbor je to poročilo soglasno odobril, načelstvo pa je dobilo s tem izrecno nalogo, da na zadevo strogo pazi.

Prilika, da je bilo treba v stvar poseči, se je ponudila že na izrednem bankinem občnem zboru dne 9. julija t. l., katerega je sklical upravni odbor z namenom, da se zviša bankina delniška glavnica od dosedanjih 10 milijonov na 20 milijonov kron. Ker se je hotelo s tem delničarjem, zlasti pa Zvezi, breme znatno zvišati, poleg tega pa je edini zastopnik Zveze iz bankinega upravnega sveta izstopil, zato, ker se mu kot zastopniku glavne delničarke ni nudilo zadostnega vpogleda v bankino poslovanje, zvezino zastopstvo ni na tem občnem zboru moglo glasovati za zvišanje delniške glavnice, ker bi to značilo zapuščeno sedanjemu upravnemu svetu in nadaljno obremenitev Zveze brez odgovarjajočih pravic, ampak je predlagalo občnemu zboru, da naj sklene sklicanje novega občnega zbora, na katerem naj bi se izvolil nov upravni svet in šele nato naj bi se zvišala delniška glavnica. Občni zbor je ta predlog sprejel z 2965 glasovi proti 1767 glasovom, torej z dvetretjinsko večino.

Da je bil bankin izvršilni odbor, ki sestoji iz samih demokratiških mladincev, le nekoliko dosleden in bi čutil v sebi le nekoliko poštenja, bi moral že na tem občnem zboru, ki mu je dal z dvetretjinsko večino nezapuščeno, pristojevoljno položiti svoj mandat. Pa ni storil tako, ampak je ostal in celo ignoriral sklep občnega zbora s tem, da ni hotel sklicati drugega občnega zbora na 6. avgusta, kakor mu je občni zbor naročil, ampak ga je sklical šele na 3. septembra, ko mu je to ukazala vlada kot nadzorstvena oblast.

Sklicanje občnega zbora je po lastni izjavi izvrševalni odbor banke zato zavlačeval, da bi izsilil od delničarjev, zlasti pa od Zveze slov. zadrug, da bi odstopila od svojih pravic in pustila zavod še nadalje brez svoje kontrole. Ker se mu to ni posrečilo, zato je navzlic sklepu občnega zbora in vladnemu ukazu dne 1. septembra preklical na 3. september sklicani občni zbor. Vlada je storiла svojo dolžnost in že 2. septembra naročila izvršilnemu odboru, da se občni zbor mora vršiti dne 3. septembra, ker je to zahtevala občnega zbora in ker preklic sploh ni bil veljaven, kajti preklic bi moral biti v Uradnem listu objavljen, kar pa se ni zgodilo, in da mora brzojavno ali telefonično obvestiti vse delničarje, da se bo občni zbor vršil. Toda izvršilni odbor ne samo, da ni obvestil delničarjev, da se občni zbor vrši, ampak je celo zaklenil banko in se s ključki odstranil. Občni zbor se zato ni mogel vršiti v banki, marveč so zborovali delegatje v gostilni »Zvezda«. Ker, kakor že omenjeno, izvršilni odbor navzlic neveljavni preklica in navzlic nalogu nadzorstvene oblasti ni obvestil delničarjev, da se občni zbor vrši, vsled tega ni bilo zadostne udeležbe in občni zbor ni bil sklepčen.

Vendar si izvrševalni in upravni odbor banke nista upala trajno ignorirati sklepa občnega zbora in ker je vlada zopet pritiskala, zato je izvršilni odbor sklical nov občni zbor, toda, da si pridobi na času za zgoraj omenjeno izsiljevanje, ga je sklical šele na 7. november. Vsled neuspelega izsiljevanja, da se združni interesi izvrše na milost in nemilost eni ljubljanski banki, pa je tudi tega onemogočil s tem, da ga enostavno ni pravilno sklical. Razglasil je namreč, da se vrši občni zbor v torek, dne 7. novembra. Ker je 7. november v sredo, zato bi bil občni zbor neveljaven. Toda delničarji so to pravočasno opazili in izvršilni odbor je moral stvar popraviti. Poleg tega pa tudi razglas o sklicanju občnega zbora ni bil popoln. Po § 60 bankinih pravil se mora v slučaju, da občni zbor vsled nezadostnega števila navzočih delničarjev ni sklepčen, sklicati najkasneje tekom enega meseca nov občni zbor z istim dnevnim redom. Tak občni zbor sklepa veljavno ne glede na število navzočih delničar-

jev, če se v razglasu izrecno na to opozori. Ker občni zbor 3. septembra ni bil sklepčen, zato ni mogel sklepati občni zbor, ki se je vršil 7. novembra, ne glede na število navzočih delničarjev, ako bi bilo to v zadevnem razglasu navedeno. Druga lumparija torej, ki jo je izvršilni odbor zagrešil, je bila ta, da v razglasu ni navedel te pripombe.

Kljub temu pa je bila udeležba na tem občnem zboru zadostna za veljavno sklepanje, da se niso gospodje od upravnega odbora poslužili nove nepravilnosti. Mistificirali so namreč nekateri delničarje, ki o dejanskem položaju najbrže niso bili dobro informirani, da se hočejo polastiti vodstva banke koalirani zastopniki SKS in SLS, t. i., da se hoče zanesti strankarstvo v bankino upravo. Temu je nekaj delničarjev nasledilo in se tik pred glasovanjem odstranilo, zaeno z zagrizeno demokrati bankarsko družbo. Tako je bil tudi ta občni zbor razbit, vzlic temu, da se delničarji, ki so zastopali dobri dve tretjini delnic, niso odstranili. Po bankinih pravilih je namreč treba za sklepčnost navzočnosti 10 delničarjev (vseh je 18).

V svoji onemogli jezi se je ta demokratiška gospoda zatekla k časopisju, hoteč se oprati za svoje lumparije, ki jih počenja in se pri tem poslužila klevet in laži, kakršnih je zmožna samo degenerirana frakcija. Njih glasila »Jutro« in »Slovenski Narod« (slednji potem, ko so ga kupili bankirji) sta priobčila, da se je pri tem obč. zboru izjavilo za sedanji upravni svet 11 delničarjev z 1844 glasovi, proti pa le 4 hranilnice z celimi 227 glasovi. To je seveda podla laž, dokazana že po samem dejstvu, da bi pri taki večini upravni svet pač lahko prodiril s svojimi predlogi in bi mu zato ne bilo treba razbijati občnih zborov. V

Naš proračun 1923/24.

Finančni položaj naše države.

V ponedeljek, dne 19. novembra, je izročil g. finančni minister dr. Stojadinovič članom finančnega odbora tiskani ekspozice, ki nam pokaže sliko finančnega položaja, v katerem se nahaja naša država.

Uravnovesenje proračuna.

Finančna zgodovina naše kraljevine je še neznatna. Dosedaj smo imeli samo dva proračuna, ki pa nobeden ni bil uravnovešen. Sedanja vlada je smatrala za svojo prvo dolžnost, izravnati državne dohodke z izdatki, kar se je tudi doseglo z letošnjim proračunom in sicer z zmanjšanjem izdatkov in pa z povišanjem dohodkov potom otvoritve novih virov.

Naloga vlade v tem pravcu je bila zelo težka, zlasti radi tega, ker nismo imeli v naši mladi domovini nikakršnih izkušeni. Vendar se jo napornemu prizadevanju g. finančnega ministra vendarle posrečilo, doseči realno ravnovesje. Za podlago letošnjega proračuna je služil proračun 1922/23; poleg njegovih postavk so se vpoštevali tudi vsi naknadni izredni krediti tega proračunskega leta, ter se je sploh skrbelo, da se izognemo vsakršnih naknadnih ali poznejših izrednih kreditov, s katerimi bi se moglo omajati ravnovesje.

Državni izdatki.

Ti so se znatno povečali. Sicer so kazali vsi drž. proračuni že pred vojno živahno tendenco naraščanja, vendar ne v taki meri, kakor je to po vojni. Specijelno kar se tiče naše države, so povzročili občutno povečanje izdatkov uradniški, vojaški in drugi zakoni.

Likvidacija vojnih posledic, nova konstelacija gospodarskih razmer, podpiranje pasivnih krajev in pa krajev, katere so zadele elementarne nezdoge, obnovitvena dela, nazadovanje naše valute in kupne moči dinarja, vse to je povzročilo, da državni izdatki stalno in močno naraščajo.

Investicije.

Nove smernice finančne politike in gospodarskega življenja zahtevajo mnogo intenzivnega dela in mnogo investicijskih del. Ta pa so vedno dražja, deloma radi padanja in skakanja valute, naraščanja cen življenjskih potrebščin in materiala, deloma pa radi naraščanja konzuma.

Izdatki v prejšnjih proračunih.

Številke, ki jih izkazuje proračuna 1922/23 in 1921/22 in pa nesprejeti proračuni za 1920/21 niso točne, ker so bile postavke radi naknadnih potreb mnogokrat prekoračene.

Posebno veliki so bili personalni izdatki, ki dosegajo v proračunu 50% vseh drugih izdatkov, dočim bi v normalnih razmerah ne smeli dosegati niti 25% vseh izdatkov. Radi tega je bila potrebna obširna redukcija nepotrebne državne osebnosti, materialni izdatki pa so proračunani na minimum.

resnici se je namreč izjavilo proti sedanjemu upravnemu svetu 7 zastopnikov delničarjev z 3332 glasovi, torej dvetretjinska večina. In spontano, vsled nezaupanja sedanjemu upravnemu svetu, ne pa morda vsled kakage dogovora, kakor dalje lažljivo trdita »Jutro« in »Slovenski Narod«.

Delničarji, razen demokratiške klike, ki se potom meliph mahinaciji, o katerih oblast v banki, katero hoče na vsak način obdržati, četudi je v veliki manjšini, nikakor nočejo in tudi ne smejo še dalje trpeti, da bi ta klika izrabljala banko v svoje strankarske svrhe in jih tako ne opeharjala samo za dividendo, ampak celo spravljala v nevarnost delniško glavnico. Zato zahtevajo, ne morda vsled kakage dogovora, ampak da zaščitijo svoje ogrožene interese, da se sestavi bankino vodstvo samo izmed delničarjev, sorazmerno po njih udeležbi na delniški glavnici. Nestrankarska, pravična sestava bankine uprave je pa tudi vsled tega potrebna, ker to ni navadna trgovska banka, ampak je napolnjen in pupilarno varen zavod, ki ima služiti občinam narodno gospodarskim interesom. V zavodu je naložen združni napredni kapital in s tem se nima nihče igrati. Usoda napr. združništva ne sme biti odvisna od uspeha ali neuspeha te banke. Zato hočemo in moramo kontrolirati gospodarstvo v tem zavodu, če tudi se gospoda še tako temu upira. Damoklejev meč, ki visi nad našim združništvom se bo odstranil in če je to njim prav ali ne.

To je tudi vsakemu človeku razumljivo, le tej gospodi ne gre v njih strankarsko zaslepljene glave, ker misli, da je edino ona poklicana za upravljanje narodnega gospodarstva. Pa te pobožne misli jim bomo že izbil iz glave. Božji mlini meljejo sicer počasi, pa zato toliko bolj gotovo.

Splošna politika izdatkov.

Državni izdatki so razdeljeni sledeče: Anuitetska služba 1.44% vseh izdatkov (149 milijonov dinarjev), izdatki za vojaštvo 19.71% (2 milijardi dinarjev) in civilni izdatki 78.84% (8.155 milijonov dinarjev).

Državni dohodki.

Največji državni dohodki so bili do sedaj posredni davki, za tem neposredni; oboji znašajo 2/3 dohodkov. Carinski dohodki stalno naraščajo, ker se dviga vrednost izvoza v primeri z vrednostjo izvoza.

Da naše gospodarsko življenje še ni popolnoma urejeno, dokazuje dejstvo, da so posredni davki še vse premalo izkoriščani, kajti danes tvorijo komaj desetino celokupnih dohodkov, dočim so znašali pred vojno 20%.

Procentualno predvideva proračun 1923/24, da bodo dali neposredni davki in doklade 14.99%, posredni davki in takse 29.92%, državna eksploatacija in monopoli 54.25% in razni dohodki 0.80% celokupne vrste dohodkov 10 milijard 344.000.000 dinarjev.

Finančni načrt.

Na vsakega prebivalca odpade vsoka vsota 976.50 dinarjev državnih bremen. Zato je nujno potrebno intenzivno štedenje, da se država finančno ojači.

Z izboljšanjem našega finančnega položaja bo možen tudi večji razmah v privatnem gospodarstvu ter nam je zagotovljena lepa bodočnost.

Zborovanje Zveze industričev v Mariboru.

Dne 21. t. m. se je vršilo v mali Götzovi dvorani zborovanje tukajšnje Zveze industričev. Predsednik Zveze dr. Pipuš je v svojem pozdravnem govoru opozarjal na važnost pogajani, ki se pripravljajo za sklep trgovske pogodbe med Jugoslavijo in Avstrijo. O delovanju Zveze industričev za pripravo gradiva, ki bo moralo tvoriti važen del teh pogajani, je poročal inž. Šuklje, ki je skupno z dr. Gollo tudi dajal posnisa na razna vprašanja.

Dr. Golla je govoril o upravi in o nameščencih bolniške blagajne, nakar se je o stvari razvila daljša debata. Stavbenik Glaser je kritiziral zavarovalni sistem in zahteval temeljito izpremembo. Inž. Šuklje je nato poročal o pripravah za izboljšanje uprave v pokojniškem zavodu za nameščence. Tajnik trgovske zbornice dr. Windischer je naglašal potrebo, da se ustanovi v Ljubljani popolna borza. Govoril je tudi o konvencijah z Avstrijo in o nameravanem koncesijonarju novih industrijskih podjetij.

Končno je bila sprejeta resolucija, v kateri zborovalci opozarjajo vlado in narodno skupščino na okolnost, da bi člen 123. finančnega zakona, s katerim je trgovskemu ministru pridržana pravica za podeljevanje koncesij novim industrijskim in tvorniškimi podjetjem, za vse gospodarsko življenje imel kvarne

posledice in njegov razvoj ovtrla. Zaradi tega se je z zadovoljstvom sprejel na znanje sklep finančnega odseka, ki je to določbo odklonil. Dalje naglašala resolucija izredno važnost, ki bi jo imela ustanovitev popolne borze v Ljubljani. Trgovinski minister se poziva, da ukrene vse potrebno, da se omogoči njena ustanovitev.

Končno opozarjajo industričiji v svoji resoluciji centralno vlado na narodno-gospodarsko važnost konvencij, ki so bile spomladi sklenjene z Avstrijo in na pomen bodoče trgovske pogodbe. Ureditev teh vprašani je zlasti z ozirom na interese naših velikih industrijskih podjetij zelo važna, ker je domača industrija vsled sedanje provizorija dvojno obremenjena.

Drobne vesti.

INDUSTRIJA.

× Industrija papirja na Poljskem izdelava na mesec 400 vagonov papirja in 320 vagonov celuloze.

× Produkcija volne na Madžarskem stalno napreduje. Letošnja produkcija znaša 5 do 5 in pol milijona kg. Vendar madžarska volna ni posebno dobre kakovosti, ker ne gojijo ovac na strokoven način in ker preveč mešajo vrste. Madžarska tekstilna industrija bo zato kupila volno v inozemstvu, da bo mogla izdelovati fino sukno. Izvoz volne iz Madžarske je prost.

TRGOVINA.

× Cene sladkorja na Madžarskem gredo poslednji čas zopet navzgor, in sicer je poskočil sladkor za 360 mK pri kg. To podražanje pa ni v nikaki zvezi ne s padcem madžarske krone ne z razvojem cen na svetovnem trgu. Danes stane v Budimpešti kg sladkorja v kockah 7350, kg kristalnega sladkorja pa 7100 madž. kron.

× Francoski izvoz in uvoz v prvih devetih mesecih tega leta. Te dni je izšlo oficijelno poročilo o francoski inozemski trgovini. Kar se francoskega uvoza tiče, zavzemajo prvo mesto Angleži (3.808.821.000 fr.), potem pridejo Združene države, Belgija in Italija. Trgovina s Češkoslovaško je bila naslednja: uvoz na Francosko je znašal 148 milj. 409.000 frs., torej za 90.363.000 manj kakor lani v enakih dobi. Glede izvoza je na prvem mestu zopet Anglija (4.523.407.000 frs.), za njo pridejo: Belgija, Alžir, Zedfrs. za njene države itd. Francoski uvoz na Češko je znašal 35.112.000 frs., torej za 17.068.000 man kakor lansko leto. Ves francoski uvoz je znašal 20.400.398.000 frs (lani pa 14 milijard 481.860.000), ves izvoz 18.187.115.000 frs (lansko leto 13.187.875.000).

KMETIJSTVO.

× Vinski sejm v Krškem, katerega je priredila to sredo krška občina, je bil prav dobro obiskan. Prišlo je nepričakovano mnogo vinskih trgovcev in gostilničarjev iz vsa Kranjske, zlasti iz Ljubljane in Gorenske ter iz Spodnje Štajerske. Živahna kupčija se je razvila šele proti poldnevno, ko so se kupci nekoliko orjentirali in so producenti odnehali v cenah. Prodalo se je okrog 25 vagonov vina, največ po 22 in 24 kren, nekaj pa tudi dražje ozir. cenejšje. Mnogo se je gotovo še pozneje prodalo, ker so se popoldne kupci razprošili z vinogradniki na vse strani. Uspeh tega sejma je bil v vsakem oziru prav povolen.

PROMET.

× Znižanje železniških tariflov v Češkoslovaški. Prometni davek na železniške karte v Češkoslovaški bo znižan od 30 na 15 odst. Radi tega se bodo tudi znižale železniške tarife za 15 odst. najbrž s l. mejem prihodnjega leta.

DOBAVE.

× Prodaja odpadkov. Pri upravi Zavoda za izrado vojne odece IV v Zagrebu se bo vršila dne 7. decembra t. l. tretja dražba raznih odpadkov (od blaga, usnja, kovin in lesa).

× Dobava surovega železa. Pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 7. decembra t. l. oertalna licitacija glede dobave 450 ton surovega železa.

× Prodaja Dominikanske kasarne v Ptuj. V pisarni komande mesta v Mariboru se bo vršila dne 5. decembra t. l. ob 11. uri dopoldne oertalna licitacija za prodajo Dominikanske kasarne v Ptuj.

× Prodaja barak »Dunaj« v Mariboru. V pisarni komande vojnega okruza v Mariboru se bo vršila dne 5. decembra t. l. ob 11. uri dopoldne tretja javna ustmena dražba za prodajo barak »Dunaj« v Mariboru.

× Dobava stolov. Pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 7. decembra t. l. oertalna licitacija glede dobave 500 komadov stolov (tonetovih).

× Dobava vajočnih svetrov za razpornike. Pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 7. decembra t. l. oertalna licitacija glede dobave vajočnih svetrov za razpornike.

× Dobava asbesta, smirka in belila. Pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 7. decembra t. l. oertalna licitacija glede dobave asbesta, smirka in belila.

× Nabava drv. Tvrdke, ki se zanimajo za licitacijo objavljeno v Uradnem listu šte. 104 na strani 652 glede dobave 250 do 300³ dry komandi V. žandarmerijske brigade v Ljubljani se opozarja, da so pogoj za predmetno licitacijo v dopoldanskih urah in sicer le do včveš 25. novembra 1923 pri gorilmenovani komandi interesentom na vpogled.

Predmetni oglasil so v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

— Za vojakе četveronožce. Mislim na vojne pse, ki so v »zadnji« vojni služili pri zavezniških kot zvezniški, jadrniški ali brzi sli, pazniki, stražniki, bolničarji. Mnogo jih je plačalo svojo vdanost in zvestobo s svojo pasjo paro. Amerikanci, praktični, včasih tudi mehkočutni ljudje, so prišli na misel, da bi jim postavili spomenik. To se je zgodilo v Harlsdatu (Združene države) na občne stroške po podpisovanju na čast vsem lajavcem, kužkom, sultanom, čuvajem. liskom, bevskacem in revskacem.

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para. z davčno vred.

Izjava o Toplodarju.

Z veseljem Vam izjavljam, da oba aparata Toplodar, katere ste pri meni postavili, zelo dobro grejeta ter delujeta brez vsake napake in sem ž njimi zelo zadovoljen. Jaz Vam za morem na Vašem res koristnem izumu čestitati in bom vsak čas to praktično napravo Toplodar vsakomu toplo priporočil. Andrej Oset velotrgovec v Mariboru. Naroča se: Jugometalija Ljubljana, Kolodvorska ul. 18 ali R. Nipiš in drug. Maribor.

Blazine, žima

norska trava. Peter Kobal — Kranj, Glavni trg, tvornica vseh vrst blazin, žime in morske trave, modroce na peresih. — Specijalna trdnost za izdelovanje klubgarnitur. — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! Zahtevajte oferte in cenike!

150.000 Din. posojila

ščem za dobo dveh let; znesek se vključi na posojilo na prvo mesto. Plačam 14%, obresti vsak mesec naprej. Cenjene ponudbe na upravo tega lista pod „Absolutno varno 73“.

Gospodinje pozor!

Večja korporacija išče gospodinjico, ki bi bila pripravljena v svojih prostorih dati približno 30 članom stalno hrano (kosilo in večerjo). Živila se preskrbijo od korporacije same. Tozadevne ponudbe je adresirati do 1. decembra na: Ljubljana, poštni predal 101.

Vsakega posla

se loti absolvent realke z znanjem knjigovodstva in jezikov. — Ponudbe na upravo lista pod „Priden“.

Prodaj

dobro ohranjeno trgovsko opremo za manufakturno in specijalno trgovino in sicer: štelaže v dolžini 14 m ter zraven spadajoče pulte. Istotam se prodasta 2 veliki, emajrirani peči „Mel-dinger“ za dvorane; en ciklonet 7—17 HP za 2 osebi, moderno izdelan, zelo praktičen, priporočljiv za trgovske potnike, ter eno motorno kolo 1 1/2 HP „Motaschohe“. Interesenti naj se obrnejo na naslov: Josip Toplak, Dolnja Lendava.

Potnik

za Slovenijo, ki je dobro uvečen pri trgovcih z vinom, gostilničarjih in kavarnarjih se išče. Stalno nameščenje, liksna plača, provizija in dnovinice. Pisemne ponudbe z zahtevno plačo naj se pošljejo na naslov: Hrvatska središnja vinara d. d. u Zagrebu.

Krojaškega pomočnika

prvovrstnega, za fino delo, iz Ljubljane ali bližnje okolice sprejme takoj Josip Rojina, Ljubljana.

Metarica

pridna, za ženske jope in vsakovrstne pletenine išče primerne službe, če mogoče takoj. Naslov v upravi lista.

Specijalna mehanična delavnica

za popravilo pisalnih in računskih strojev. L. Baraga, Ljubljana, Selenburgova ul. 6/1

Priporočila se

konfekcija, krojačnica za dame in gospe po meri, po najmodernejših žurnalih. Brata Brunskole, Ljubljana, Židovska ulica 5.

Železna peč

velika, se proda za 5000 K pri Tomažič. Sv. Petra cesta 2/II.

Nov angleški tečaj

za začetnike, direktna metoda, začne za 8 do 10 oseb rojena Angležinja z dolgoletno učiteljsko prakso, dve uri na teden, 7 Din ura. Javiti se pri Miss Farler, Pražakova ulica (nova Toenniesova hiša), med 2. in 3. popoldne.

Izurjena pletilka

za nogavice se takoj sprejme. Naslov v upravi lista.

6—10 vagonov

prvovrstnega krompirja na prodaj. Naslov v upravi lista.

Jabločnik

prvovrsten, se kupi večje množine. Ponudbe z vzorcem naj se pošljejo upravi lista pod „Jabločnik“.

Brinjavec

samo zajamčeno, pristno kmečko blago se kupi večje množino. Najskrajne ponudbe in vzorec je poslati na poštni predal 74, Celje.

Prazne zaboje

velike in srednje, kupimo vsako množino. Emit Lajovic & drug, d. d. Ljubljana (Moste).

Pekarija

z hišo, dnevni promet 10.000 K, industrijsko mesto, 300.000 Din. Moderna, centrum Maribora, 7 sob pri kupu prostih.

Vila

prosto stanovanje, tri leta, orala parka sposobno za industrijo.

Posedstvo

44 oralov z vilo ter 5 stavbami, velik inventar pri Mariboru ter posedstva od 3 do 176 oralov; tudi gozdna posedstva.

Grajsčina

z vodno žago, posedstva meblovana.

Gostilno

mesarijo, trgovino pisarna Zagorski, Maribor, Barvarska ulica 3.



Ležatorog-milo, da belo perilo!

Kašelj, prehlajenje grla in hripavost odstranjujejo najboljšje

Kaiserove prsne karamele

z zaščitno znamko „Tri jete“.

Dobivajo se povsod!

„RAVE“, d. d. Zagreb.

„Vesna“ Brata Pohlin i. dr. tvornica vlasnic, kljukic, rlnčic za čevlje, kovinskih gumbov l. t. d.

Ljubljana I., poštni predal št. 126. Sprejema vsa naročila, ki se takoj in v vsaki množini izvršujejo. Zahtevajte vzorce in cenik. Pri večjih naročilih popust.

Delavnica

za precizno mehaniko

Viljem Sequart

Ljubljana

Selenburgova ulica 4 (na dvorišču).

Solska in precizna risalna orodja.

Merilni instrumenti.

Merila in tehnične potreščine.

Gradbeno podjetje

Arhitekt

V. Krainer & Ko.

Jesenice.

Stavbna vodstva: LJUBLJANA, DOMZALE, ZAGREB.

zvršuje privatne in industrijske stavbe, proračune načrte, cenitve, posebni oddelek za arhitekturo.

KURJA OČESA

odstrani v štiri dneh zamakneno

BURGIT

Tekom 16 let milijonkrat preizkušeno.

Dobito ga v lekarnah drožerijah in zadornih trgov.

BURGIT G. m. b. H., Freilassing (Bayern).

Zadnje novosti

v filcu in velourju, kakor tudi moderniziranje na najnovejše modele priporočila tovarna slamičkov in klobukov

Franc Cerar, d. o. z.

Domžale.

Podružnica Celje, Gosposka ulica št. 4.

L. Mikuš

Ljubljana, Mestni trg 15

izdelovalci dežnikov

Zaloga sprehajalnih palic.

Popravila točno in solidno

Za Miklavža!

Najcenejše in najhvalečnejše darilo našim mlim je:

Mej zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spadajočim besedilom, za pouk in kratak čas Din 6.—

Moji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15.—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog za po-barvanje z akvarel - barvam ali pastel - barvniki Din 4.—

Črripeter

staroznana, vesela družabna igra za zimske večere. I igra Din 4.—

Na novo izšla knjižica: Ivan Albreht:

Zelena livada

Zbirka izvirnih pesmic, mičnih povestic in pravljic iz domačih in tujih krajev. Obsega 64 strani. Najprimernejše darilo za našo nežno mladino. Cena lično vezani knjižici Din 15.—

Vse se dobi v Zvezni knjigarni v Ljubljani, Marijin trg 8

Za Miklavža! obdarite najprimerneje svoje drage s priznanimi najboljšimi izdelki trdnosti

Drago Schwab, Ljubljana, Dvorni trg 3.

Oglejte si največjo zalogo vsakovrstnih oblek za gospe in dečke, zimnikov, kožuhov, raglanov, ulstrov, dežnih plaščev, usnjenih suknjičev itd. Lastni izdelki! Najnižje cene! Prvovrstno angleško in češko sukno v nadrobni prodaji v poljubnih množinah! Perilo — Modni in športni predmeti!



SINGER ŠIVALNI STROJI

Na celem svetu znani kot najboljši.

Podružnice in zastopstva v vseh mestih.

LJUBLJANA, Selenburgova ul. 3.

Centrala za državo S. H. S. ZAGREB, Marulićeva ulica broj 5, II. kat.

Trboveljski

premog in drva

ima stalno v zalogi vsako množino

Družba „ILIRIJA“, Ljubljana, Kralja Petra trg 8. Tel. št. 220.

Pisalni stroji, potrebščine itd.

Mehanična delavnica (popravljalnica)

LJUBEJANA

Šelenburgova ul. 6/1.

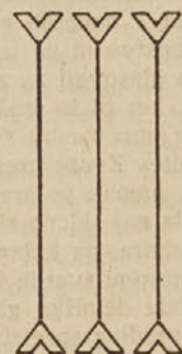
L. Baraga.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1

v Ljubljani

Marijin trg 8



Izdeluje vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah.

Moderna knjigoveznica.

Za leto

1924

Beležni koledar

obenem mesečni, in tedenski koledar ter za dnevne beležke. V mapah ali s stojalom.

Žepni koledar

z notezom (12x7 cm).

Mali koledarček

(8x4 cm),

se dobi v vseh knjigarnah in trgovinah s papirjem, v lični in prvovrstni izdelavi.

Direktna naročila sprejema:

Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani

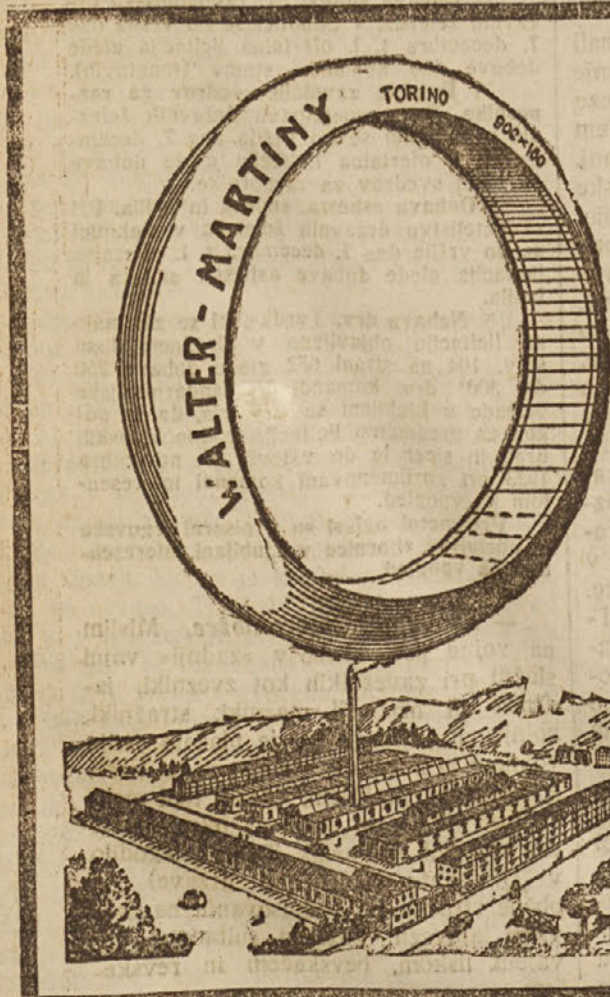
Wolfova ulica št. 1.

Mali oglasi imajo uspehi!



Na mesečne obroke po 250.— Din pri L. BARAGA — Ljubljana ŠELENBURGOVA ULICA 6/1.

Vedno zadnje novosti SAMO Selenburgova ulica 3 GRIČAR & MEJAC.



Telefon št. 588.

Telefon št. 588.

'SVET d. d. LA' LJUBLJANA

Centrala:

Rimska c. 2 Hilšerjeva ul. 5

Podružnice:

Dunajska c. 20 Mestni trg 25

Maribor Zagreb Beograd

Tovarniška zaloga polnogumijastih obročev, pneumatike in vsake vrste tehniških gumijevih cevi, auto - delov in vsakovrstnega auto - materijala.

Ima razpolago Stiskalnica za montiranje polnogumijastih obročev.

Velika zaloga elektro-materijala.

Zastopstvo svetovnih tovarn.

Solidna in točna postrežba. Cene brez konkurence.

Za Miklavža!

Najcenejše in najhvalečnejše darilo našim mlim je:

Mej zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spadajočim besedilom, za pouk in kratak čas Din 6.—

Moji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15.—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog za po-barvanje z akvarel - barvam ali pastel - barvniki Din 4.—

Črripeter

staroznana, vesela družabna igra za zimske večere. I igra Din 4.—

Na novo izšla knjižica: Ivan Albreht:

Zelena livada

Zbirka izvirnih pesmic, mičnih povestic in pravljic iz domačih in tujih krajev. Obsega 64 strani. Najprimernejše darilo za našo nežno mladino. Cena lično vezani knjižici Din 15.—

Vse se dobi v Zvezni knjigarni v Ljubljani, Marijin trg 8

Poljedelski stroji

Mlini

Žage

Gatri

Lokomobile

na bencin

sesalni plin

in paro

Motorji

Opekarne



Lastna livarna železa in kovin

Krožne peči

Stroji za cementne izdelke

Vsakovrstne sušilnice

Transmisije

Mlinsko kamenje

umetno in naravno

K. & R. Ježek, Maribor.

Centrala: Blansko (Č. S. R.).

Zahtevajte prospekte in ponudbe!

Vlad. svet. Franjo Župnek:

Regulacija-osušenje in namakanje Cerkniskega jezera in Notranjih kotlin.

Ze kot ljudskošolski učenci, že bolj pa kot dijaki smo občudovali popise čudovitega Cerkniskega jezera. Rimljani (Strabo) so imenovali to čudno jezero »Lacus Luzeus«. Zelo obširno opisuje Valvasor Cerknisko jezero v svoji knjigi »Die Ehre des Herzogtums Krain« in pravi, da je narava na marsikaterih krajih naše zemlje naredila čudovita čudesa (čudesna), toda nobeno navedenih čudes ni tako posebno, znamenito in čudovito, kakor ravno Cerknisko jezero, kajti po obširni planoti tega jezera se tekem čez leta vozijo lovci v čolnih in strelajo živje gosi in rabe, lovijo ribe in rake, za tem se zopet na isti planoti orje, seje, kosi in žanje in s'ednjic se pa celo vrši lov na jelene, medvede in volkove, ki se zatečejo v te pokrajine.

Valvasor skuša to prirodno čudo pojasniti na primeren način in navaja različne hipoteze, vraže in čarovnije ter satanske zvišave in slepila.

Leta 1747 je izdal P. A. Desing precej dober popis jezera. Iz tehničnega stališča sta Cerknisko jezero popisala: Leta 1780 T. Gruber v svojih pismih »Briefe des hydrographischen Inhaltes aus Krain«; inženjer Schaffenerath je pa izdal leta 1835 brošuro: »Projekt für regulacijo voda, ki se stekajo v Cerknisko jezero«. V tem spisu naznanja ozir. prijavlja inž. Schaffenerath svoj »Detail Nivellement Cerkniskega jezera«. Po njegovem nivoiranjem in računih ima jezero od juga proti severu padeč 310,9" kar je pa velikanska, hidrotehnično naravnost neumljiva pomoč, kajti Cerknisko jezero nima, kar se že s prostim očesom vidi, prav nobenega padeča, ter je, kakor bomo pozneje videli, na severozahodnem koncu, kjer se odteka, višje kot v sredini.

I. Cerknisko jezero leži v kotlini med Javornikom (1270 m) in Slivnico (1115 m) na Notranjem ter se spremeni njegova ravnanja, ki meri okoli 38 km², vsako leto po dvakrat in sicer spomladi in v jeseni v pravečo obsežno jezero. Prava jezerska tla merijo 26,4 km² ali 4500 oralov, pri velikih poplavih se pa razlije voda tudi čez Dolenjejezerske, Dolenjejevske, Cerkniske, Martinijske, Grahovske, Zirovniške, Gorenjejezerske niže in travnike ter zalije vasi Dolenje Jezero in južni konec Dolenje Vasi skoraj do 1 metra visoko. Tedaj meri jezero čez 38 km².

Dejansko tvori Cerknisko jezero velik naraven rezervoar, katerega si je narava vsrhnje regulacije odtoka velikanskih množicnih padavin na Javorniskem, Snelerskem in Dinarskem pogorju sama ustvarila.

Vsa perijodična jezera na Krasu kot: Cerknisko, Petelinsko, Palčisko, Bačansko, Čepiško, Vransko jezero ter Starotrska, Planinska kotlina in Pivška-Nanoška dolina so veliki naravni vodni rezervoarji za prekoberne podnebne padavine na Krasu. Te meteorne padavine znašajo na Snelerskem, Dimarskem, Javorniskem in Nanoškem pogorju ter na Hrušički letno čez 3000 mm ali več 3 metre višine, to je 3000 litrov vode na 1 kvadratni meter. Kakšne strašne poplave bi bile vsako pomlad in vsako jesen v Planinski dolini, na Ljubljanskem barju in v Savski dolini, ako bi veliko Cerknisko jezero ne zadrževalo več 100 milijonov m³ vode kot naraven rezervoar in iste polagoma ne oddajalo v nižje kotline in doline.

Domneva, da Kras nima vode, le torej popolnoma neutemeljena, ker ravno te velike meteorne padavine kažejo, da je Kras prekomerno z vodo preskrbljen.

Največje pritoke dobiva Cerknisko jezero iz Loško-Starotrske doline in izpod Snelerskih in Javorniskih višin. V prvi vrsti pride v poštev:

1. Združeni Veliki in Mali Obrh, ki prihajata izpod Ravnogorskih, Babnopoljskih in Prezdskih višin in kotlin in se stekata v požiralnik pri Danah ter izvirata v jezero pod Varhom, južno Gorenjejezerske jezera v dveh močvirnih izvirkih. Ti veleizvirni tvorijo impozantno, čez 50 m široko reko Str-

MAURICE LARROUY: Besni bivol.

(Novela, iz francoščine prevel P. V. B.)

Gospodična Hardioz je zaposleda svojo kabino, spravila svoje kovčke in torbe v red, preiskusila razsvetlavo in ventilacijo, in se vrnila nato spet na krov parobroda Tourane.

Saigonsko obrežje je žarelo v popoldanskem solncu. Tourane se je imela odpeljati šele o polnoči v Marseille. Geneviève pa je sovražila drendaj zadnje ure in se je rajši udobno urenila.

To je bil zadnji del potovanja okoli sveta, katerega je bila podvela s svojim očetom, ki je bil bankir. Toda g. Hardioza so klicale nujne zadeve v Pariz nazaj in vrnil se je iz Japonske preko Amerike. Da pa ne spravi svoje hčerke ob azijska čudesa, jo je pustil nadaljevati krasno potovanje. Od pristana do pristana jo je bil priporočil svojim prijateljem ob Tihem oceanu.

Trije meseci bivanja v uspavajoči tropski vročini Indokine so Geneviève živahnost potrli. Bila je prav udobno v ležalnem stolu in si pahljala na pol zaprte oči, ko se ji je približal mlad mož in jo pozdravil.

— Vse je urejeno, gospodična. Tu je vaš listek za prtljago, vaš vozni listek in zamenjani denar. Želite še kaj drugega?

— Prepričajni ste, gospod Varille! Tri mesece vas že izkoriščam.

— Toda prosim vas, je ugovarjal Varille in zardel. Vaš oče mi je naročil, naj vam napravim vaše bivanje tako prijetno kot mogoče. Vaša povelja so bila moja sreča.

— Da, da, bila sem sitna, nemirnostna... Nebo in zemlja ste vznemirili, da zadržite moji fantaziji. Povsod bom pripovedovala o saigonskem čarodiju.

žen, ki se pomika mimo Lazov. Gorenjejezerska in Otoka v velikih vijugah (serpentinah) proti Doleniem jezera in Dol. Vasi ter proti požiralnikom Velika in Mala Karlovca.

2. Največje vodne množine prihajajo ob nalivih v jezero izpod Javornika v Zadnem Kraju, kjer pride iz večerlov: »Pod Skalami, Vranja Jama, Mala in Velika Bonarica, Tresenc, Kotel in Suhadolca toliko vode na dan, da se jezero v 72 urah napoim.

3. Treji večji pritoki v jezero daje Zirovniška, ki izvira na Bloških višinah pri Lužarjih, Ravnah in Studenci ter pronic pri nizki vodi že pri Velikih Blokah, pri povodnih pa šele južno pod Faro pri Metuljah ter izvira vzhodno Zirovnic.

4. Drugi manjši pritoki kot Šteberška, Lipšenica, Grahovska, Martinijska, Ušiva Loka itd. dajejo večalmanj stalne vode v jezero.

5. Četrti večji stalni pritok je združena Velika in Mala Cerkniska, ki izvira na St. Vidskih, Sv. Trojiških in Stražiških-Otavskih višinah. Ker ta izvira v glastoškriljavski formaciji, prinaša največ naplavin v jezero.

Vsako leto spomladi in v jeseni poplavi Cerknisko jezero visoka voda. Ta povodni potem odteče v nekaj tednih (4 do 5 tednov) po podzemeljskih jarkih in rekah kot: Majna in Velika Karlovca, Skedenca, Okenca, Narti, Sovinska Jama (splošno Svinjska Jama imenovana), Jama pod Gradom, Rešetca, Kriz, Rešeto, Vodonos, Retje. V jezero pa ostane po odtoku visoke vode takozvana »nizka jezerska voda«, ki osebno po spomladanski poplavi stoji po več mesecev v jezeru in običajno šele začetkom julija toliko odteče, da se jezero večalmanj posuši. Vsled tega more v jezeru poznati le ločje in bičje, ki zraste v nekaj tednih 1½ do 2 m visoko. Dosedaj se pa močvirna jezerska tla niso nikdar toliko posušila, da bi moglo prebivalstvo v suhem konstiti bičje in ločje, ki se je moglo porabiti le tedaj za stello, ako ni poleg poplavlja pri običajnih nevlitah blatna voda jezera.

II. Možnost regulacije in osušenja Cerkniskega jezera.

Ze v prejšnjem stoletju se je vraščanje ventiliralo, kako in na kak način bi se dalo jezero osušiti in tako rezultati, da bi se mogla cela, 2640 ha ali 4500 oralov obsegajoča jezerska ravan z več metrov debele črno zemljo spremeniti v žitno polje, vrtove in najrodovitejše travnike.

Ze leta 1840 so se vršile neke ankete v tej zadevi, toda prijavila so se tako fantastična mnenja, da je zadeva več kot tri desetletja počivala.

Leta 1873 je prevzel tozadevne študije inženjer dr. Raf. Vicentini iz Trsta ter iste leta 1874 v Ložki, Planinski in Ljubljanski dolini nadaljeval. Leto pozneje je menda podal svoje poročilo in svoje predloge.

G'de regulacije Loško-Starotrske doline je podal isti tamošnji razmeram novsem prikladne in lahko izvršljive predloge ter je proračunal popolno osušenje te doline na 212.500 gold.; manjšo, nepopolno pa na 122.500 gold.

Dotični višinski podatki, katere je inž. Vicentini s svojim višinskim merjenjem in nivoiranjem doznal in navedel za posamezne Notranjske kotline in za Ljubljansko barje so pa popolnoma napačni. Tako pravi Vicentini, da leži Ljubljansko barje za 141 m nižje kot Loška dolina, dalje 114 m nižje kot Cerkniska dolina in 50 m nižje kot Planinska kotlina. Delansko pa leži Ljubljansko barje za 280 m nižje kot Loška dolina, dalje 259 m nižje kot Cerkniska dolina in 161 m nižje kot Planinska kotlina.

Morska višina Loško-Starotrske doline znaša namreč med Danam in Smaratu 570 m, Cerkniskega jezera 549 m, Planinske doline 451 m, Ljubljanskega barja med Bistvo in Vrhniko pa 290 m.

Za Cerknisko jezero je predlagal dr. Vicentini le delno regulacijo tako, da bi se le Zadnji Kraji in izmeri 150 ha (260 oralov)

— Ena edina beseda, ki jo prosim na kolnih, bi me pomlačala. Toda vi molčite... odhajate. Zakaj niste počakali štirinajst dni na prihodnji parobrod?

— Ali si ne daste ničesar dopovedati? Dobro veste, da mi je moj oče dovolil samo mesec dni za Indokino. Pošilja mi že telegram za telegramom...

— Tourane odhaja šele po polnoči! je dejal Varille vneto. Lahko se še izkrate. Niste še vsega videli... in toliko vam imam še povedati.

— Imam li morda vaše železno zdravje? To podnebje me mori. Nobenega teka nimam več... spanja tudi ne. Ali hočete, da zbolim?

— Dobro torej, je dejal Varille naglo in žalostno, a z nežnim glasom. Kaj pa hočete storiti teh deset ur do odhoda parnika?

— Počivati, sanjati čisto sama. Spominjati se krasnih treh mesecev.

— In jaz? Ne zapustim vas do zadnjega žvižga sirene! Ne! Nikakor ne! Tako se ne bova ločila! Pridite z menoj in napraviva zadnji izlet v mojem avtomobilu... kamorkoli... daleč po prazni cesti. Hočem...

— Vi hočete? Vi hočete! je dejala Geneviève kljubovaje in živahno.

— Čujte moj predlog: hočem iti z vami v avtu na lov, vozila bova z vso hitrostjo v mraku in noči. Preplašene živali bodo bežale pred vozom, vi jih boste pa streljali. Pri povratku jih bova pobirala. To bodo veliki spomini, višek užitka!

— Dobro! Toda, ali me boste privedli o pravem času nazaj? Ne bi vam odpustila... moj oče pa tudi ne.

— Idiva. Vzame dve puške, naboj, bencina! Pridite, kakor ste!

Geneviève se je otesla svoje lenobe, zavila svojo krasno glavičo v veliki vijoličasti pajčolan, ki jo je branil solnčnih žarkov, in se dvignila.

Bila sta že daleč iz Saigona. Pustila sta za seboj prostrana predmestja in

in pa še približno enako velik drugi, najnižje ležeči del jezera »Kriz« torej skupaj približno 300 ha ali okoli 500 oralov v stalno jezero spremenilo.

Toda kot pravo jezero, bi bil le Zadnji Kraji v uporabi, kjer je nameraval dr. Vicentini 6 do 10 milijonov kubčnih metrov vode rezervirati.

Stroške za to osušenje, s katerim bi se po mnenju inženjerja Vicentinja jezero stalno osušilo, je isti predljudil na 277.000 goldinarjev.

Za popravilo in poglabitev različnih požiralnikov, kot Narti, Sovinska Jama, Mala in Velika Karlovca, ki bi po nazoru inž. dr. Vicentinja vso poplavo Cerkniskega jezera takoj v globoke doline odvajali, je predljudil na 6000 gold., tako da bi vsa osuševalna in regulacijska dela stala 283.000 goldinarjev.

Vzlic temu, da je inž. Vicentini v svojem tehn. poročilu poprej natančno izračunal, da se nahajata v Cerkniskem jezeru pri navadni poplavi čez 105½ milijonov kubčnih metrov vode (105.500.000 m³), je končno vendar predlagal, da bi se z navedenima dvema »bazenoma« ali »zadrževalnima« Zadnji Kraji in Kriz v skupnem površju 300 ha ali 500 oralov in z vodno množino do 12 tisoč m³ dalo vseh 105.500.000 m³ vodne poplave takoj v nižje ležeče doline odpraviti.

Po dosedanjih opazovanjih priteče namreč pri večnevem intenzivnem deževju v jezero do 240 m³ vode na sekundo. dočim jo more odtekat pri visoki poplavi le 85 m³ na sekundo in to le tedaj, ako tudi Velika Karlovca deluje.

Potemtakem bi bil predstojete navedeni osuševalni in regulacijski predlog inž. dr. Vicentinja ne samo nezadosten in neizvršljiv, ampak tudi za vse nižje kraje (doline) kot za Planinsko dolino in Ljubljansko barje nevarnost katastrofalna.

Inž. dr. Vicentini poroča koncem svojega elaborata, da je pri svojih poizvedovalnih proučevanjih tudi neki »radikalni« načrt, ki bi brezovno osušil popolno osušenje (prosciugamento) in stalno regulacijo Notranjskih kotlin, to pa radi tega, kar je prišel pri proučevanju osušenja Cerkniskega jezera na zelo velike težkove.

Ta načrt bi obstajal v tem, da bi se odvajalo vodovje iz Notranjskih kotlin potem »podzemeljskih odvajalnih kanalov« to je po »tunelskih kanalih«.

Tako bi se naredil »kanal-tunel« iz Loško-Starotrske doline do izvira Stržena v Cerkniskem jezeru, iz Cerkniskega jezera bi se zopet naredil »kanal-tunel« (kanalski uredor) v Planinsko kotlino in iz Planinske kotline na zopet tunelski kanal v Ljubljansko dolino do Vrda. Vsi štirje — rekte: trile — tunel-kanali bi merili nekaj čez 15 km (zadnji sam čez 8 km) in bi znašali stroški za ta dela v najugodnejšem slučaju okoli 1.500.000 gold. Ker bi na bilo potrebno, da se potem tudi Ljubljanca tako »regulira« (menda poslobi in razširi), da bo moč vsa ogromno vodno maso ob poplavi iz Notranjske odvajati, bi stala ta regulacija čez 1 milijon gold., ter bi prišlo k tem za izravnano notranjskih voda še 500 tisoč gold., tako da bi stalo vse to skupaj čez tri (3) milijone goldinarjev. Ta dela bi pa po njegovem mnenju ne bila »rentabilna«.

Mi pa pravimo, da bi predstojete predlagana dela ne bila samo nedobroizbrisna (nerentabilna), ampak ista so iz hidrotehničnih, vodno-gospodarskih, agrarno-ekonomskih in javnopravnih ozirov nedopustna in neizvršljiva.

Več o tem tako važnem vprašanju pozneje.

Vsa zadeva je pa zopet zaspala, in to natbrž radi tega, ker največji interese pri Cerkniskem jezeru za to, za Notranjsko tako važno agrarno-deželno-kulturno vprašanje nimajo pravega zanimanja, oziroma ker bi celo ti kmetijski interesi kolidirali z dosedanjimi stariimi praviciami ribolovnih posestnikov in posestnikov »jezerskega lova« na divje rabe, gosi itd.

Da stvar pravilno potlasimo, moramo navesti, da je Cerknisko jezero v ceji površini razdeljeno in parcelirano na tisoče travniških parcel in da imajo največja posestva in ribolovne pravice v jezeru eraršine Haasberg (Planina), knez Windischgrätz), graščina Šneperk (knez Schönburg-Waldenburg), graščina Bistra pri Vrhniki (Galle) imenom nekdanje graščine Timn-

lack, Ložko, in graščina Nadlišek-Turjak (Auersperg). Tem največjim jezerskim posestnikom pripada predvsem ribolov v jezeru, ki se še vedno izvaja po starih, že v Valvasorju popisanih običajih. K tem pri de dalje še jezerski lov na divje rabe, gosi, čaple itd.

Ako bi se torej jezero osušilo po zgoraj navedenih Vicentinijevih načrtih, pcutem bi moral nehati ribolov in pa tudi približljni jezerski lov bi sam ob sebi odpadel.

Ker pa ima ta privilegirana gospoda doma dovolj njiv in travnikov, je pač umevno, da se ista ni navduševala za od kmetijskih krogov zahtevano osušenje in melioracijsko Cerkniskega jezera ozir. jezerskih zemljišč, ker bi s tem izgubila najprihodnejši šport jezerski lov in interesantni ribolov.

Tudi sanitarni oziri, iz katerih so oblasti nalveč zahtevale to regulacijo, niso te opravičene gospode dalje tangirale, ker so bili isti v času, ko so začele gnile ribe v okolici jezerskih požiralnikov z nezadostnim smradom zrak in vodo okuževati, močvirni miasmi na mrzlico in legar širili, že davno na svojih zračnih graških domovih.

Tako so tudi Vicentinijev načrt in predlogi zasnili.

Leta 1887 je prišel graf Pace kot skrajni glavar v Logatec; in isti je te načrte zopet izkopal menda na prošnjo gozdnega in graščinskega upravitelja kneza Schönburg-Waldenbura, pl. Oberbetsgerja v Snelpergu (Smaratu), ker je bila med tem časom Loško-Starotrska dolina tako poplavljenata, da je v Snelerskem gradu voda stala do polovice prvega nadstropja istrakokot v hiši lesnega trgovca in žagarja Rozina v Pudobu.

Toda graf Pace je prehitro odšel v Bukovino in zadeva je zopet počivala.

(Nadaljevanje v prih. ned. števil.)

Junaška pleša.

D'Annunzio ni mogel oplešiveti kakor ostali smrtniki, Postal pa je golovrh v dvoboju. Do 22. leta je nosil gostovanje, kostrasto grivo, ko se je sabljal z nekim odvetnikom iz Abruzzov. Advokat je pesnika tako rámeno oplazil z bridkim rezilom po glavi, da je Rapaguetov sveleok, slikar Michetti, začel loviti čez drn in strn krutege »mečnikovca«, hoteč ga ubiti. Med tem pa je zdravnik skušal D'Annunzio ustavititi kri, ki je curkoma tekla po ranjenikovem obrazu. Ker pa se mu le ni hotelo posrečiti, je neizkuščen, golobradi lečnik kar polno steklenico železnega perikiorura izlil na rano. Krvotok je prestal. V nekaj dneh se je rana zacelila, mnogo potrošil za pogozdovanje svojega Krasa, toda prvotnega krasa ni bilo več nazaj. In kakor Cezar si je poet pokrtil plešo z avreolo.

Isabela Eberhardtova.

To je bila Rusinja, ki je v moškega preoblečena živela v francoski afriški vojski. Prebila je mnogo bede in bridkosti. Odlični pisatelji so jo več ali manj jasno popisali v svojih umotvorih, tako Barrucand, Vigné d'Octon in Kipling. Te dni so spoznali nesrečno junakinitjo v Kistemaecarjevi drami L'Esclave errante kot glavno osebo Nikolo Darboisovo. Toda Jean de Merry trdi, da jo je dramaturg po krivici predočil kot izmisljeno dušo, zmnoženo vseh slabosti. Ako se je ime te čudovite ženske otelo poznabnosti, naj se ne bi bil oskrnil njen spomin.

Ako bi se objavile zveze med Londonom in Berlinom izza zaselbe Porubra, bi se bržkone mnoge nemške napake razložile po revščinih pobudah angleške diplomacije.

Le Temps.

Čast, komur čast.

Odličen angleški zdravnik, profesor Ernest H. Starling, je vrgel v žabjo mlako vodopivec, prohibicionistov, abstinentov debel kamen. Ta mož vede in zdravega razuma je te dni po nepristranskem raziskovanju in dolgotrajnih poskusih obelodanil delo »Vpliv alkohola na ljudi«, ki je vzbudilo veliko pozornost v Angliji in Ameriki. Zaktjuček je ta, da alkohol, uživan v zmerni količini, ne samo ni škodljiv, namreč da predstavlja močno kreplivo... To bi bil vesel pokojni oče Stanislav Škrabec, ki si je upal v bujni dobi piščalkarstva braniti vinski trto. Ob tej priliki sem se spomnil sledeče dogodbe s francoskih tal. Minister je službeno obiskal veliko vas, kjer so mu pokazali lepega starca 84 let, ki svoj živi dan ni drugega pil kot vodo, daši se tam prideluje sijajna kapljica. Minister je pristrčno častital možancu na vzorni treznosti, ki mu je omogočila doseči tolikšno starost. Ko pa je končal, mu je osemdesetletnik odvrnil: »Moi starij brat, ki jih ima že devetdeset na grbi, bi me bil semkaj spremil; pa je bil preveč natreskan, da bi bil mogel zdoma, kaiter — ne bodi grdo rečeno, gospod minister — še nikdar se ni iztremlil, kakar ima usta pod nosom.«

Dr. Starling piše: »V civilizirani družbi, kakor je naša, bi bila prenoved vseh alkoholnih pijač, celo če bi se uvedla z enoglasnim odobranjem, pogreška, kajti nasprotovala bi trajnim koristim plamena. Ako pa bi se vsilila po zakonu zoper željo in uverjenje so razmerno številnih občevanov, bi bila po mojem mnenju prav blizu nezgode.« Gotovo je, da je zloraba alkohola kvarna in pogubna. Ali pa menite da, čezmerno uživanje »žabjega sirupa«, čiste in nedolžne vodice, nima slabih posledic? Le pomislimo, kako je sveta inkvizicija v srečnem velku do smrti trpinčila mnogo svojih žrtev, nalivaje jih nad potrebo s studenci. Prav nazorno vam take stvari pripisuje Coster v svojem pavil-hastem Kerempuhu-Ulenspieglu.

Žepna ura.

Vsak jo nosi s seboj, pa malokdo ve, kdo in kje jo je iznašel in kakšne faze je vse preživela. Žepne ure so iznašli koncem štirinajstega stoletja. Zgodovinarji pripovedujejo o žepni uri, ki je bila napravljena v Nemčiji in je bila poklonjena leta 1380. Karlu V. francoskemu kralju. Zgodovinarji pristavljajo, da ni bila večja od oreha. O Henrik VIII. je znano, da je imel uro, ki je šla cel fe-den, ne da bi jo bilo treba naviti. Vendar pa so bile ure do leta 1673 na Angleškem zelo redke. Tega leta pa je izumil Anglež Huyghens pero, ki je uravnavalo in gnalo ure in nihalo. Od tega časa so se vrstili izumi v urarski stroki leto za letom. Pri tem ko so doslej ure kazale kot najmanjšo časovno enoto uro, so kmalu uvedli tudi minutne in sekundne kazalce. Ščasoma so uvedli tudi kazalce, ki kažejo dneve v mesecu, v tednu, ki kažejo spremembe lune in solnčni vzhod in zahod. Tako se je iznašila naprednejših početkov tekoma časa razvilo naimodernejše urarstvo, kakoršno je v Švici in Nemčiji, kjer izdelujejo naprečnejše ure Omega, Schaffhausen in raznih drugih znamk.

Smrtno zadeta žival je padla... Avto je hitel naprej. Motor je delal prenapeto in izpuhteval silno vročino. Iz hladilnikovega zamaška se je vlekla bela para.

Naenkrat je postalo čisto tema. Tropicna noč se naredi v nekaj trenutkih. Vsemirje je izgledalo žalostno, polno bolestin glasov in vonjav. Iz bližine je rjovenje lačnega tigra prihajalo skozi stebrovje temnih debel. Gozd je obmolnil, ko je hodil mimo on, ki je neizprosno. Edini on je govoril v svojem kraljestvu. Njegov glas se je bližal cesti Varille je začel voziti počasi.

— Zakaj? je vprašala Geneviève. Ta tiger bi nama ravno prav prišel! To bi bil veliki spomin!

— Čas je, da se vrneva, je odgovoril Varille in ni odgovoril na vprašanje. Tako se je glasil vaš ukaz. Treba je priti na ladijo. Pritisnite na gumb, ki je pred vami, da prižgete reflektorje. Hočem videti če obračam.

— In če bi dodali še četrte ure? je prosila Geneviève in se dotaknila Varillove roke. Toda ta je že obračal.

— Niti minute! je odvrnil hripavo in začel voziti nazaj v smeri proti Saigonu.

— Kaj nekaj ni v redu? Ce bežiti pred tigrom, zakaj ne vozite več tako naglo?... Zakaj se ne ustavite, da pobere mo jelena?

— Pretežak je, ne bi ga mogla dvigniti. Pobrala bova zajca... Ne, vse je v redu. Morda je motor malo preveč razgret. Morala bova bolj počasi voziti do prve vasi za rizevimi polji. Tam bom dobil sveže vode za hladilnik.

Vkljub temu, da se je brzdal, se mu je glas spremenil. Slabe volje se je mladinka nagnila nazaj, vsa zabava ji je bila pokvarjena.

Varille je pazil na hladilnikove zamašek in vozil je previdno. Tigrovo rjovenje se je izgubljalo v daljavi.

— Ničesar več ni na tej cesti, je pripomnila Geneviève, ko je zaman strme-

z onjem džungle. Geneviévin pajčolan je božal Varillovo lice, tako da so njegove roke neravno drhtele na krmilu.

— V petih mesecih, je dejal, mi bodo zadeve doprščale, da se vrnem v Francijo. Ali naj grem, ali pa naj ostanem v Indokini?

— Toda dragi moj gospod, kaj pa imam jaz opraviti s to zadevo?

— Ne grem v Pariz, če moja tamna mošnja prisotnost ni po godu.

— Moj oče ho silno vesel, da se more osebno zahvaliti najpozornejšemu vodniku, ciceronu, ki...

— O, kaj še... Ostanem torej tu! Ali ne rabijo blazirani potniki dobrega pilota?

— Na vaši cesti ne vidim ničesar. Ali mi niste rekli...

— Gluhi ste za moje besede... Glejte! Ali vidite tamle tisto piko? Zajec ali lisica!... Sibri!... Naslonite puško na vetrobran! Privzdignil je ušesa, zapazil nas je, beži, luč ga je zmedla, ne more ne na desno, ne na levo. Merite! V dvajsetih sekundah je naš! Streljajte!

Rdeči blisk je posvetil na cesto, zajec se je dvakrat prekotatil v zraku in padel mrtev na tla. Kazal je svoj svetel trebuh. Varille je storil z avtomobilom nevaren skok v stran, da ga ne povozil.

— Lepa žival in dobro pomenjena! je priznal. Pobrali ga bomo na povratku. Hotel bi vam pa ponuditi srno ali malega mrjasca.

Lice je žarelo Geneviévi, ko je spet nabila puško. Ostri duh smodnika je povečal parfumov vonj.

— Hitreje, hitreje! je dejala.

Zadela sta na jelena. V diru se je hotel zagnati na desno ali levo v grmičje, toda motorjev ropot ga je zadrževal na cesti. Tako je zdržal več minut.

— Hitreje, hitreje! je vpila mladinka.

— Gremo s polno hitrostjo... Jelen se polagoma utruja!... Naš bo!... Tu ga imate!

Zanimivosti.

Vedno daljši dnevi.

Prosluli angleški učenjak A. S. Edington je objavil razpravo, po kateri si osvežimo staro resnico, da je pred daljnimi dobami sonce močnejše žarelo nego li danes, in sicer 20- do 50 krat več. Nadalje, da je mesec nega dni tvoril del zemlje, od katere se je kesneje odtrgal. Tistikrat se je zemlja popolnoma zasukala v treh ali štirih urah. Pod vplivom solnčnih kakor lunskih plim in spriču razpršitve (dissipacije) po drgnjenju enega dela zemске energije se je kroženje zakasnilo in doseglo 24 ur. Ta opočasnitev se nadaljuje; tako se dan v enem stoletju poveča za šestdeset sekunde, ali za eno minuto vsaj 6 milijonih letih. Kogar veselijo goščastne številke, naj si preračuna, kdaj bo dan dolg 48 ur, in potem še, koliko časa je zemlja delovala, da je od početnega obrata v 4 urah oslabela na današnje obkrožne dobe.

Blagodar znanosti.

To jesen so v San Francisku vpricho diplomatskih zastopnikov raznih držav preizkušali nov plin, ki ga je iznašel Harry Quinck iz Oaklanda. Poskusi so se vršili v prazni trgovini ulice Montgomery št. 655, kamor so bili prinesli več žrtev, namreč b u d e r ali morskih prašičkov. Učinki tega plina so grozni. Izumitelji je izjavil, da je količina tega plina, uporabljena pri omenjeni priliki, zadostovala, da se na mestu zadušijo vsaj 100.000 ljudi, šetajočih po San Francisku. Ta novi plin je bil odkrit tik pred premirjem, Henrik Quinck ga je dal na razpolago vojnemu oddeljenju (War Department), ki pa ga ni hotelo uporabiti.

— Morski nestvor. 40 milj od južno-francoske luke Cetté so trije laški ribiči našli v svoji mreži pravo pravcato pomorsko pošast podobno somu, toda glava spominja bolj na povodnega kobja. Ta prikazen je dolga 5 m in tehtala okoli 250 kg. Zrelo, nad 50 cm široko, je posejano z drobnimi zobci. Žival smatrajo za doslej neznanu vrsto morskih volkov.

— Dinosaurusova jajca. Ta pošast je žvela pred Noetom, ki ni mislil na to, da bi jo bil otel na svoji barki. Zdaj je ni več, samo učenjaki izgrebejo kako okostje v ternarnih ali kvaternih ozemljih. Je bil dinosaurus oviparen ali viviparen, t. i. ali je legel jajca oziroma kotil žive mladiče? Do danes se to ni znalo. Danes pa vemo, da mu je strahanska samica nesla jajca. Saj jih je ameriški učenjak Ray Chapman Andrews zasledil v Aziji, zakopane v mongolskem pesku, 14 okamenelih jajec, ki jih je znesla gorostasna životinja, katere okostnjak je ležal v bližini. Bila so kakor jajca plazilcev podolgovata, z dvojno konicno na obeh krajih, nekatera nalahno sploščena. Dolžina se giblje med 8 do 16 cm. Vse kaže, da jih je velikanka pravkar odložila, ko jo je presenetil peščen vihar, ki je zasul njo in vso dolinico, kjer je čepela... Vesel svoje najdbe je ameriški strokovnjak naglo krstil pokojnega dinosavra, ki se bo posemal nazival protoceratops Andrews.

Zanimiv slučaj dvojne amnezije.

Arthur Whitney iz Sv. Pavla (Minnesota) je bil v septembru 1918 na francoskem bojišču zastrupljen s plinom. Prišedši domov je pozabil na svoje prejšnje življenje kakor tudi na svojo ženo ter otroka. Tako se je vnovič poročil in živel srečno kot opravnih prohibicije. Nedavno je hotel ustaviti tovrstni avto naložen s prepovedanim pivom in bil pri tem težko ranjen. Ko se je zavedel, se je zopet spominjal prve žene in dedeta, na drugo pa je povsem pozabil. V solzah je pripovedoval o zakonski sreči s prvo svojo družico, ki jo sedaj redarstvo išče. Izvedenci menijo, da ni odgovoren za dvoženstvo. Vendar ne bo smel izbirati med svojima ženama niti živeti z eno samo — razen če se zapiše v mormonsko versko ločino.

Pes in mačka — rak in jetika.

Zdravnik Bazin opozarja na to, da psi večkrat prenašajo raka na človeka. Samo dotik z okuženim kužkom zadostuje, da se povzroči pri človeku isto smrtno zlo. V zasledu (okraj Orne na Francoskem), ki šteje 23 prebivalcev, je v 18 letih Bazin našel 8 smrtnih slučajev radi hudih oteklin, ki so vse pasjega izvora.

Tudi tuberkulozo često širijo domače živali. L. Rabinowitz iz Berlina je obelodanil o tem poučno statistiko. Po njegovem zadržanju prihaja največja opasnost od psov in mačk. Izza l. 1914. je sorazmerje sušičnih kužkov v Berlinu poraslo od 1,6 na 2,4%, pri mačkah od 11 na 14,7%. Pri nas se omalovažuje pasji ali mačji kašelj — saj pravijo Hrvatje »ženske suze — mačji kašelj« kot oboje brezpomembno — vendar po krivem. Meni se, da je to znak prirodne starosti, dočim gre za bolesten pojav, ki grozi človeškemu zdravju. Torej več previdnosti pri ljubiteljih četvernožcev!

— Drago platno. Posebno, če je poslikano — z oljem in podpisano z nekimi imeni. V Londonu je bogat Američan kupil dve Reynoldovi sliki: »Mladi vedež« in »Portrait lady Grosbinove« od lorda Glenconerja za blizu 100.000 liver. Poznavalci protestirajo, da bi se angleški umotvori izvažali čez Atlantik.

— Po vseh štirih. Na Daljnem zapadu je živel pred 100 leti star lovec (trapper), ki je bil ranjen na nogah in je prilezel 160 km na dlaneh in kolnih do bližnjega sela. Hranil se je z zeljčki, žužki in živalicami, ki jih je mogel zasčiti. Nekdo pa je nedavno spravil to postarno pripovedko v Omohi (Združene države) na dnevni red. Ker je nalezela na dvomljivce, je profesor House iz Omahe, ki je doseljal veljal za povsem parnetnega moža, sklenil dokazati možnost takega čina. »Sto milj daleč se priplazim — je izjavil — in spotoma bom užival, kar ujamem, bila miš ali pes...« In na licu mesta se je začel vaditi in vežbati. Kadar pa dobi dovolj žuljeve roke in kolena, se odpravi na poljevo potovanje.

Roman mlade sobarice.

Umrla je večkratna milijonarka 80-letna zarjavela devica, miss Eliza Walker, ki je kot 20-letna krasotica mimogrede prestopila iz velikega newyorškega hotela v začasnjo službo k neki zakonski dvojici, bivajoči v dotičnem hotelu. Ta »slučajna gospodarja« sta jo povabila, naj ju nekaj časa spremlja na potovanju. Žena je hitro umrla, mož pa nekoliko tednov kasneje, zapustivši vso svojo imovino — več milijonov dolarjev — svoji Walkerici. Dvajsetletna letopica je odklonila vse doletovalce, ki so jo želeli osrečiti ter je pričela potovati (Nomen omen: walker-šetalka). Čez čas se je nastanila v peti Avenue v Novem Yorku, torej najbogatejšem delu mesta, in bodla v oči s svojo ekcentričnostjo. Kadar so ženske nosile temne barve, je oblačila povsem belo platno kakor za tenis. Čim se je naveličala tam, se je odpravila za nekaj mesecev v Anglijo, nato pa neutrudno, nezamudno potovala po belem svetu.

— Dvigajen zaklad. Gaumon, posestnik v Limesu, občini Saint-Sixte (Loire), je poletni popravljaval svoj staro hišo, sezidano vsaj v 16. stoletju. Pri razdiranju so delavci našli na 7 vreč iz žaklievine, vse zakrane in na koncih zašite. V slednji vreči je bil drobšč in leseno ravnilo z zarezami. Čez nekaj dni so našli še drugih vreč z novci, v celoti 6.50 kg težkih. Penezi so večinoma izza vlade Ludovika XV.

— The greatest in the world. Amerikanci so zatelebani v presežnik in povsod bi si radi prilastili to slavo, da so prvi na svetu. Doslej so že imeli največji kip, newyorško »Svoboda«, največji predpotopni nestvor »Diplodocus« v Carnegievem muzeju. Sedaj pa želé napraviti največji spomenik. Da bi proslavili hrabrost južnjakov med vojnama l. 1861 do 65, jim bodo njih rojaki izklesali kar velikansko goro, pa nič manj. Ogromna skala, podobna kupoli, se zove Stone Mountain ali kameniti hrib. To obrovsko soho je osnoval kipar Gutzon Borglum, ki je pričel to delo s čisto modernimi pripomočki. — Skulpture na kamenem griču bodo zavzemale na skoro navpičnem pobočju površino, dolgo 700 čevljev in 200 široko; tu boš videl podobe jezdecev, visokih nad 50 čevljev. Dela bodo trajala več let in bodo stala dva milijona dolarjev.

— Pesniški ideal. Lamartine je opeval v »Preludijah« (Meditacije) svojo angleško Elviro, ženo fizika Charlesa, kakor Prešeren svojo Julijo ali Kette svojo Angelo... Dr. Babonneix pa je pravkar razrdl s svojo brošuro naše lepe nazore o Lamartini Dulcineji, ki je prihajala v Gaud iz požrtvovalnosti do belgijskega kralja, pri katerem je »lepa Parižanka« prebila ves čas svoje odsotnosti. Pri tem je seveda spretno izkoristila svojo postojanko v ta namen, da je priborila svojim sorodnikom in prijateljem gmotnih koristi. »Kakšen preludij za Preludij!« je vzkliknil razdiralec iluzij Babonneix.

Podpirajte Jugoslovensko Matico.

Kdo je iznašel uhane?

Skoro neverjetno se bo zdelo, vendar je gola resnica, da je uhane iznašel v davnih časih neki tiran. Ta je namreč vojnim ujetnikom preluknjal uho, in ili je potem pustil pribiti kot sužnje na vrata njihovega gospodarja. Prevrtano uho je bilo znamenje suženstva. Da bi se pa rana ne zarasla, so jim vdela v rano koščke lesa. Ko je potem takšen suženj kdaj pozneje zadobil prostost in zopet kot svoboden državljani prišel med svet, je seveda hotel zabrisati znamenje nekdanje suženosti. Tega ni sicer mogel narediti, vendar je košček lesa, ki ga je nosil v ušesu, zamenjal z zlatom ali srebrom. Sčasoma so pa začele ženske tudi nositi zlato v ušesih kot lepotičje in iz teh zlatih koščkov so se polagoma razvili uhani v vseh mogočih oblikah in v vseh mogočih barvah.

Za svetovno reklamo.

Nekateri ljudje hočejo po vsej sili doseči svetovni sloves, četudi jim je pokončna glava — prazen klas. To se je posrečilo neki Američanki, katere slika je prinesel celo neki pariški list. Izvirna gospa si je dala opremiti kloboč z majhno kletko, v kateri se stiska živ karnarček. Ubogi krilatec se je butal ob tesne rešetke in čikal z okrvavljenim kljunom. Bog ve, je li redarstvo dalje časa dopuščalo okrutno barbarstvo barbarske babe in če ni utaknilo prismojene norše pod ključ, kjer utegne priti do spoznanja, da »manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim solncem sužnji dnovi...?«

— Škrba baba. »Škrba baba, v kambru sela, tristo hlebov kruha snela, enega pustila, peteljinu razdrobila.« Tako smo dolejnjski paglavci včas na gajali brezobzornim stankam. Tega pa ne bi mogli več napraviti 73 letni ženiči iz Brightona na Angleskem, kajti že v tretjih jih poganjajo zobje. Pred leti si je bila dala vse populiti in je vdela umetno čeljust. Iznenada pa so ji jeli poganjati nosi, nekateri pa se čisto zuna, drugi, samo kukajo na dan, rasto pa prav polagoma. Ženska mora pač biti močno pametna!

— Velik vojnik. Napoleon je dejal, da slednji vojak nosi maršalsko palico v svojem telefnjaku. In res, pod njim je postal prenekateri prostak velik. Dvomimo pa, da bi se to zgodilo z najmanjšim francoskim vojskavcom letnika 1923 iz občine Larochebeaucourt, ki meri natanko 1 m 25 in tehta 22 kg.

— Rak in zamorci. Vse statistike kažejo, da se bolezen rak češče ponavlja nego kdaj poprej. V Združenih državah se je umrljivost za rakom (na 100.000 prebivalcev) povečala od 74,4 leta 1911, na 83,4 l. 1920. Drugod je prirastek občutnejši. Med Indijanci v Uniji in v Boliviji je rak, in vobče ulje, redek. Prsni rak osobito je pravcata izjema. »British Medical Journal« (junij-julij 23) ugotavlja, da je ta bolezen malo znana pri zamorcih. Ponavljajo se kvečjemu pri tistih črnih, ki že 300 let živijo na omikani način. Učenjak Sharp je zasledil raka samo pri obrežnih zamorcih, kjer je stik z belim plemenom pogosten in tesen. V Nigeriji kakor Abesiniji je domala nepoznan.

Šah.

Končne študije H. Rineka.
Nal. št. 4.:
Beli: Kd1; Lc4, c7; Sd5; B: C6.
Črni: Kf5; D14; Lg5; B: f6, h4.
Beli na potezi izsili remis.
Nal. št. 5.:
Beli: Kf6; Ta6.
Črni: Kh8; B: c3, d2, f2, f3.
Beli na potezi izsili remis.
Nal. št. 6.:
Beli: Kc2, Td5; Sc4; B: d4.
Črni: Kf4; B: e2, e3, f4.
Beli na potezi izsili remis.
(Rešitve prihodnjik.)

Kura postala petalin.

Orpingtonska rjavkasta kokoš v Londonu je v poletju 1922 začela »fantovati«: ljubeznivo je očkovala s svojimi tovaršicami piškami in putami, dočim se je ogibala petalinov. Pa nikar ne mislite na eulenburgovstvo! Biolog H. B. Fell je dobil kokodajca v roke, jo osamil s drugo kokošjo, ki je v kratkem nesla plodovita jajca: dvoje piščancev so vzgojili, Bilo bi še več pickov in čibic, da ni popeteljena kura po nesreči utonila. Pozorna avtopsija je pokazala, da je imela pokojna ptarka tuberkulozo v jajčnjaku — želi, ki tvori jajca; zato so v preponi zrastle nove žleze, toda nasprotnega spola, kakor je že to razložil J. Murray v obzorniku Discovery l. 1906. Takih slučajev pozná znanost dobro šteto. Zanimivo je, da iz kokača še nikoli ni postala kura. Sekundarni spolni znaki so učinkotnotranjega izločevanja. Taki primeri bodo pripomogli k rešitvi zamotanega seksualnega problema.

Barve in žuželke.

Znano je, da nekatere žuželke, med njimi zlasti muhe, obadi in metulji, ljubijo gotove barve. Prirodoslovci so v tem oziru že pogosto delali poskuse. Zaprli so muhe pod steklen pokrov, pod katerim so bile skatljice različnih barvah. Muhe so vse pletele takoj na skatljice svetlejšje barve, zlasti na bledezeleno in bledorumenno. Popolnoma pa so se izogibale temnih barv kakor modre, rujave in črne. Ko so drugič napravili poizkus z obadi, so opazili ravno nasprotno. Obadi so takoj poiskali temnejše barve. Znano je, da se obadi najraje vsedajo na one, ki nosijo črno obleko. Metulji pa imajo zopet posebno veselje nad barvami, ki so enake barvi njihovih kril. Metulji z rumenimi krili navadno iščejo cvetlice rumene barve. Oni bele barve pa iščejo cvetlice svetle barve. Čebele ljubijo najbolj modro barvo; mogoče tudi zato, ker imajo cvetlice te barve največ medu. Tudi mravlje imajo v tem oziru svoje posebnosti. Izogibljajo se modre svetlobe, kakor tudi solncea. Razloževati pa ne znajo med rdečo in oranžno barvo.

— Stare ostve. V Angleški grofovini Yorkshire so našli dve harpuni iz kosti. Odbor, sestavljen iz članov britanske antropološke družbe, je ugotovil, da so te koščene ostve stare deset do dvanajst tisoč let. Ali ne kaže to, da so kiti obiskavali angleško obalo?

— Donebnice. Da odpomorejo stanovanski stiski, v Parizu pridno zidajo. Ker pa je prostor glede površine omejen, na višino pa ne, bodo zgradili dve večji skupini bivališč, ki bodo imela 8 do 9 nadstropij.

la v dvojni žarek luči pod gozdnim tunelom.

— Živali, ki so v gozdu in ki zapazijo naše luči, se ne bodo približale. Le če se katera nahaja na cesti in se ji luč blišči, nam ne bo ušla... Sicer si pa tega nikakor ne želimo!

— Zakaj?
— Ker vsled bliska podivjajo in napadajo mesto, da bi bežale.

— Tem bolj! Nama ni treba teči za njimi.

— Nikdar se ne ve, kako se stvar konča... Če bi zveri ne zadeli, in če nas naskoči! In s tem motorjem, ki ni v redu! Bodite vedno pripravljani!

Toda do izhoda iz gozda nista srečala nobene divjačine. Geneviève je položila puško na kolena.

— Zadovoljni ste, kaj ne da! V desetih minutah sva na riževih poljih in tam ni ničesar več.

— Tem bolj!

Toda dragi moj gospod, ali sem vam jaz obljubila višek užitka?... Ker je tigar malo zacvilil, ste mislili, da se bojim...

— Jaz?

— Da, vi! Jaz znam streljati, saj ste videli. Bila sem pripravljena.

Varille je zmignil z ramami. Sam ni vedel, ali se je bolj bal tigra ali motorja. Kaj naj odgovori tej pogumni in ljubki brezskrbnosti?

— Vi, ki tožite, da sem gluha, je povdarila Geneviève, in če bi morda dodala par ubogih minut...

— Molčite in veselite se! Ali vidite mrjasca ravno pred nami? Ne ve, ali naj se umakne. Luč ga je zajela. Glejte, napasti nas hoče... Za božjo voljo, dajte mi puško s kroglo in odbržite vaše šibre. Streljajte na povejete! Zadenite dobro, če ne se zaleti v nas!

Varillove roke so spustile krmilo in ga držale z laktmi. Dve vzporedne cevi so se bješče mrjasca nasproti, ki je s sklonjeno glavo dirjal proti avtu.

— Mu sledite? Je šepnil Varille.

— Da, je odvrnila Geneviève.

— Streljala bova, ko bova mogla razločevati oči... Pozor!... Ogenj!

Zival se je zgrudila. Varille se ji je umaknil z vozom. Če prav je bil to napravil zelo spretno, se je vendar eno sprednjih koles zadržilo v mrjaščevo glavno in njegovi dolgi zobje so poškodovali hladilnik. Mladi mož je pogoltnil kletvico in zmanjšal hitrost.

— Lepa reč! se je jezil. Ta prokleta žival je preluknjala hladilnik. Glejte, kako curlja voda! Tam, pod rdečo svetiljko. Ta bješčeča se črta, ki jo puščamo za seboj!

— To se mi je že včasih dogodilo, ko sem vozila očeta. V Franciji se pa povsod nahajajo garaže. Do kam bo zdržal vaš hladilnik?

— Kaj vem? Nikakor ne do Saigona. Treba bo vsaj priti do prve vasi. Kakih trideset kilometrov.

— In Tourane?

Varille je zmignil z glavo. Silno previdno je vozil med temnimi riževimi polji. Iz hladilnikove luknje je sikalo uhajala voda. Sunkoma se je motor ustavljal. Varille, ki je čutil, kako se stroj pokvarja, se je tresel pri vsakem hropenju.

— Nemogoče iti naprej. V petih minutah je motor uničen. In vsi ti bivoli, ki duhajo smrad po zažganem!

— Saj imava puške! Ne bojim se ničesar!

— Tigri so manj divji kot bivoli in njih usnje je nepredorno. Ne dali bi vam časa za bojazen... Ustaviti hočem... Grem dol na riževno polje po vodo. Imam samokres... Če se mi eden približa, bom streljal... Pustiva reflektorje prižgane, da boste videli. Če pride kak bivol na cesto, streljajte s kroglo! Ali se ne boste tresli?

— Ne, dragi prijatelj! Posebno, če bi videla, da vas ogroža.

— Geneviève, rotim vas, branite avto in vas!

Varille je vzel iz zadnjega dela voza kango bencina in jo izlil na cesto. Nato je šel na riževno polje. Pogrezal se je do kolena in se globlje v blato; tibal je okoli in iskal vodo, toda dnevena vročina je vse posušila. Skopal je s svojo roko luknjo, globoko do rame. Voda se je v njej polagoma dvigala in jo napolnila. Poglobil je kango vanjo in zadovoljno poslušal kako je voda curljala v posodo.

Nad njegovim sklonjenim hrbtom je siknila kroglica. Varille je zapazil za seboj črna prsa in dva rogova, ki sta se počasi bližala po blatu. Krogla ni zadela bivola.

Varille je dvignil tridečet polno kango, izstrelil šest nabojev svojega revolverja proti temni masi in zlezal na cesto. Strahovito, divje tuljenje se je razlegalo po brezmejni poljani. Rogovi in glava so izginiti v blatu, ki je zadušilo divji krik. Mladi mož je skočil k hladilniku in ni niti čutil silno vročino žamaška, ki ga je odvil.

— Samo tri litre umazane vode sem mogel nabrati. Toda do prihodnje vasi imamo dovolj! jo je skušal pomiriti.

— Hitro! Bivol je za nanj! O, grozno!

Z enim sunkom je Varille spravil motor v tek, avto in bivol sta ob istem času začela dirjati po cesti.

— Kaj dela? je vprašal mladi mož, ki je krmaril. Ali šepa? Ali zaostaja?

— Ne šepa, toda zaostaja.

— Dobro vleče motor, bo že šlo. Vzemite obe puški in streljajte, krogle in šibre, vse; če ga zadenete v oko, smo rešeni! Gorje nam, če pride bliž in nam prevrne voz! Z revolverjem se mu postavim v bran, da vas rešim.

— Ne, nočem, da...

— Molčite, privedel sem vas sem, rešiti vas moram. Streljajte mirno, jaz bom vozil.

Ena za drugo so sikale krogle. Geneviève je hladnokrvna palila strel za strelom. Toda bivol je dirjal naprej. Motor pa je začel pojemati. Varille je ob enem slišal peketanje parkljev, hropenje, besne zveri in neenakomerne udarce umirajočega motorja.

— Samo še ena krogla! je zaklicala Geneviève. Dva metra je še razdalje. V njegovih očeh vidim odsev rdeče svetiljke!

— Namerite v eno oko! Nato bom vse ugasnil!

Zadnji strel je počil, sledilo mu je divje tuljenje — in popolna tema. V njej je postal beg nekaj strašnega. Motor je udarjal kot klavir na nakovalu.

— Njegovi rogovi se dotikajo strelhe! je zaklicala Geneviève in se umaknila pred vročim puhom nosne.

— Vrzite mu zajca na roge. Morda ga to prežene.

Toda zver, ki je duhala človeško meso, se ni dala zavrniti.

— Sedite sem! je kriknil Varille. Na moje mesto! Motor umira. Ne dotaknite se ničesar, samo krmarite!

Potislil je devolko na svoj sedež in ji položil roke na volant.

— Držite samo pet minut in pazite, da voz ne pada v riževno polje, ker bi bili zgubljeni.

Varille se je sklonil čez zadnji sedež in gledal, kje je žival, da ji izstrelje krogle samokresa v oko. Toda bivol je bil sklonil glavo in suval v peresa voza, tako da se je ta ves stresal. Varille je videl samo mogočnega tlilnik, ki je bil pa nepredoren za njegove krogle.

— Če prevrne voz, si je mislil, je Geneviève mrtva.

V istem času je začutil, kako mu teče na laket bencin iz preluknjane kargle in nova misel mu je šinila v glavo. Zagrabil je kango in začel polivati glavo in oči bivola z bencinom. Jedka tekočina je grizla puhajoče nozdri in divje oči. Varille je videl, kako je bivol

odskočil in izginit na riževno polje. Tam se je vrgel v vodo, da si prežene skelečo bolečino iz oči...

Voz se je ustavil...

Varille je dejal:

— Gospodična, videli boste parobrod, Pariz in svojega očeta. V vas! Moje. Da motor bolj roje roke, da nadaljuje pot. Napravite mi, prosim, prostor.

Glava mladenke je bila nagnjena bleda in z razmršenimi lasmi nad volant. Roke je stiskala na srce. Spaša je... razburjenje jo je bilo silno utrudilo.

Varille jo je dvignil in nežno položil na blazine zadaj v vozu. Lahno jo je poljubil na lice — tu so se ji odprele oči. Prirščno je stisnila njegovo zapestje, toda v svoji utrujenosti ni mogla ničesar reči, niti pri čakanju v vasi, niti pri ukrajanju. Njeno srce je našlo odgovor, za katerega je bil zaman prošil tri mesece.

Tourane je zadnjič zatulila s svojo sireno. Molče sta si stiskala oba mlada človeka roke.

— Držali ste svojo besedo, je dejala Geneviève, z eno nogo na lestvi, ki so jo že hoteli dvigniti. Njen glas je bil globok in zmeden.

— Za to ceno, je dejal Varille, ne bi hotel še enkrat začeti. Bal sem se... silno bal... za vas!

— Jaz tudi, dragi rešitelj. Zelo žalostna bi bila, če bi morala umreti... čeprav z vami. To bi bilo pregodaj!

— In vi odhajate? je dejal Varille trpkoo... Sicer pa, zanimiva povest, junakinja boste pariških salonov.

— Ne bom ničesar povedala, in ne bom vam odpustila, moj oče tudi ne!

— Kaj pa? je vprašal Varille in začel ljubljeno stegniti roke.

— Kaj? Dragi moj, nisem gluha, kaj mislite, da me more kdo drugi poljubiti, kot moj soprog? Rešili ste me, vaša sem!

— Konec.